

1704.

1. Becmannus, Joh. Christoph: De justitia amonum
Cebennensium.
2. Bergen, Joh. Georgan, a: De vis elasticis corporum
solidorum et fluidorum.
3. Coccejus, Henricus: De jure penitendi in contractibus,
et, quae iure gentium dantur, conditionibus.
4. Herold, Joh. Barthol: De fato matrimonii Et. 1711.
5. Johannis, Conradus: De verbis biblicis. N. J.
- 6^{act} Rhodius, Michael: De scapellismo. 2 Inft. 1704-1708
7. Schulz-Hulecki, Franz: De poena mentacis

1705

1. Coccejus, Henricus: De sacro. sancto Galionis jure.
2. Coccejus, Henricus: De eo, quod iustum est circa nume-
rum suffragiorum: ubi de Calculo Minervae

1705

3^a ¹⁶ Coccejus, Henricus: De eo, quod iustum est in Dubiis;
ubi de genuina praxi juris.

4. Rhodius, Michael: De actore non probante.

1704, 1

7. N. D. E. D. N. I. C.
DISSERTATIO

DE
JUSTITIA ARMORUM
CEBENNENSIIUM,

QUAM
IN ALMA VIADRINA
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DOMINO
CAROLO FRIDERICO,
DUCE WURTENBERGIÆ, TECCIÆ,
ET IN SILESIA OELSNÆ, COMITE MONTISBELGAR-
DI, DYNASTA HEIDENHEMI, STERNBER-
GÆ ET MEDZIBORÆ

ETC. ETC.

P R Æ S I D E

JOH. CHRISTOPH. BECMANO,

SS. THEOL. D. ET P. P. O. UNIVERS. ET FACUL-
TATIS SUÆ SENIORE

PLACIDO ERUDITORUM EXAMINI SUBMISIT

ERNESTUS MARTINUS PLARRE,

BEROLINENSIS.

A. ET R.

AD D. IX. JULII M DCC IV. Hora IX. Matutina.

FRANCOF. ad VIADRUM, Typis TOBIÆ SCHWARTZII,

12

SERENISSIMO
ET
POTENTISSIMO
PRUSSORUM REGI
FRIDERICO,
MARKGRAVIO

BRANDENBURGEN-
SI, S. R. I. ARCHI-CAMERA-
RIO ET ELECTORI, SUPREMO
PRINCIPI ARAUSIONUM, MAGDEBURGI, CLI-
VIÆ, JULIÆ, MONTIUM, SEDINI, POMERANIÆ,
CASSUBORUM ET VANDALORUM, ATQUE IN
SILESIA CROSNÆ DUCI, BURGGRAVIO NO-
RIMBERGENSI, PRINCIPI HALBERSTADII, MIN-
DÆ ET CAMINI, COMITI HOHENZOLLERANO,
RUPPINI, MARCÆ, RAVENSBERGÆ, HOHEN-
STEINII, LINGÆ, MOERSÆ, BUHRÆ, ET LEHR-
DAMI, MARCHIONI VEHRENSI, ET VLISSIN-
GANO, DOMINO RAVENSTEINII, LAVEN-
BURGI, BUTOVIAE, ARLÆ ET
BREDÆ ETC. ETC.

REGI
AC
DOMINO SUO
CLEMENTISSIMO.

SERENISSIME REX

Inter communes popu-
lorum plausus, effusaque o-
mnium, quotquot Borussia subja-
cent Sceptro, gaudia, quibus illi TE,
REGEM AUGUSTUM, Principem
Optimum, Patrem Indulgentissimum, hâc ipsâ die,
inter exultationes non minores, coelitus demissum sibi
gratulantur: ego quoque inter viliores, nemini tamen
pietate, vel obsequii exuperantia secundus, ad TUUM,
FRI-

12

FRIDERICE, Solium, lætus juxtà ac venerabundus
devolvor. Venerationem indit Summæ illius Maje-
statis splendor, quem non minori cum formidine,
ac fulgentissimos Solis radios unusquisque intuetur :
Lætitiâ incendit festa præsentis diei solennitas : Illa
me reum temeritatis, hæc à crimine immunem fa-
cit : Illa Spiritus deprimit, hæc depresso tollit : Illa
filere, hæc loqui jubet : Vincit tamen utraque, at-
que efficit, ut præfens Academicæ industriæ Specie-
men, Tuo, REX SACRATISSIME, Numini,
devotissimè consecrem. Nondum annus labitur, ex
quo fervens intra viscera religio memet ipsum im-
pellebat, ut S. T. MAJESTATI, de insigni illo atque
prorsus admirabili Monumento, gloriosissimis Glo-
riosissimi PARENTIS manibus dedicato, mutuatis et-
iam per meam imbecillitatem verbis humillimè ap-
plauderem, meamque Pietatem, proprio destitu-
tus argumento, vel tanquam alieni Interpres,
exponerem. Nunc ubi proprias vires fui expertus,
foetum inde natum Tua, REX SERENISSIME, MA-
JESTAS, Sibi Sola vendicat, quippe cujus Servitiis,
quicquid in me est ingenii, quin ipsam vitam, unicè
ab ineunte statim pueritia destinavi, consecravi. Cu-
jus rei præfens qualecunque documentum dum offero,
de TUA, REX, CLEMENTIA desperare non possum.
Cum enim Divini Numinis in his terris agas Vicari-
um, non potes non Ejus exemplum vel in eo quo-
que sequi, quod minimarum etiam & abjectissimarum

rum Creaturarum solertem gerat curam, iisdemque
de victu ac vitæ remediis, singulari summæ Bonitatis
argumento, prospiciat. Ecquid ergo impedit, quo-
minus & ego, etsi obscurior & humi repens omnem
tamen spem in Tuâ, FRIDERICE, Benignitate repo-
nam, cui declarandæ nunquam non vires TIBI deesse
possunt. Abhorret à sermonis prolixitate religio ve-
ra, hinc in votum ingenuum se mea contrahit ora-
tio : Vive, AUGUSTE, Amor Orbis, CONJUGIS
Delicium, FILII Exemplar, DOMUS AUGUSTÆ
Fulcrum, TUORUM omnium Robur & Solamen,
Spes unica

**SERENISSIME ET POTENTISSIME REX
REGLÆ MAJESTATIS TUÆ**

Devotissimi Subditi
ERNESTI MARTINI PLARREN,
Berolinensis

12

CAPUT I.
VARIA AD HISTORIAM GEO-
GRAPHICAM & CIVILEM CEBENNENSIVM
PERTINENTIA.

Summaria

- I. Distributio totius Dissertationis.
- II. *Varia* Cebennas scribendi ratio, Origo vocis: *Ufus* pluralis Numeri: *Significatio* multiplex.
- III. Descriptio *Cebenne Montis*: Cur à *Strabone* Dorsum montosum dictus? *Tarara Mons*, *Sella Veritatis*, *Lefura Mons*, *Spario*, *Margarida*. *Fontes* *Triobris Fl.* *Acutalus Mons*: *Fluvii* *Tarnis*, *Elaver*, *Arauris*, *Gardo*: *Pontis Gardonis admirabilis structura*. *Vitturlus Fl.* *Bonitas Soli*. *Quid* de *Fluviis auriferis*, *sapphiris*, *hyacinthis* *isthic* *reperitis* *sentiendum*?
- IV. *Cebennarum* *Nomen* *etiam* *Tractui* *circumjacenti* *datum*: *Diaecesis* *Aletana*, *Ucetiensis*, *Urbs* *Utez*, *Marchionatus* *Portensis*, *Urbs* *Villefort*, *Pont. S.* *Esprit* *Roquemaure*: *Diaecesis* *Nemaufensis*. *Urbs* *Nimes*, *Edictum* *Nemaufense*, *Urbs* *Sauve* *aliave* *minores*, *Beaucaire*: *solenes* *munera* *ibi* *celebrari* *solita*.
- V. *S. Gilles* *indeq;* *nominatus* *Priovatus* *Ordinis* *Johannitici*. *Sella lapidea* *priscorum* *Druidum*. *Diaecesis* *Montispefulanae* *varie* *partes*: *Lunellum* *patria* *R. Salom.* *Jarchi*; *Rane* *ibidem* *alibive* *mura*: *Urbs* *Mompelier*. *Paradisus* *Muhammedis*, *aliaque* *ejus* *specialia*: *Magellona*.
- V. *Amplior* *Extensio* *Cebennici* *Tractus*. *Districtus* *Gabalensis*: *Vetus* *urbs* *Anderitum*; *Vicus* *Mimatensis* *aliave* *oppida*. *Regio* *Vivariensis* *Superior* *&* *inferior*: *Urbes* *Annonay*, *Tournon*, *Privas* *&c.* *Velaunus* *Pagus*, *Puy* *en* *Velay*, *Velaunia* *Citerior* *&* *Ulterior*.
- VI. *Cebennensium* *Incolarum* *Mores*, *Robur* *Corporis*, *Laboris* *patientia*, *Victus* *&* *amictus* *simplicitas*, *Virtus* *Bellica*; *Vivariensium* *singularis* *proventio* *ad* *militiam*.

A

VII. De

2

VII. De Camisardorum nomi-
ne: Probrosa nomina antecesso-
ribus ipsorum data, Rotario-
rum, Beguinorum, Cote-
rellorum, Sacculariorum,
Chaniardorum, Bulgaro-

rum *f. Bougres*, Hugonot-
torum, Papilionum, Tisse-
ranorum: Pisciculorum No-
men Veteribus Christianis tribu-
tum: Evolutio vocis *ixobog*.

I.
EBENNARUM causam dum examinandam
suscipimus, commodius nos haut facturos
esse existimavimus, quam si tribus Capiti-
bus numero verborum tituli respondentibus
primò CEBENNENSES ipsos, deinde
eorum ARMA, ac denique ARMORUM
JUSTITIAM distinctim videremus.

II.

Sevennenses seu CEBENNAS ipsos eorumque Statum,
eum antiquum, tum recentem & eum, quo nunc sunt, initio
spectaturi, pramittimus, vocem variè quidem scribi, literis
tamen unius organi, unde nec lectorem singulariter morari
possunt. Legimus enim non unò locò CEMMENUM *Montem*,
alibi GEBENNAM, GEBENNAS, GEBENNICOS *Montes*, ab
aliis rursus CEBENNAS dici, è quibus postremam scriptionem
eum *Joseph. Scaligero Norit. Gall. in Opuscul. f. 105.* reliquis anteferimus,
eò quod *Straboni Geogr. Lib. IV. & Ptolom. lib. II. c. IIX.* aliisque
scriptoribus Græcis ΚΕΜΜΕΝΟΝ *ἢ* C dicatur. Græcorum
autem K apud Romanos C, non G. efficere nemo est, qui
ignoret. Accedit hodiernæ scripturæ Gallicæ consensus, sen-
tentiam nostram non leviter adstruens, qua & Mons & circum-
fita Regio *les CEVENNES*, vel mitigato tantisper sono SE-
VENNES communiter exprimi adsolet. *v. Ortel. Synon. Geogr.*
f. 88. b. Unde & CEBENNARUM nomine, tanquam utri-
usque idiomatis genio accommodatissimo non immerito è re-
centioribus usus fuit *Græmondus Hist. Gall. lib. VI. f. 329.* De
origine nominis parum aut nihil constat; *Cestius quidem Epit.*
Geogr. Synopt. c. VI. f. 28. CEMMENUM Montem dictum ait

à CEMMENA, urbe Diocœseos Aletanæ *Alaix*, quæ corruptè SUMENA *Sumene* hodie vocetur, qua in re & præeuntem habuit *Carol. Stephan. Diction. Geogr. V. CEMMENUS*, sed fortassis etiam dici posset Urbi nomen à montibus datum, ipsaque non eò minus origo vocis, seu urbem CEMMENAM, seu Montem CEMMENUM dixeris, in incerto manet. Videmus præterea, hoc Nomen à plerisque scriptoribus plurali numero efferri, more apud alios quoque Montes recepto; sic enim & *Alpes* & *Pyrenæi* Montes & in America *Andes* appellari amant, probabiliter quod unum idemque jugum in plurima se diffundat, totidemque veluti in montes assurgat, ac proinde qui vere unus Mons est, plures esse Montes videantur. Denique & tangendum, exemplo aliarum Regionum & Urbium hoc nomine & Tractum ipsum & Incolas significari, quo etiam nos posthac promiscue utemur. Apud veteres tamen præcipue Montis nomen fuit. Ita *Lucanus*:

qua montibus ardua summis

Gens habitat canâ pendentes rupe CEBENNAS. Lib. I. Bell. Civ. v. 435. Add. Plin. lib. III. c. 4. Jul. Caf. lib. VII. B. G. c. VIII. Conf. Merul. Cosmogr. P. II. L. III. c. 4. Quo proinde sensu etiam primum de CEBENNA agemus, postea Tractus quoque eodem nomine appellatos visuri.

III.

CEBENNA seu CEMMENUS Mons, indicante *Bauarado Geogr. P. I. f. 254.* a initium versus Ligeris fontes sumens in 30. circiter leucarum longitudinem Ruthenos inter Gabalos, Helvios atque Velaunos, sive, hodierno loquendi more *Rouerque, Gevaudan, Vivarais & Vellay* ad Ruthenensis provinciæ superioris *haut-Rouerque* & Septimaniæ *bas-Languedoc* confinia Lutevam *Lodene* usque protenditur, Galliamque Narbonensem olim ab Aquitania separavit. *Strabo* elegantissime *ἄραρον ὀπίπυρον* h. dorsum montosum nuncupat, quasi multis vertebrais ruptum *Geogr. lib. III. f. 88.* ob varias partes, non procul à se distitas, sed rivulorum agros opportunè rigantium angusta interluvie distinctas. E quibus prima est TARARA Mons, Lugdunum euntibus superanda, notante *Budeo de Assè lib. IV.*

f. 83. a. & ex eo *Merula Cosmogr. P. II. lib. III. c. IV. f. 297.* In cuius vertice sedes visitur petra incisa, cui mercatores imponunt eos, qui mercatum Lugdunensem nunquam frequentarunt, vulgo *la Chaire de la verité* dicta, quia veritatem, Lugdunine fuerint nec ne, inibi jurato tenentur profiteri, de quo ritu prater *Merulam d. l.* legendus *Bleuius Atlant. Tom. I. ad Tab. Gall. f. 5. b.* LESERA seu LESURA vulgò *Lozere* 6. leucis ab *Anderito* in occasum hybernum, 8. ab *Uceta* in ortum æstivum distans *ap. Baudr. v. LESERA*, pars CEBENNARUM editissima est, *Caucasumque Scytharum vincens*, canente *Sidonio Carm. XXIV.* Inde SPARIO *Esperou* in limitibus Gabalorum positus, ad cuius pedes situm est *Marengium Marveche*. MARGARIDA vulgò *la Mariade seu Margueride* itidem in Gabalis, in qua Triobris fl. *Trucire* in *Oldam le Los* ad *Interaquas Entragues* sese exonerantis fontes. Utriusque & montis & fluvii meminit *Sidonius cit. Carm. XXIV.*

Emensusque jugum die sub uno
Flavum crastinus adjicis TRIOBRIM
Tum terram Gaballum satis nivofam.

Denique ACUTALUS *l' Aigual* non procul inde remotus, Eravique fl. fonte nobilis. Ex horum radicibus amnes & rivi manant non exiguo numero, qui crebrâ pluviarum accessione aucti in Mediterraneum Mare, ex parte etiam in Oceanum aliis mixti fluminibus prorumpunt. In hunc exoneratur TARNIS *le Tarn* & ELAVER *l' Allier* utrique ex *Lefura* monte scaturientes. Ille *Aufonio Aurifer* dictus in *Mosell. v. 465.*

*Limosum & solido sapore pressum,
Piscem perspicua gerens in unda.*

Sidonio l. saepe cit. tanto strepitu & fragore inter confragosa, rupium & saxorum loca cursum dirigit, ut torrentis instar, vicinis terrorem & offensionem pariat: Tandem latior & lenior per Ruthenos ad *Milialdum Milbau* ultimam ejus regionis urbem se demittit, acceptoque prius ad *Albanum* montem *Montauban* exiguo amne *Tescuno*, postea *Agoto Agont* ac *AVARIONE Aveiron*, cadit in *Garumnam*, *Garonne. v. Gobnz Itiner. Gallo Belg. f. 600.* Alter autem *Cæsari* non immeritò celebratus *lib. VII. B. G. c. 34.* utpote *Ligeri Loire* æmulus neque magnitudine cedens & magis pisculentus. *cf. Marliav. Descript.*

Pet.

vert. Gall. loc. f. 13. ARAURIS l'Enault APATPIOΣ Ptolomæo, *Rhauraris* Straboni, *Arauraris* Pomp. Melæ, ERAVUS recentioribus dictus, in Gabalorum finibus oritur, Montanacumque *Montignac* alluens, per Florentiacum *Florensac* & Agatham *Agde* decurrit in mare, recepta præ ceteris Larga fl. *la Lergue*, quæ Lutevam *Lodeve* attingens, ad Cannetum *Cannet* Araurim auget. Vib. Sequester *libr. de Fluminib.* meminet *Cyria* Massiliensium fluvii ad Agatham in Mare effluentis, qui procul dubio Arauris; Massilienses enim cum urbem conderent, eum à flexuosis recessibus *Κοπρὸν* s. incurvum dixisse videntur. GARDON *le Gardon*, quem Sidonius *Wardonem* vocat *lib. II. Ep. X.* in Rhodanum decurrit, ponte inprimis (Nemausum inter & Ucetiam) triplici arcuum ferie, stupenda industria, sine ullo cementi, quoad lapidum commissuram, indicio, fornicato, gall. *Pont du Gard*, summe memorabilis, de cujus structura v. *Cest. Geogr. Synopr. cap. VI. f. 33. f. Gobriz. f. 546.* De reliquis præter nomen vix est, quod dici mereatur; VITTURLO sc. *la Vidourle* suas duntaxat uadas, ARDECA l' *Ardeche* itidem cum Rhodano confusas, in Mediterraneum æquor devehentibus. Ferunt præterea aquas minerales, balnea, ac fontes bituminosos ibidem magno numero conspici: *Verdier Voyage de la France f. 227.* solumque non ovibus tantum plus centum millibus per integros sex menses, capris item aliisque animantibus passum large & copiose præbere, sed olei etiam ac vini feracissimum esse. Frumenti quidem parcior proventus est, sed qui insigni castanearum ubertate atque affluentia pensatur. *Anonym. Descrip. Hist. Gall. & Ital. P. II. f. 298.* Hæ farris vice pani conficiendo inservientes, alendis passim hominibus abunde sufficiunt, residuas Septimaniæ *bas Languedoc* incolis vel coementibus, vel cum frumento commutantibus, ut proinde nec passus pecoribus, nec hominibus victus & sustentandæ vitæ remedia deesse videantur. Metallis etiam ac mineralibus non carere è veteribus *Strabo Geogr. L. III. f. 101.* è recentioribus *Hadr. Valesius Notit. Gall. aliique* non uno loco produunt, quod illis relinquendum, qui propius habitant. Tarnim utique, *Gardonem* & Eravum ipsum aurum vehere prædicant, sed fortassis hæud majori

majori cum utilitate, quam apud alios aliarum regionum fluvios, qui itidem hoc naturæ beneficio gaudent, sed nullo operæ impensæ respondente fructu, quod non ignotis experimentis *Sala* fl. ante paucos annos constitit; nec difficilis adeo labor esset minuscula ejusmodi ramenta auri in *Viadro* nostro quoque subinde colligendi, verum successu non meliori. Sapphiriis denique & hyacinthos alicubi in CEBENNIS deprehendi ajunt, qui tamen vix alii videbuntur esse, quam Crystalli montanæ, coloribus ejusmodi imbutæ, sicut eadem in Silesiæ atque Misniæ montanis Amethystos quoque imitari solent.

IV.

Ab hisce Iugis Montium verò adjacenti Tractui idem nomen datum, & quidem vel arctioribus limitibus circumscripto, vel subinde etiam latius patenti. Priori sensu in novellis historiis passim obviò CEBENNAS *les Sevevnes* vocant illum tractum, qui à Rhodani ripà LUŒEVAM usque *Lodève* (locum antiquitate sua quam magnitudine celebriorem) porrectus, præter *Vivariensis* Provinciæ partes inferiores quinque Diœceses complectitur: MIMATENSEM, *le Dioceſe de Mende* ALETANAM *d'Alaix*, VCETIENSEM *d'Uzes*, NEMAVSENSEM *de Nimes*, eique finitimam MONTISPESSULANAM *de Montpellier*, quarum primæ, Cebennas superiores, *les hautes Sevevnes*, posteriores binæ inferiores constituunt *les basses Sevevnes*. v. *Morevi Diction. Historiq. P. I. Tom. 2. fol. 103. a.* De *Vivariensis* Provinciæ partibus ac *Mimatensi* Diœcesi s. sq. commodius dicetur, de reliquis autem hic justus agendi locus est.

ALETANÆ caput ALESIA est *Alais*, ad ipsas *Cebennarum* radices sita, & Comitatus titulo insignis. ANDUSA *Anduse* ad *Gardonem*, olim probe munita, sed nunc disjectis menibus, Cætera sunt FANVM S. HILARII S. *Hilaire*. PETRI SALENSIS S. *Pierre de la Sale*, JULIANI S. *Julien*, LAURENTII S. *Laurens*, HIPPOLYTI S. *Hippolite*, & S. JOANNIS S. *Jean de Gardonnenque*.

Ex VCETIENSI Diœcesi nominanda primo loco UCETIA, *Uzes*, urbs Episcopalis sub Archi-Episcopo Narbonensi, & Ducatus titulo anno 1572. à *Carolo IX.* donata.

7

tā. v. *Francois Rancin Descrip. de l'Europe Tom. II. f. 361. 362.* Incolas ha-
 bet perassiduos, lanificio pannisq; quos *Sarges, Cadis, & Burates fines*
 vocant, non ignotos, unde insignis ibi commerciorum vigor,
 civiumque opulentia. Regiuncula eo pertinens *l'Vfège* dici-
 tur, cognitaque hoc nomine jam *Lotharii* ætate, uti apparet ex
Divisione Imperii ab eo facta A. 876. Inter Episcopos ejus *Ter-*
reolum commemorat *Greg. Turon. lib. VI. c. VII.* Inde est Mar-
 chionatus PORTENSIS, *Portes*, castrum in ipso *Cebennarum* api-
 cæ situm monumentisque firmissimis instructum. VILLA
 FORTIS *Villefort*, urbs exigua quidem, sed *Cebennarum* toti-
 tiusque Occitaniæ clavis; *BALNEOIS*, *Bagnols*, loco amœno
 & fontium s'vaviter scaturientium pleno, sita, unde & no-
 men videtur accepisse. Cui & soli fertilitate & situ nequic-
 quam cedit *FANUM S. SPIRITUS*, *Strabonis Planasia*, distans
 inde duabus leucis, validaque arce munitum, ubi *Rhodanus*
 aquas incredibili velocitate volvens, ponti junctus est a Ro-
 manis olim structo, qui transitum dat in *Delphinatum & Provin-*
ciam, interque primos Europæ habetur, seu, ut *Gabinus* lo-
 quitur, qui omnibus pontibus, non *Rhodano* solum, sed o-
 mnibus Europæ fluminibus impositis, palmam facere potest
 ambiguum. *Itin. f. 461.* Structuram ejus vide apud *eund.* &
Joh. Anton. Magin. Geogr. P. II. c. V. f. 66. RUPESMAURA Ro-
 quemauræ castrum, rupi *Rhodano* imminente impositum, origi-
 ne nominis procul dubio a *Mauris* derivatâ, quibus, utramque
Rhodani ripam, *Caroli Marcelli* ætate, crebra incursione vexanti-
 bus, castellum hocce oppositum est. A Pontificiis vero alias in
 honore aliquo habitum, ob obitum *Clementis V. P. M.*, qui
 anno 1314. hic animam efflavit.

NEMAUSENSIS Agri, uti eum *Plinius* vocat *lib. IX. c. VIII.*
 caput est *NEMAUSUS*, *Nîmes*, Urbs Amphitheatro, cavernis,
 gradibus subterraneis, aliisque Romanorum monumentis, quip-
 pe quorum colonia fuit, celebris, quamq; ea de causa non abs-
 re *Antiquitatis Romanae compendium* dixit *Aut. des Delices de la Fran-*
ce P. IV. c. I. f. 487. quæ etiam nuper elapsi Seculi anno XXIX. in-
 notuit Edicto à *Ludovico XIII. R. G.* in favorem Evangelico-
 rum Gallia condito, & à loco *Edicti Nemausensis* nomine appella-
 to,

to. Cæteræ Urbes hujus Diœceseos præcipuæ sunt SALVIA, *Sauve*, ad Vitturlum, Vicariatu perpetuo *Viguerie perpetuelle* à Ludovico IX. A. 1236. institutò, & Aboatiâ Ordinis Benedictinorum anno 1020. fundatâ, nota, quo etiam pertinet QUISSACUM *Quissac*. Nec procul inde absunt SUMERIUM, *Sommieres*, MILLIALDUM, *Millau*, & BELLOQUADRA s. Belloquadrum *ap. Thuan. L. XCVII. Beaucaire*, nomen adepta à forma quadrata, q. d. pulchrum locum quadratum. Non ignotæ sunt *Nundine Magdalene* quotannis d. 22. Julii hic celebrari solitæ, qua etiam die reliquiæ ejus nonnullæ solemniter circumgestantur *v. Gohitz f. 544.* quas tamen præterito Anno M. DCCIII. ob turbas bellicas intermitteri oportuit, referente *Merc. Histor. T. XXXIV. f. 421.* Tribus circiter à mari lapidibus distat FANUM seu BURGUM S. EGIDIÏ à S. *Agidio*, qui Sec. VI. ibi moratus fuit, ita nominatus. gall. *S. Gilles*, ad Equestrem Ordinem Johanniticum pertinens, singularique ejus Prioratu sub *Lingva*, uti vocant, *Provenzula*, gaudens. *Frequentari ab ultimis usque terris, variis gentibus ac insularibus, quippe in ipsa Rhodani ripâ situm adeoque commerciis percommodum* scribit jam suo tempore *Benjam. Tudelensis Itiner. f. 7. 8.* In vicina sylva Sellam lapideam adhuc videri, quæ veterum Druidum fuerit, notat *Verdier Voyag. de France f. 248.*

Deniq; MONTISPÉSSULANAM etiam Diœcesim *Cebennæ* comprehendunt, IX. Archipresbyteratibus constantem, quorum, I. unum BRISSACENSIS, ubi ENGIUM, *Ganges*, BRISSACUM, *Brisac*, & FANUM S. BASILII, *S. Basile*, II. VIOLENSIS, ubi VIOLA *Viols*, ANIANA, *Agnane* oppidum cum Abbatia & Monasterio cognomine. III. FABRICENSIS, ubi FABRICA, *Fabregues ad Caulazorem* amnem, atque PINIANUM *Pignan*. IV. FRONTINIACENSIS, cujus caput FRONTINIACUM *Frontignan* ad stagnum *Lattaram*, vino, quod fert, generoso clarum, quodq; *Forum Domitii* esse, de quo *Antonin. in Itinerar.*, nonnulli existimant V. TREVIENSIS *Trevies*. VI. ASSATIENSIS *Assas*. VII. RESTINCLERENSIS *Restinclières*. VIII. BALIARGENSIS, ubi præter BALLIARGAS *Bailargues*, LYNATA seu LUNELLUM *Lunel*, locus Judæis & Pontificiis venerabilis, illis ceu patria *R. Salomonis Jarchi Rabino-*

binorum doctissimi ac Commentariis, tam in S. Biblia, quam in librum Talmud editis celeberrimi, qui hinc *Jarchi à Jarchach* qs. de *Lunella* dictus videtur Ebrais. Vid. *L'Empereur Nott. im. Benjam. Trin. f. 149. 150.* Pontificii vero venerantur miraculum à S. Antonio Patavino ibi peractum, quippe quem perhibent preces ad DEum fundentem, cum fædo ranarum cantatu, in lacu quodam, prope Cænobium Franciscanorum, turbaretur, jussu suo effecisse protinus, ut ad unam omnes conticescerent, nulla ex eo tempore earum coaxatione audita, adeo ut ranæ aliunde etiam allatæ, simulatque in hunc lacum intromittantur, è vestigio obmutescant. *Delices de la Franco. d. l. f. 486.* Quæ tamen res non *Antonii* miraculo, sed vel ipsius soli aut aquæ, vel ranarum constitutioni atque naturæ tribuenda videtur, præsertim cum non *Plinius* tantum, diu ante Sancti hujus tempora, illud ipsam de Cyrenæis ac Macedoniis ranis ceu naturale quidpiam perhibeat, *Histor. Natur. Lib. VIII. c. 58. lib. XI. cap. 51.* Sed idem hodieque in Anglia deprehendatur docente *Dn. Præsid. in Histor. Geogr. f. 121.* nisi Angliæ quoque ranas, quanquam satis longo itinere inde remotas, orantem *Lunelli Antonium* impediisse, eoque eadem cum Gallicis fata expertas fuisse, dicere velis. Notamus hic obiter *ωαρόραμα*, quod in *Hornii Orb. Polit. P. IV. f. 24.* irrepfit, quove *Angliæ Ranas ferre nullas* scribitur, cum Ranas quidem illa ferat, sed mutas, & non coaxantes. IX. MONTISPESSULANUS, ubi totius Dioceseos Metropolis *MONSPESSULUS Mompellier*, ita dictus quod adversus finitimorum excursiones *peffuli* loco esset, aliis *Monspuellarum* nuncupatus ob puellarum formæ & morū elegantia conspicuarum, copiam; *Non in Gallia reliqua, non in Europa urbs, quam natura ferax eò abundantius in sexu ditaverit; Nec satis ditase multitudine, nisi accederet venustas oris, cultus amantior, ingentium ultra Sexum liberale, urbana comitas & (quæ maxime valent) garrulitas vernaculo sale respersa: Quo audit apud exteros Mompellii municipium, pro Paradiso Mahumetis, ubi per amorum illecebras Vita transigitur, scribente Gramond. lib. XII. ad ann. 1622. f. 571.* De rei medicæ hoc in loco præstantia v. *Golmiz. f. 506.* de urbis origine

gine *Castellum Mens. de Languedoc lib. 2. c. 6. ad ann. 1100. ac denique de ejus obsidione A. M DC XXII. fortiter à Reformatis sustenta, consiliisque copias auxiliares ex Agro CEBENNICO eò immittendi, eademque tandem gloriosa pace finita. v. Gramond. cod. Lib. XII. f. 558. 560. 570. &c.*

MAGELLONA denique *Maguelone*, arx antiqua, à mari formam insulæ circumdata, nota alias fabulâ *Belle Magelone*, & olim, sede Episcopali, quæ nunc *Monspelim* translata, Episcoporum tamen & una celebris JCTi *Rebuffi* sepultura adhuc notabilis. LATARA vicinus lactis hodieque à *Magelona l'Etang de Maguelone* appellatur.

V.

Sed & ab aliis videmus CEBENARUM Tractum longius adhuc & ad tertiam ferè Occitaniæ partem exporrigi, comprehensis eò simul tribus Provinciis minoribus *Gabalitana, Virvariensi* atque *Velavina* v. *Mich. Ant. Baudrand. Geogr. Tom. II. P. I. f. 41. b. m.*

I. GABALENSI Provinciæ *le Gevaudan* Gabali, veteres Franciæ populi, *Plinio* Gabales *lib. IV. c. XIX.* *Straboni* Γαβαλεῖς dicti, tanquam sedi suæ nomen dedere. Hodie in inferiorem & superiorem dividitur, quarum illa propriè in CEBENNIS est. Inter vetera oppida eorum fuit *ANDERITUM*, dein nomine gentis GABALUM, inter egregias urbes ab *Aimoino* relatum *de gest. Francor. lib. I. c. V.* quodque recentiores Geographi, oppidum *Javouls* esse, non immeritò suspicantur. Successit deinde *MIMATENSIS* *Vicus*. *Sidonio* *MIMATES* *lib. VII. Ep. VI.* hodie *Mende*, Metropolis ac Episcopalis Urbis sustinens qualitatem; meminitque *Greg. Turonens.* Episcopi *Memmatensis* *S. Privati*, ab *Alemannis*, *Croco Duce*, Gallias pervagantibus, casti. *Hist. Gall. lib. I. c. XXXII.* cujus memoria & nomen in *Monasterio* & urbe *Privatiensi* hodiernum adhuc custoditur. Urbem in valle versus CEBENNAS & fontes *Oldæ* *le Lot* sitam, insignis æris temperies, folique circumjacentis fertilitas commendant. De Cathedrali Ecclesia, ejusque campana incredibilis magnitudinis, v. *Schönd. Itin. f. 168.* Quatuor fere leucis in occasum inde distat *MARENGUM* sive *MARVECUM* *Marvejols*, quod *Greg. Turon.*

Turonensi *Castrum Meriolacense*, aliis etiam *Marologium* dictum, situmque ad Montium radices juxta amnem *la Colange* versus limites Tractus Rhutenensis. CANURGIUM, SPANIACUM *Espagnac*, FLORACUM, loca sunt solo nomine nota. v. *la Croix Geogr. P. III. C. 2. Sect. X. §. 9.* Ipsa GABALITANA Regio IX. & in-eunte X. Seculo, suis usq. Comitibus legitur, inter quos A. 980. inclaruit *Stephanus*: Tandem vero ad *Alphonsum I. Tolosæ* Comitem A. 1141. devoluta, cum ejus ditionibus Gallicæ coronæ A. 1271. unita fuit, Comitis titulo in Episcopum A. 1306. ex transactione *Philippi Pulchri G. R. & Guilielmi Mimatensis Episcopi*, translato. *Justell. Histor. Avern.*

II. VIVARIENSIS TRACTUS nomen à *Vivariorum* multitudine fortitus, quamvis montium ambitu quaquaversum cingatur, fertilis tamen est, ac in iis præsertim partibus, quæ planæ ac Rhodano propiores sunt, frumenti, fructuumque feracissimus, vino etiam *Helvico*, à *Plinio* jam suo tempore laudato, nobilis *Lib. XXIII. c. I.* quâ laude & nostra atate hæc fraudanda Regio illa videtur. Inhabitarunt eam olim HELVII five ALBENSES *Cæsar. Lib. I. B. G. c. I. II. III. Strabo Lib. IV. f. 193.* scinditurq. nunc decurrente per mediam fluvio ERVÈRO in duas æquales partes, quarum altera *Superior*, altera *Inferior* dicitur, utraque Sede Regia *Siege Royale* inclarescens. Illa ANNONIACO *Marquisat d'Annonay* juxta Domiam *Déaume* ardnet, celebris est, quæ urbs ab *annonæ* nomen videtur duxisse, atque alias proventu Archi-Episcoporum, Cardinalium, & magni nominis virorum prænobilis est. *Delic. de la France P. IV. f. 505.* Civitates cæteræ sunt ANDANCIA *Andancé* ad Rhodanum, & inprimis TURNONIUM *Tournon* castro rupi imposito, eoque pervetusto firmum *Delices de la France l. c. f. 505.* & unâ Academia ornatum, à *Francisco de TOURNOM* A. M. DLX. fundatum. Duabus præterea abhinc leucis in medio Rhodani Petra rotunda conspicitur, quam Mensam Regiam *la table du Roy* vocant, eò quod *Henricus Valefius* è *Poloniâ* redux, in eâ aliis quando animi causa prandium sumisset; Neque procul inde abest vetusta domus, quam *Pilati prædium* fuisse ferunt, indeque *la Maison de Pilate* appellant. *Schröet. Hist. Orb. P. I. c. IV. p. 336.*

f. 336. Gölviz. f. 451. Inferior Vivariensis Provincia pars totius Tractus Metropolin, præcipuamque Helviorum veterum Urbem VIVARIONEM *Viviers* continet, sitam ad ripam Rhodani, simulque Episcopalem. Ex cujus Episcopis Venantius Concilio Epâonensi & Arvernensi, sub Theodeberto Rege, subscripsit. Habet præterea PRIVATIUM *Privas* ad fl. Ardecam, munitum aliàs, sed A. M DC XIX. bello contra Protestantes, munitionibus nudatum. *Gramond. Hist. Gall. Lib. VI. f. 320. pr.* ALBENACUM *Aubenas*, VILLAMNOVAM BERGIAM *Ville neuve de Berg*, Regia Sede inclytam. VALLUM *Vals* aquis mineralibus perquam salubribus celebre, *du Plessis Geogr. P. II. c. XV. f. 120.* GAUDIOSAM deinde, seu JOIOSAM *Joyeuse* ad *Belman* fl., Ducatus titulo insignitam, ARGENTARIAM *l'Argentier* XI. Christi Seculo extractam, ubi olim abundantes argentifodinae, è quibus nomen sortita fuit. Ac denique BURGUM ANDIOLI *le Bourg de S. Andiol* ab Andiole Sub-Diacono, quem à S. Polycarpo cum S. Benigno & Andochio, eò ab Oriente missum, scribit *Ado in Martyrolog.*

Gabalus, Helviisque finitimi suère VELAUNI *Plin. lib. IV. c. XIX.* aliis VELAUNII *Cesar. Lib. VII. B. G. & Ουελλαίοι* apud *Strab. Geogr. Lib. IV.* ad cujus scripturam quam proxime accedit hodierna appellatio, quâ Tractus ille, quem incolere, hodie Illiam CEBENARUM partem constituens *le Velay* vulgò dicitur. Martyrologi aliive Scriptores PAGUM VELAUNUM nuncupant, non insolita Pagi notione, quâ sc. integram præfecturam significat, & unde Gallorum *Pâis* fluxisse probabile est. *Scalig. Lect. Auson. Lib. I. c. XXIII. f. 66.* Velaunorum caput, RUESSIO *Rieux* fuit, è cujus ruinis crevit urbs adjacens ANICIUM, nunc PODIUM *Puy en Velay* dicta, quæ, nunquam se occupatam esse, gloriari solita fuit. *Aur. des Etats, Empir. de Gall. n. XXI. f. m. 12. Archontol. Cosm. rec. edit. f. 156. b.* Alio præterea caractere insignis, quod Episcopum habeat immediate à Pontifice M. dependentem; unde Stephanus in Literis A. C. 1223. scriptis sese *Dn. Papa Suffraganeum Specialem* vocat. Neque prætereundum Concilium ab Aquitanis Episcopis in hac urbe celebratum, quo Anacletus Anti-Papa damnatus, Innocenti-
usque

usque II. Pontif. confirmatus fuit. *Baron. Annal. ad A. 1130.* De
 singulari D. Virginis in hac urbe cultu, & reliquiis variis,
 v. *Fournier. Geogr. Lib. VI. c. 23. f. 342. Boter. Relat. P. I. Lib. I. f. 26.*
 Cæterum vulgaris VELAUNÆ divisio est in citeriorem *de çà*
les bois quæ Podii, & ulteriorem *de la les bois,* quæ MONTIS-
 FALCONIS *Montfaucon* vicinia est, Montibus tribus nemorosis
Mezeres, Pertuys & Meigal eam distinguentibus, de qua *Franc.*
d'Avity Descr. de l'Europ. Tom. II. f. 305.

VI.

Prolixius hæc de Tractibus CEBENNICIS ex Itinerariis ta-
 bulisque Geographicis recentioribus, & earum Commentariis,
 quæ in manus nostras venire, excerpte volumus, eò quod
 non exiguo usui, ad sequentia argumenta nostra futura esse
 viderimus, non moraturi alias, si quis ea accuratius enotare
 ac describere velit, nec ignari etiam, hodiernos *Cebennenses*, de
 quorum Justitia agere instituimus, angustioribus limitibus, ju-
 gisque montanis suis fermè circumscribi. Sequitur, ut ad In-
 colas quoque horum Tractuum eorumq; mores transeamus,
 quos non tam à stirpe generis & seminis, quàm ab ipsâ lo-
 ci naturâ hominibus ingenerari, non *Cicero* tantum docuit *de*
leg. Agrar. II. cap. XXXV. sed suo etiam CEBENNENSES exemplo
 luculenter demonstrant. Qui enim ex iis Montes inhabitant
 more omnium ferè Montanorum duriores, robusti, habituq;
 corporis eo solidiori sunt, quo montanæ aves & pecora palu-
 stribus, & montanæ arbores reliquis præstant. His juncta in-
 signis laboris patientia, quâ in colendo solo suo, seu liberali-
 tatem naturæ promovendi, seu defectum supplendi causa con-
 tinuò occupantur: Victûs præterea, cultûs corporis, & vesti-
 um simplicitas, quam & ipso hoc tempore adhuc prodidère,
 nullo inter gregarios milites ac Duces discrimine, nisi quod
 signo aliquo vestibus affixo hi ab illis distingvantur, de quo
seq. Cap. §. ult. pluribus agendi erit occasio: Morum deniq;
 integritas cum asperitate tamen quadam, seu potius injuria-
 rum impatientia conjuncta. Unde & in arma & rem milita-
 rem propensio, fatente ipsomet *Gramondo lib. XII. fol. 545.* *Ce-*
 BENNARUM, inquit, *Regio Montibus circumdita asperis, ubi raro legum*
usu

usu feroces passim indigenæ & bellicosi. Rursusq; lib. XIV. f. 529. populosa huic Regioni tot esse milites scribit, quot indigenas: Idem de Vivariensibus testatur Autor de la Descript. des Etats, Empires. c. de Gall. n. XII. : Vivariensem sc. Provinciam pro magnitudinis modulo plus militum alere, ac ullam universi terrarum orbis regionem: Adeo illam viris strenuis & animosis esse repletam, quorum virtus inter præsentissima quoque pericula, firma semper atque immota maneat. Scatere omnia hominibus ad bellum natis, & exiguo hoc ambitu tot contineri milites, qui vel gregariorum, vel Ducum munera in bellicis expeditionibus jamtum sustinuerunt, ut hic Tractus unus legendo militi opportunus videatur; (qui locus tamen in Archontologia Cosmica sequacissima aliàs hujus Autoris omisus est). Ac proinde non immerito de CEBENNIS valebit, quod *Ælianus*, forsân nimis generaliter, de Francis omnibus scribit: Esse omnium hominum ad subeunda belli pericula promissimos.

VII.

De CAMISARDORUM nomine gall. *Camisards*, quo hodie ipso gentilitio frequentius appellantur, nullum dubium est, quin per contemptum ipsis ab hostibus eorum impostum fuerit, ut quos nec doctrina nec armis hæcenus vincere potuerit, ipso nomine redderent detestabiles, idque vel à *Camisa*, *Chemise* ob exilitatem vestium, q. s. homines prope nudos & foliis indutis, tectos, exemplo illorum *Judith. V. 26.* Ecce Populus est, cui non adjuvunt vires, neque robor ad arcem validam, seu, ut Luthorus eleganter reddidit: *Seind das doch allzumahl nackte Leute und keine Krieger*; Vel ut q. s. infidiosos & tumultarios indicarent, à gall. *Camisade*, quod improvisam irruptionem significat. Sed vetus illa Consuetudo est, qua etiam mediis sæculis majores ipsorum, his vicinisque locis habitantes, non uno vel altero, sed magno. fatis atque intolerabili propemodum hujusmodi convitiis numero, ab hostibus suis oneratos legimus. Modò enim RUPTARIOS dixere. s. ROTARIOS *Rouiers* h. prædones, seditiosos, turbulentos, temerarios, prout vocem hanc, *Camisardorum* nomini profusè equiparandam, explicat *Casp. Barb. ad Briton. Philipp. Lib. VII. v. 148. f. 490.* Modò BEGUINOS h. mendicos. COTERELLOS deinde,

*Cotereaux h. Scurras: SACCULARIOS Siccaris v. Job. Paul. Perrin
 Hist. Waldens. P. I. lib. I. c. 3. p. 8. CHANIARDOS Chaignards h. spur-
 cos atque in luto se volutantes Eriem. Pasquier. Recherchs de La
 Franc. Liv. VI. ch. 39. f. &, quod omnium maxime execrandum;
 BULGAROS Bougres, de quo Robertus Monachus Altissiodorensis:
 Per idem tempus BULGARORUM heresis execranda, errorum omnium
 fex extrema multis serpebat in locis, tanto nocentius, quanto latentius.
 Sed invaluerat maxime in terra Comitis Tholosani & Principum
 vicinorum, ubi dum suum publicè proficietur errorem, Primatum &
 iudicium Romane Ecclesie spernunt. in Chron. ad anni. 1207. De
 ratione nominis vero non prætereundum, eam a natione Bul-
 garorum derivandam quidem esse, non tamen qs. ibi habitave-
 rint, aut illa in regione præcipuè se diffuderint, sed à veteri
 odio Hadriani II. Pontificis adversus Bulgaros, qui cum reli-
 gioni Christianæ accessissent & contra vota sedis Romanæ sese
 Ecclesie Græcæ adjunxissent, Pontifex ex indignatione sin-
 gulari ut eos omnes abominabiles redderet, peccatum illud de celo ta-
 ctum, uti loquitur Mornæus Myster. Iniquit. f. 183., BULGARORUM
 nomine appellavit, veluti & hodiernum Bougre apud Gallos ejus-
 modi peccati reum vocat. Indeque & Evangelici illi vete-
 res BULGARI dicti, non a natione, sed tanquam gravissimi ejus-
 modi criminis rei, eoque digni, qui omnibus abominacioni
 essent. De HUGONOTTORUM nomine ante Sesquiseculum cir-
 citer orto, res omnibus nota est, Evangelicos illorum tem-
 porum ob conventus nocturnos ita dictos, tanquam Spectri
 cujusdam Lugdunensis, Hugo vocati, æmulos. Sed & PAPI-
 LIONUM cognomen Parpaillois nuper elapsi Seculi Anno XXI.
 ipsis dari ceptum. Cum enim in obsidione Clariacensi Clai-
 rac anno 1621. milites prædiani Hugonotti dum carbascæ indu-
 ti veste hac atque illac nullo periculi metu discurrunt, prima in bellum
 etate valentes, PAPILIONES verbacula lingua Parpaillois vocati, que
 dictio quamvis nullo acuminis, ut ipse fatetur Gramond, Hist. Gall.
 Lib. IX. §. 432. eo omnium applausu excepta, ut Evangelici postmodum
 communi assensu in Gallia PAPILIONES dicti fuerunt, hinc ducta, uti
 creditum, metaphorâ, quod lapsu in lumen incauto Papilio extinguitur
 flamme circumvolitans; vel etiam ex veste & cursu celeritate, sub-
 albe-*

absternens illis vestis & cursus celer, ut è longinquo volare crederes. Hinc PAPHIONIS vocabulum, quod in hanc diem imaluit. Gramond. d. l. Alibi TISSERANS Linteones nuncupati leguntur, quod hoc fere opificio, nullo generosiori vitæ genere, occuparentur. Mezerai. Abbr. Hist. de Franc. P. I. Tom. 2. f. 656. Itaque non mirum, si nostra etiam ætate, ejusmodi probrosis nominibus, veritatis avitæ tenaces in his locis denigrati fuerunt. Ipsi certè Christiani veteres, hoc ignominia genus declinare non potuerunt, quos GALILÆOS, MANICHÆOS & quod præcipue tangendum, PISCICULOS sarcastice dixerunt, voce ΙΧΘΥΣ h. Piscis ex quinque vocum ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΘΕΟΥ ΥΙΟΥ ΣΩΤΗΡ initialibus literis emergente, cujus occasione & Augustinus de Christo: Quod in huius mortalitatis abyſſo velut in aquarum profunditate sine peccato esse patuerit, quemadmodum nihil salſedinis à marinis aquis pisci affricetur. Lib. IX. de Civ. Dei C. XXIII. & ex eo Pfanner. Syst. Theol. Gen. pur. Lib. IV. c. I. indeque & Christianis in diminutivo tributâ, tanquam baptisimi aquâ ablutis, ut cum Magistro discipulos simul irriderent. Smet. Antiquit. Neomag. f. 44.

CAPUT II. CEBENNENSES TRACTUS TOTIS QUINQUE SECLIS FUISSE SEDEM BEL- LI, ECCLESIE MILITANTIS CONTRA PONTIFICIOS.

Summaria

I. Introductio.

II. Cebennas vicinosque Tractus & universas Alpium Protesiones, ad Pyrenæos usque Montes, & intermedias Provincias Gallia Meridionalis perpetuam fuisse Sedem veteris Simplicitatis Christianæ, procul

Novitaribus Sedis Romanæ: Testimonia Pontificiorum de Integritate Vitæ, ac perfecta novitia S. Script. veterum Albigensium & Waldensium, & ignorantia Clericorum partis adversæ: Bernhardi testimonium: Doctrinam eorum,

ab

- ab hominibus haut profectam fuisse: *De credulitate ejusdem Bernardi, monitum.*
- III. *Scripta privata & Concilia ipsi opposita: Anathemata in eos vibrata: Colloquia cum illis instituta, horumque successus.*
- IV. *Ortus Officii Inquisitionis, Dominicanorum & Franciscanorum.*
- V. *Vis publica iisdem opposita, Militiaque Cruciatia in eos armata.*
- VI. *Initium Belli: Processus cum Raimundo Tolosa & S. Agidii Comite: Biterrarum expugnatio, & crudelitas in ipsos Pontificios exercita.*
- VII. *Summa rerum secutis XXX. Annis bello gestarum, ex I. P. Ferrini Historia Albigeni excerpta.*
- III. *Argumentum Divina Providentia in Dispersione eorum.*
- IX. *Evolutio Capitis XIII. Apocalypheos Seculo XIII. applicata.*
- X. *Fata Merindolensium & Caprariensium, excidiumq. iis intentatum: Chaffanai & Consilium Juridicum pro Defensione Murium.*
- XI. *Varia Bella, Pacisque Doli in Cebennis vicinisque Provinciis sub Francisco II. & Carolo IX. Regibus Gallie usque ad A. 1572.*
- XII. *Laniena Parisiensis, aliavumpe Urbium irrita Consilia: Rationes Protestantium ad Arma redeundi: Specialia in Cebennis gesta.*
- XIII. *Henricus III. R. G. spreto Pacis Consiliis Arma corripit, sed non sine errore: Accessio moderatiorum Pontificiorum ad Protestantes: Pacis negocium, octoque Vrbes Fidei, & inter eas Belloquadrū Protestantibus concessū.*
- XIV. *Dolus Pacis hujus, Liga Pontificiorum à Thuano palam improbat, à Gramondo mollius reprehensa: Reditus ad Arma: Decretum Blesense de unā Religione: Theologorum Pontificiorum repetita Assertio de Fide Sclerariis non servanda: Collatio Neraiana, Flexiana: Defensio Protestantium adversus Gramondum, Reges non ab iis, sed à Pontificiis ludibriò habiti: Parisiensium defectio à Rege Henrico: Maledictio ejus in Urbem effusa: Declaratio c. Protestantes eidem extorta: Nec eo minor contemptus ejus, ipsumque abdicandi conatus: Fides Protestantium erga eum.*
- XV. *Status tranquillus Cebennarum sub Henrico IV.*
- XVI. *Reditus ad Arma sub Ludovico XIII. hujusque rationes: Edictum Nemaufense: Fides Cebennensium erga Regem.*
- XVII. *Status eorum sub Ludovico XIV. subjectioque calamitosa.*
- XIII. *Signi Belli eorum consideratio.*

SEquuntur ARMA *Cebennensium*, Pars altera argumenti nostri, eaque non unius alteriusve Anni, aut ætatis humanæ periodo circumscripta, sed ad aliquot Seculorum spacia extensa. Quod enim præcipuè hoc Capite tractandum sumimus, hoc est: *Cebennenses* hosce Tractus jam à quinque retrò Seculis fuisse *Sedem Belli Ecclesiæ militantis* contra insultus Sedis Romanæ, ejusque assæclarum.

II.

Quod ut demonstretur ex Actis mediorum Seculorum, IX. X. XI. XII. repetendum, Tractum illum *Cebennensem* vicinosque & universas Alpium protensiones ad Montes usque Pyrenæos adeoque Galliam Meridionalem per Delphinatum, Provinciam, Langvedociam juncta Sabaudia & Pedemontio exporrectam, constantem veluti sedem & custodem fuisse primæ illius *Simplicitatis Christianæ* procul Novitatibus Curia Romanæ, adeoque *Orthodoxæ Ecclesiæ militantis*, subinde arctioribus limitibus comprehensam, quandoque & amplioribus extensam, variisque nominibus *Waldensium*, *Albigensium*, *Patarenorum*, *Petro-Bruisianorum*, *Arnoldistarum* aliisque pluribus, ex parte superius citatis, appellatam, sed ejusdem doctrinæ semper tenacem, factentibus ipsis Pontificiis Scriptoribus, ipsoque adeo Inquisitore *Waldensium Rainerio*, qui circa hæc tempora vixit c. *Heres. c. IV.* Inter omnes sectas, inquit, quæ adhuc sunt vel fuerunt, non est perniciosior Ecclesiæ, quam *Leonistarum*, & hoc tribus de causis: *Ima est, quod est dururnior; Aliqui enim dicunt quod duraverit a tempore Sylvestri, aliqui à tempore Apostolorum: Iida quod sit generaliter, fere enim nulla terra est in quâ hæc Secta non sit.* Qui & enumeratis XVI. Ecclesiis Catharorum & in iis tribus præcipuis, *Ecclesiæ Albanensi*, vel de *Sansano*, *Ecclesiæ de Concorezo*, & *Ecclesiæ Bagnolensium* sive de *Bagnolo*, Sectam eorum in tres partes sive sectas principales divisam esse scribit, quarum primi vocantur *Albanenses*, secundi *Concorezenses*, tertii *BAGNOLENSIS*. Et hi omnes, inquit, sunt in *Lombardia*; Cæteri vero Cathari sive sint in *Thyscia* sive in *Marchia* vel in *Provincia*, non discrepant in opinionibus a dictis Catharis seu ab aliquibus eorum C. VI. f. 65. 71. Et Petrus Clunia-

Cluniacensis Abbas, speciali *Venerabilis* cognomine alias notus; L. adv. Petrobrusianos ad Archi-Episcopos Arelatensem, & Ebrodunensem, Diensemque ac Wapicensem Episcopos scripto, hos inter omnes totius Provincia Septimania, seu Alpium Maritimarum Episcopos excellere, Sectam vero, quam vocat Petri de Bruis, migrasse ad loca ipsis contigua, & à Septimania ipsis persequentibus expulsum, in Provincia Novempopulorum, quæ vulgò Gasconia vocatur, & in partibus ei adjacentibus sibi foveas præparasse, ait. Similiter è Seculo penultimo Jac. de Riberia Collect. de Urbe Tolos. Waldenses s. Lugdunenses dicit primum locum tenuisse in Gallia Narbonensi, Albiensi, Rutenno, Cadurcensi, Agemensi que Diocesisibus. Seculo denique nuper elapsu M. Anton. de Roreno Prior Lucernensis, in Narratione dell' Introductione, ut vocat, de gl' Heretici nella Valle de Piemonte: Nel nono & decimo Secolo continuano l' herese antecedenti. v. plur. cit. Hist. Geogr. Dn. Præf. C. VI. S. 1. f. 182. Nihil aliud quoque in iis desideratum, quam cum vitæ alias integræ essent, quod Ecclesiæ Romanæ Decreto se opponerent, fatente iterum Rainerio cit. c. IV., ubi tertiam causam incrementorum Waldensium reddit, quod omnes alie secte, cum immanitate blasphemiarum in DEum, errorem inducant; hæc inquit, Leonistarum magnam habet speciem pietatis eo, quod coram hominibus iuste vivant, & bene omnia de Deo credant, & omnes Articulos, qui in Symbolo continentur, solam Romanam Ecclesiam blasphemant & oderunt, cui multitudo facilis est ad credendum. Prædicat præterea sedulitatem eorum in docendo & discendo: Viri & mulieres, parvi & magni, nocte & die, non cessant discere & docere. Audivi ab ore credentis cuiusdam, quod quidam hereticus, quem novi, ad hoc tantum, ut eum à fide nostra averteret, & ad suam perverteret, perduceretque, nocte, hyemali tempore per aquam, quæ dicitur Ibis, natavit ad ipsum. Erubescat negligentia fidelium Doctorum, qui non sic ce- lant infidelitatis errorem. Laudat etiam eximiam cognitionem S. Scripturæ in iis: Novum & Vet. Testam. vulgariter transulerunt, & sic docent & discunt; Vidi & audivi rusticum idiotam, qui Job recitavit de verbo ad verbum, & plures alios, qui Novum Testam. totum sciverunt perfectum. Horum causa & in pretio habitos fuisse, cum è contrario sacerdotes Pontificii omnium rerum ferme

ferme ignari extiterint, notat *Jacob. de Riberia in Collect. de Urbe Tolosa.* Waldenses seu Lugdunenses diu primum locum tenuisse in Gall. Narbonensi, Albiensi, Rutena, Cadorcensi, Agenensique Diocesisibus, celebriores fama, eoque tempore nullo aut parvo in pretio, qui sacerdotes se, Episcopos & ministros Ecclesie dici volebant. Indigni enim omnes & rerum omnium ignari pene cum essent, facile illis fuit cruditione & doctrina præcellentissimis, primas in populo artes sibi vindicare, ex quibus cum præ cæteris Waldenses acutius disputarent de religione, admittebantur sæpe a sacerdotibus publice docendi causa, non quod eorum sententia sibi probarentur, sed quod Waldensibus ingenio pares non essent. Bernhardus certe celebris ille Claravallensis Abbas, sed in Catharos hosce, quos vocat, iniquior, nescit Autorem aliquem Sectæ ipsorum indicare: *Quere ab illis sua Sectæ autorem, neminem dabunt: Quæ hæresis non ex hominibus habuit propriam Heresiarcham? Manichæi Manem habuere principem & præceptorem, Sabelliani Sabellium, Ariani Arium, Eunomiani Eunomium, Nestoriani Nestorium, ita omnes cætera ejusmodi pestes singule singulos magistros homines habuisse noscuntur, à quibus simul originem duxere & nomen; Quo nomine istos titulove censebis? Nullo; quoniam non est ab homine illorum hæresis, neque per hominem illam acceperunt. Serm. 66. super Cantica, f. 763.* Recte omnino, non ab homine, neque per hominem doctrinam suam acceperunt, evidenti indicio continuatæ per eos veteris doctrinæ Christianæ à Christo & Apostolis olim traditæ. Sic enim & Paulus se Apostolum vocat non ab Hominiibus, nec per Homines, sed per Christum, Gal. I. I. Et è contrario Homines Autores habent, quotquot errores in Religione Christiana extitere hæctenus: Quod Bernhardus quidem eludere conatur: *Abstt tamen, inquit, ut per revelationem Jesu Christi, sed magis & absque dubio uti Spiritus S. prædixit, per immisionem & fraudem Demoniorum in hypocrisi loquentium, mendacium, prohibentium nubere &c.* Sed diabolus nunquam legitur Doctrinam erroneam immediate sparisse, sed semper Hominum ministerio usus fuisse, quos quia Bernhardus dari negat, jam Christo relinquendi erunt, donec contrarium probetur. Nec eo minus doctrina, quam professi fuere, Christi erit, licet Bernharδο seçus videatur, quem alias quoque nimis credulum fuisse,

❁ 21 ❁

fuisse, ex contentione ejus cum Abailardo ipsi Pontificii ostenderunt. *V. Amboesium pref. in Opera Abailardi.* Quæ similiae cum à Scriptoribus Historiæ Ecclesiasticæ, Flacio in *Catal. Test. Verit.* Ufferio *L. de Christian. Ecclesiar. Successione ac Statu*, & Scriptoribus Waldensium *Job. Paulo Perrino, Job. Lezero* & aliis prolixè expofita fiant, pleniori enarratione nostra non egent.

III.

Quod verò jam illis temporibus crimen esset non sentire, quod Ecclesia Romana vellet, vel sentire, quod illa nollet, hinc non uno tempore extitere, qui suscepto hujus patrocinio iis passim adverbarentur, quales præter ipsos Pontifices, Claudii Taurinensis tempore *Theodemirus Abbas, Jonas Aurelianensis* Episcopus, secutisque temporibus *Petrus Cluniacensis c. Petrobrusianos*, ipse *Bernhardus Clarevallensis, Lucas Tudensis*, aliique Scriptores AntiWaldenses *T. XIV. Bibl. Patr. comprehensi & Jac. Gretseri Soc. Jes. præfatione stipati.* Inde cum numerus eorum indies cresceret, Conciliis adversus eos actum, quale Gallicanum aliquod *A. 1176. contra Albigenfes habitum, ex Rogerio Hovedeno describit Binius Tom. III. Concil. P. II. f. 543. 199.* & Concilium Lateranense Illtium *A. MCLXXX. celebratum*, quo tanquam Universali congregatis 280. Episcopis, ab Alexandro III. P. M. publice damnati, omnique hominum commercio exclusi leguntur *Can. XXVII. Quia in Gasconia, Albigeſo & partibus Tholosanis & aliis locis ita hereticorum, quos alii Catharos, alii Parinos, alii Publicanos alii aliis nominibus vocant, invaluit damnata perversitas, ut ita non in occulto, sicut aliqui, nequitiam suam exercent, sed suum errorem publicè manifestent, & ad suum consensum simplices attrahant & infirmos, eos & defensores eorum & receptores anathemati decernimus subjacere, & sub anathemate prohibemus, ne quis eos in domibus vel in terra sua tenere, vel fovere, vel negotiationem cum iis exercere præsumat. Si autem in hoc peccato decesserint, non sub privilegiorum nostrorum cuilibet indulgiorum obtentu, nec sub aliquacunque occasione, oblatio fiat pro eis aut inter Christianos accipiant sepulturam.* Denique & Colloquia cum iis tentata, demandata in specie *S. Dominico* ejusque affectis hoc munere, qualia apud *Apamias, Pamiens, & ad Viridefolium habita, in primis verò*

Monte Regali *Mont Royal* haud procul Carcaffona, quò tanquam solenniori reliquis, A. 1207. die Lunæ II. Octobr. inter Episcopum Exovensem Hispanum & Arnaldum Hot Pastorem Albigentium celebrato, quid effectum sit, Nicol. Vignier Hist. Eccles. ad A. MCCVII. sequentibus indicat: Arnaldus Hot hac tria expresse assererat. Primo: Romanam Ecclesiam non esse Christi sponsam, nec sanctam Ecclesiam, sed turbulentam, Satanae doctrinâ institutam, adeoque Babylonem esse illam, de quâ in Apocalypsi loquitur B. Johannes, matrem fornicationum & abominationum, sanguine Sanctorum & Martyrum Jesu Christi inebriatam. Secundo: Politiam illius non esse bonam neque sanctam, neque à Christo stabilitam. Tertio: Missam eo modo, quo celebratur hodie, non esse vel à Christo vel Apostolis ejus institutam. Contrarium suscepit Episcopus ex Nov. Test. confirmandum coram B. de Villanova, B. Auzerbenst, R. de Bor, & A. Riberia delectis arbitris. Postquam viduo durasset disputatio, petiit Episcopos, XV. concedi sibi dies, quibus thesium suarum probationes scripto mandaret & Arnaldus Hot octo dies, quibus adversarii scripto responderet. Reversâ die praestituto, ad quadriduum Colloquium produxerunt, quo tempore Episcopo praesto fuerunt Legati duo P. de Castronovo, M. Radulphus Candelenis Abbas, P. Berirandus Prior Auferbi, Prior Palatii atque alii plures. Demum, asserente Episcopo, ea, quae non sunt de Missa, esse auferenda, dimissa est concio, nec quicquam aliud de istis controversiis constitutum. Quibus non dissimilia sunt, quae habet Rob. Alrissod. Chronol. A. MCCVII. narratâ prius doctrinâ eorum, quos Bulgaros ibi vocitat, indeque, quo successu Collocutores eorum gavisi fuerint; De consilio Dn. Papae Cisterciensis Abbas aliique Abbates circiter XIII. delegantur, ejusdemque Ordinis Viri probabiles omnes, & sapientia & facultia perinstructi, parati ad satisfactionem omni poscenti rationem de fide, & pro fide etiam animas ponere non verentes. Egressi igitur de Cistercio mense Martio, numero circiter XXX. per ARARIM labuntur in Rhodanum, modicis expensis, equitauris nullis, ut per omnia viros Evangelicos se probarent. Ingressi denique, quo tendebant, bini vel terni ab invicem divisi, partes illas perambulant, & hostes fidei, sanae doctrinae spiculis appetentes, vix in multis millibus paucos inveniunt rectae fidei possessores. Alii vero, quorum erat numerus infinitus, se suo pertinaciter inhaerebant errori, ut nullis veridicis acquiescerent documentis,

sed

sed tanquam aspides obsuaderent ad voces incantantium sapienter, ne mentes diuersas tenebris, penetraret auditio veritatis. Per tres itaque menses, urbibus, villis & oppidis multo labore & sollicitudine peragratis multisque periculis & insidiis appetiti, paucos revocant, paucos fideles repositos de fide certius instruunt & confirmant. Similiter ap. Godofred. Colon. legimus ad A. MCCIX: Abbatem Cisterciensem & alios Abbates ejusdem Ordinis iterum à Papa in Prouinciam, convertendi gratia Begginos ad fidem, missos, sed ab eis contemptos & cum ignominia repulsos esse. Quæ aliavæ plura huc facientia videntur itidem ap. Usser. c. X. §. 19. 20. seqq.

IV.

Eadem occasione & institutum ab Innocentio *Inquisitionis Officium*, pro forma quidem, ad Episcoporum nolentium aliis negotiis præferre fidei negotia suppleendam negligentiam, ut Eijmericus loquitur *Direct. Inquisitor. P. III. n. 129.* at revera non alio fine, quam ut Ecclesiæ Romanæ adversus Christianos hæc munimento esset, ac tunc veluti præluderet majoribus illis motibus paulo post adversus eos institutis: Cujus inter primos ministros indicantur ab Innocentio Rainerius quidam & Guido, literis ad Archi-Episcopos Galliæ XI. Cal. Maj: In Prouincia quosdam, qui Waldenses dicantur, pullulasse accepimus, innumerosque populos fermento falsitatis corrupisse. Cum igitur, ad capiendas hujusmodi vulpes parvulas, &c. dilectum filium Fratrem Rainerium virum probatæ vitæ & conversationis honestæ & Guidonem virum Deum timentem ad partes istas duxerimus destinandos, Fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus; ut si qui fortè converti non poterunt, ne pars sincera erabatur NB. de vestris finibus excludantur. Et aliis III. Id. Maj. datis: Quia Frater Rainerius pro arduis Ecclesiæ negotiis, in Hispaniam de mandato præcessit Apostolico, volumus nihilominus & mandamus, ut vos, Fratres Archi-Episcopi & Episcopi, cum a dicto Fratre Guidone fueritis requisiti, in hæreticos, quos ipse vobis nominaverit, spirituale gladium exeratis: Laici vero bona eorum confiscent, & eos ejiciant de terrâ suâ, & eorum paleas separent à frumento. Inde S. Dominicus id sibi Ordini suo

fuo dari officium petiit & obtinuit, ille nim. Columen jam labans Ecclesiæ Lateranensis futurus : Innocentius enim

*Viderat in somnis Laterani ingentia Templi
Tecla ruinosum caput inclinare, virumque
Supposuisse humeros & sustinuisse ruinam:
Taliter admonitus pastor succurrere fessis
Possè hominem fidei rebus, regnoque labanti,
Annuir & ventis implevit vela secundis.*

ut Bapt. Mantuan. cecinit *Esfor. L. IIX.*

Accessit cum Ordine suo S. Franciscus Cancellarius ille Christi, Legatusque & Vexillifer summi Regis, ut à Bernardino Senensi vocatur de *Evang. Atern. Serm. LX. De Christi Latere novus Legatus mittitur, in cuius sacro Corpore Vexillum Crucis cernitur.* Hi duo Ordines jam per Europam diffusi, docendi Munus in Ecclesia suscipere, per horum prædicationem Ecclesia renovanda erat, hi quicquid alii Ordines Pontificii, aut Personæ Ecclesiasticæ agerent, erant Magnatum Consiliatores & Nuncii, etiam Dn. Papæ Secretarii, ut Matth. Parisiens. ait ad *A. M. CCXXXV.* sed aliorum iudicio immanes humani generis proditores, irregulares impuri Spiritus procuratores, Christiani Orbis incendiarii, pacis & charitatis inimici. Quæ omnia plenissime exposita ab *Usser. L. de Christ. Eccles. Success. & Stat. c. IX. §. 6. sq.*

V.

Sed quoniam ingenio & eloquii viribus passim prævalent, numero insuper quam maximè augebantur; Utenim, *Cesar. Heisterbachius* ait: *In tantum Albiensium error invaluit, ut brevi intervallo temporis, infecerit usque ad mille civitates: & si non fuisset gladius fidelium repressus, puto quod totam Europam corrupisset: Et Mariana Galliam universam Hispanique partem invasisse scribit, Matth. Parisius in Vasconia, Arumpnia, Albigeo, partibus Tholosanis & Aragonum regno floruisse, Godofr. Colonienfis Per totam Provinciam plures Civitates cum Baronibus & Nobilibus terræ & Clero in eam heresim decidisse notat ap. *Usser. c. l. §. 17.* Jam id unice sibi restare crediderunt adversarii, ut vi externa eos comprimerent, & qui bello intellectuali toties superiores fuerant, hos bello externo ac sanguinante ferro sibi subjicerent, improbo*

12

probo quidem, & causa licet non probata, non eo minus dominandi consilio, sed ad conservandum statum Romanæ Curiaë necessario viso, autore Odone Parisiensi Episcopo, ut *nim. Dn. Papa Principes & populos per Gallias concitaret, ad debellandam Albigensum hereticorum perfidiam, qui sæpius attentati NB. nullatenus gladio verbi DEI poterant expugnari*, ut loquitur ante cit. *Rob. Altissidor. ad A. MCCILX. Nec res effectu caruit, literis enim Dn. Pape, ut porro Roberti verba sunt, longe lateque directis, peccatorum remissione concessa, innumerabilis multitudo fidelium concitatur & novo more, crucis se signo consignat in pectore, contra fidei desertores zelo fidei se armantes. Scripsit etiam Papa Innocentius Regi Francorum Philippo & omnibus Principibus Regni sui, mandans & precipiens, quod cum magno exercitu Terram Tolosanam & Albigensem & Cadurcicum & partes Narbonensium & Biterrensum & alias multas adjacentes sicut viri Catholici & fideles Christi, invaderent, & omnes hereticos, qui terras illas occupaverant, delerent, & si in via vel bellando contra illos morte interceptiuntur, idem Papa ex parte Dei & auctoritate Apostolorum Petri & Pauli & suã, ab omnibus peccatis juventutis sue contractis, de quibus confessi fuerint & penitentiam egerint, absolvit, narrante Rigordo de Gest. Phil. Ang. f. 207. Nec his contentus missis Predicatoribus ad omnes Regionem Occidentis, Principibus aliisque populis Christianis in suorum remissionem peccatorum injunxit, ut se cruce signarent ad hanc pestem (ita loquebantur Pontifex & Pontificii) extirpandam, atque tantis cladibus se opposcentes viribus & Armis tuerentur populum Christianum. Addit etiam auctoritate Sedis Apostolica, ut quicumque ad expugnandum eos laborem sibi injunctum susceperint, sicut illi qui sepulcrum Domini visitant, tam in rebus quam personis ab omni hostium incurssione manerent securi. Matth. Paris. p. 231. Ita nim. pacem autore Christo qui prædicare alias jussi fuerant, his bellum & Arma nunc canendi officium injunctum, & Crux in infideles ac Saracenos olim prætextu saltem assumta, novo & horrendo exemplo, crucifigendo verè in membris suis Christo jam adhiberi cepit, uti eleganter loquitur *Morneus Myster. Inquit. f. 351. Zelo quoque contra hos majori, quam contra Saracenos agere visi sunt, crucem enim quam alias contra Saracenos in humeris hactenus gestaverant, nunc**

D testandi

testandi ardoris sui causa in pectore gestare amarunt. Nihil horum dissententur Scriptores Pontificii nostrorum ac præteritorum temporum, inter quos *Mezerus Epit. Hist. Franc. P. I. Tom. II. f. 308.* cuncta ex affectato Pontificum in omnes Mundi partes Despotico Imperio, præcipuè profecta fuisse, prolixè monet, quod suo loco relinquendum.

VI.

Sic itaque A. MCCIX. ad arma itum, & ex omnibus Galliarum partibus Cruce Signati Lugdunum confluxere, inde votivam expeditionem suam inchoaturi. Initium à Raymundo Tholosæ & S. ÆGIDI Comite faciendum videbatur, cujus in Tractibus illis prima autoritas, quemque Bulla Innocentii An. M CCLIX. singulariter notaverat, obtentu cædis Monacho *Petro Novocastrensi*, unì è Prædicatoribus, illatæ, cunctosque sacramento fidelitatis, necessitudinis, fœdere vel alio pacto ei devinctos omni nexu exolverat, idque Apostolica Auctoritate, *quod fidem Deo non servantis, fides servanda non sit*: Qui quidem VALENTIAM ad Legatum Pontificium *Milonium* profectus omnibus modis ab objecta cæde se purgare, obedientiam Sedi Romanæ promittere, penitentia loco quoque *Fano* S. ÆGIDI ad sepulchrum interfecti Monachi flagris cædi, Septem denique castella sua in Comitatu Venusino Legato tradere, modo ditionibus suis suorumve parceretur; Sed frustra omnia; Jubetur jurato promittere, se in omnibus Papæ & Ecclesiæ Romanæ obediturum, *Albigenses* perpetuo bello impugnaturum, Ducem quoque Cruciato exercitui ad BITERRARUM obsidionem jam tendenti futurum, quo molestissimo officio tamen, paucis diebus, post posita ad urbem castra, se extricuit, prætextu peregrinationis Romam faciendæ. BITERRÆ igitur urbs Rogerii Biterræ & Carcaffonæ Comititis, Raimundi nepotis, primum impetum Cruciatorum expertæ, Comite frustra vim deprecante & se membrum Ecclesiæ Romanæ proficiente, & illò juxta ac Episcopo loci, Pontificios Albigenibus mixtos esse, monente: Cæsi que sine discrimine sexus, ætatis, fidei, Pontificii pariter ac Albigenes, ipsis quoque Religiosis haut exceptis.

ceptis: Nulli sexui, vel aetati parcitur, omnes à minimo usque ad maximum pariter trucidantur: Occisorum cadavera coarcent & concremant, & devorante cuncta incendio, sit vastitas circumquaque & horribilis solitudo, inquit Rob. Altriff. Chronol. ad A. 1209. f. 103. b. Numerus caesorum LXM & amplius fertur fuisse: Millia bis triplicata decem, ut Guil. Armoric. Phitipp. L. IIX. scribit. *Cesarus Heisterbachens.* lib. V. c. 21. plus quam centum millia hominum. Autor tantæ crudelitatis Arnoldus Abbas Cisterciensis, Narbonensis postea Archi-Episcopus, de quo idem *Cesar. Heisterb. d. l. Cognoscetes ex confessionibus illorum Catholicos cum hereticis esse permixtos dixerunt Abbati: Quid faciemus Domine? Non possumus discernere inter bonos viros & malos. Timens tam Abbas quam reliqui, ne timore mortis Catholicos se simularent, & post illorum abscessum iterum ad perfidiam redirent, fertur dixisse: Cædite eos, novit enim Dominus, qui sunt ejus, sicque innumerabiles occisi sunt in Civitate illa.*

VII.

Jamque eadem serie solum præfens continuandum esset, sed & paginarum angustia prohibet, & ab aliis id jam dudum accuratè præstitum; satisque proinde fore duximus, si summam eorum ex diligentissimi Viri *Job. Pauli Perrini Historiâ Albigensum* Gallicè scripta, secundum ordinem librorum & capitulum ejus hic exhiberemus; Exponit nim. *Lib. I. Cap. I.* Albigenium à loco sic nominatorum, cæterum Doctrina cum Waldensibus eorundem, doctrinam & statum, incrementa ipsorum indeque ortum Pontificiorum in eos odium. *Cap. II:* Innocentii III. conatus emisit Prædicatoribus eos ad Romanam Ecclesiam reducendi, medioque tempore agitata Consilia, vi armata eos subjugandi. *Cap. III.* Negotia cum Raymundo Seniore Tolosæ & *S. Egidii* Comite acta. *Cap. IV:* BITERRARUM infelicem casum, quæ omnia §. præc. plenius exhibita. Inde sequitur *Capite V.* CARCASSONÆ obsidio, arcis occupatio, urbis oppugnatione ab universo exercitu suscepta, hujusque profugatio: Frustranea Aragoniæ Regis pro Comite Biterrensi intercessio: Indignæ conditiones obsessis à Legato Pontificio propositæ: ut, quocumque sexu aut ætate essent, nudi in castra venirent & gratiam suam implorarent: Exhortatio Comitum Biterrensis

terrensis ad obsessos : *Non religionem, sed regiones queri, Raimundo ejusque familia extorquendas* : Comitis, utut Pontificii, contra datam fidem captivitas : Carcassensium per meatum subterraneum in arcem *Cumaret*, indeque ad alia loca digressio : Urbis incolis vacuæ occupatio. *Capite VI.* Milonus Legatus Pontificis belli Ducem constituit *Simonem Comitem Montfortium* : Raymundus Comes à Pontifice absolvitur : Comes *Biverrensis* moritur non sine suspitione veneni : Donatio ditionum ejus *Montfortio* facta, indignante Aragoniæ Rege investituramque ipsi denegante : Multi à *Simone* desciscunt ; unde ille novam Cruciatorum manum à Prælatiis expetit. *Cap. VII.* Copiæ auxiliariæ *Simoni A. MCCX.* Duce conjuge sua, è Galliâ missæ : *Minerbi* Occupatio, cujus *CXL.* incolæ in ignem coniecti, gratiaque ab his Deo pro obtenta martyrii gloria actæ : Obsidio *Castri Termarum* : Argumentum *Montfortii* ad obsidentes quod triginta annorum spacio Missa nulla in eo audita fuerit : *Clandestina* ex eò fuga incolarum : *Vauri, La Vaur*, post sex mensium obsidionem expugnatio, crudelis cædes incolarum : *Domina* loci in puteum dejecta, lapidibusque obruta : *Raymundus* à Legato citatus comparere recusat : *Folquetus Tholosanus* Episcopus eum fraude circumvenit, efficitque ut *Castro NARBONENSI* excidat : *Miloni* Legati obitus. *Cap. IIX.* Successio *Thedizei* in locum *Miloni* : Processus contra Comitem *Raymundum* ejusque excommunicatio, ob *Abigenes* in ditionibus suis retentos : *Duri Articuli* eidem propofiti. *Thedizeus* excommunicatum *Raymundum* violentâ manu adoritur : *Raymundus* relicto *S. ÆGIDI FANO & Arelate, Arles*, cum Rege Aragoniæ aliò se confert : *MONTISFERRATI, Montferraud*, à *Simone* obsidio, ejusque deditio à *Balduino, Baudoin*, *Raymundi* fratre facta : *Alia* arces *Raymundi* occupatæ : Seductio Regis Aragoniæ in fœdus cum *Simone Montfortio*, sub spe nuptiarum filia *Simonis* cum filio Regis, Investituraque *Simonis* hinc secuta. *Cap. IX.* *Tolose* obsidio, clades ingens exercitui *Simonis* illata, filiique ejus *Anatrici* captivitas : *Auxilia Raymundo* submissa : Solutio obsidionis : *Simon* bello Comitem *Fuxiensem* laceffit, variaque ejus castella occupat, qui coram cum Legato sermocinatus nequic.

est. 10719

quicquam proficit: *Aragonia* Rex egre fert, tot loca Comitum prætextu religionis eripi, eoque ipsi ejusque filio animum addit: Filia naturalis Regis *Aragoniae* cum *Raymundi* filio nuptia, indeque nova propensio Regis in *Raymundi* causam, ringente licet *Simone*: *Raymundi* & Comitum *Fuxiensis* fœdus contra *Simonem*, frustra pro iis interposita intercessione. Cap. X. Incrementa exercitus *Albigensium*, *Castelnaudaraum* ab ambobus aliisve Comitibus obsessum: *Simon* eo aliquamdiu inclusus tandem elabatur: Nova Bulla Papalis pro eo contra *Albigenses* emissa, cum spe statim in Paradisum evolandis, iis facta, quotquot in bello isto morituri essent: *Fuxiensis* aciem cum *Simone* tentare avertit: Rex *Aragoniae* pro *Tolosano*, *Fuxiensi* & *Commingo* Comitibus intercedit, literasque pro iis ad *Vaurense* Concilium mittit sed sine effectu eoque arma cum iis conjungit: *Simon* è contrario novam Cruciatam prædicari curat, locaque nonnulla occupat, *Tudellum* in *Albigensio*, *FANUM S. ANTONII*, *Marmandam* &c. Cap. XI. Expeditiones *Simonis*, antequam *Aragonum* Rex militem legisset: *Aragonum* Rex cum *Simone* viribus enervato, sese componere recusat. *Muretum* à Rege *Aragonum* captum: Manus confertæ: Rex *Aragonum* cæsus, ejusque exercitus fugatus. Cap. XII. *Innocentius III.* P. M. novum contra *Albigenses* Legatum *Bonaventuram* mittit, *Philippi Augusti* Gall. Regis Filius *Ludovicus* Cruce se signat, *Tolosanæ*, & *NARBONAM* munitionibus nudat. Lib. II. Cap. I. Bellum redintegratum contra Comitum *Fuxiensem*: *Aragonum* in *Simonis* Regionibus excursus: *Simoni* clades à *Fuxiensi* infligitur: *Simon* vocatur in *Delphinatum*: Legatus *Bertrandus Bonaventura* evadit *Fuxiensi* & *Tolosano* Comitibus, ut *Romam* iter suscipiant, qui literas Papales, post varias de *Simone* *Monfortio* querelas, in generalibus terminis ad Legatum reportant, de restituendis sibi ditionibus suis, quibus tamen ille neutiquam satisfacit, unde ab his ad arma reditum Cap. II. *Raymundus*, *Raymundi* filius *BELLOQUADRU* occupat: *Episcopus Tolosanus* *Cives Tolosanos* prodit, quos malè habet *Simon*, sed strenuè se defendentes: Nova Cruciatæ: *Raymundus Tolosanus* recipit: *Simon* advolat & post conflictus varios, ictu lapidis à femina projecti t. q. *A bimelech* alter trucidatur, exercitu ejus fustigato.

Cap. III. Raymundus loca omnia sibi à *Simone* erepta recipit: Fuxienfis *Mireposium* recuperat, *Commingus* verò terras à *Joriso* quodam hætenus detentas: Casus prope *Laurangus* Albigenfibus perfelix: Cruciatorum minor effectus cæso *Simone*. Princeps Regius capit *Marmandam* & in *Franciam*, *Tolosa* ad dedicationem adaçta, revertitur. *Cap. IV.* Mutata rerum facies per mortem Pontif. *Innocentii*, mutationem Legati, mortem *Raimundi* Comitis *Tolosani*, *Raimundi* Comitis *Fuxienfis*, hujusque matris, ac denique *S. Dominici*. *Cap. V.* *Amalricus Monfortius*, *Simonis* filius, Regi *Ludovico IX.* terras in *Albigesio* acquisitas tradit, à quò proinde causà contra *Albigenfes* suscipitur. *Avenio* obsidetur. Rex *Ludovicus* *Gubernatorem* constituit in *Languedocia*, sed in itinere moritur, succedente filio *Ludovico IX.* sub tutela matris adolescente. Novæ *Cruciata* contra *Albigenfes* emissio: *Tolosa* obsidione cingitur: Colloquium cum *Raimundo juniore*, de *Pacis* negotio cum *Regia Matre* tractando, hujusque contra datam fidem detentio: *Deprecatio* nudis pedibus soloque indusio amicti publicè ab eò extorta. *Cap. VI.* *Articuli* à Legato Pontificio & *Regina* *Regente Raimundo* obrufi. *Cap. VII.* *Mulctæ* in *Albigenfes* decretæ: *Raimundus Comes* ad faciendâ contra *Albigenfes* *Statuta* adaçtus: *S. Scripturæ* lectio *Albigenfibus* *Concilio Tholosano* interdicta: *Aliæ* *Sanctiones* adversus eos: *Raymundi* detentio, donec pecunia *Articulis* superioribus promissa soluta esset: *Ejus* filia obses *Lutetiam* abducta. *Cap. IIX.* *Fuxienfis* *Comes* à *Raimundo Tolosano* moneatur, ut Pontifici obtemperet, variis artibus ad eum ab *Albigenfibus* avertendum utitur, totumq; se Legati arbitrio permittit. *Cap. IX.* *Ultimum Bellum* à *Trancavello*, *Biterrenfis* *Comitis* notho, gestum: *Ejus* progressus: *Cruciata Ultrima*, *Bellumq;* mediante *Comite Fuxiensi* finitum, promittente *Trancavello* se nec contra Legatum Pontificis, nec contra *Romanam Ecclesiam* amplius Arma gesturum. Similia pluribus legenda ap. *Jac. Usser.* incomparabili scripto de *Christ.* *Eccles.* *Succes.* & *Statu* c. X. §. 23. sq.

Talis itaque Status Ecclesiæ Evangelicæ illorum temporum, tantæque molis illius expugnatio extitit, ut vix intra LXX. Annos, spatium finem dinoscatur habuisse, ut Bertrandus testatur, de Gest. Tholosi ap. Usser. c. X. §. 64. Exitusque is tandem fuit, ut, agente Magno Thuano Pres. in Hist. sui Temp. potius casti, fugati, bonis ac dignitatibus ubique spoliari atque huc illuc dissipati sint, quam erroris comitti resipuerint: Providentia Divina sapientissime disponente, ut, qui hactenus unò ferè loco constiterant, jam per plures Europæ Regiones dispersi quidem veluti in totidem deserta fuerint; at non eò minus doctrinam suam retinuerint, & quod palam per vim majorem non licebat, eam clanculum animis Incolarum illorum locorum instillarint & ad posteros propagarint: Qui ARMIS se initio tutati fuerunt, postremo armis victi in Provinciam, & Gallicæ ditionis Alpes vicinas confugerunt, latebrasque vitæ & doctrinae suæ in locis repererunt: Pars in Calabriam concessit: Pars in Germaniam transit, atque apud Bœmos, in Polonia & Livoniâ larem fixit: Alii ad Occidentem versi in Britannia perflugium habuerunt. Thuan. d. l. Sic veteres Christiani tribus primis Seculis persecutionibus Gentilium pressi, non eò minus omnia Romanorum impleverunt, Urbes, Insulas, Castellâ, municipia, Conciliabula, Castra ipsâ, Tribus, Decurias, Palatium, Senatium, Forum, ut Tertullianus loquitur. Et Ecclesia Judaica vetus, cum per Captivitatem Babylonicam propè ab exitu videretur abesse, hoc ipsò incrementa majora cepit, Verbo Divino, quod hactenus angustiis Judææ limitibus circumscriptum fuerat, per dispersionem ejus longè lateque per Asiam & Africam disseminato.

IX.

Antequam pedem promoveamus, non ingratum fore B. L. rati sumus, si paucis verbis in Apocalypses c. XIII. excurrerimus, cunctaq; contenta ejus, illis, de quibus hactenus actum est, h. gestis Seculi XIII. congruere dixerimus. Ecce enim 1. Bestiam è Mari ascendentem, quâ Anti Christum denotari, ne Pontificii quidem Bellarminus, Ribera, aliive negant; Pontificem M. verò, vel quod perinde est, Pontificiam Potestatem utriusq; Religio-

ligionis Evangelicæ Doctores. 2. Et eam quidem *Septicolumnam*, à Sede Pontificiâ; Romam enim passim *septicollem* prædicant. 3. *Cornua, Coronæ, iis imposta* nos haut morabuntur; Videmus enim ab aliis etiam Interpretibus robur hujus Sedis, vel potius Mundi Proceres ei deditos ejusque veluti Vasallos per *Cornua*, per *Diademata* verò Facultatem conferendi Regna & Principatus intelligi: Vel quod liquidius, Potestatem temporalem inter tot Principes divisam, à potestate Papali dependentem, sicut *Cornua* basin suam in capite habent: Pontifices verò illo Seculo supereminentem quandam potestatem in omnia Regna temporalia sibi asseruisse, ex Actis istorum temporum notissimum est. 4. De figura hujus bestię *virtuteque, Throno, & potestate magna à Dracone* illi concessa, itidem nihil attinet dicere, nec repugnamus iis, quæ Commentatores Pareus, Junius, & alii hanc in rem scripsere. At 5. *Unum ex capitibus ejus quasi lehaliter esum* apparuit, v. 3. A Doctrina nim. Veterum illorum Evangelicorum, longe lateque isto tempore extensâ, quæque toti Statui Pontificio interitum minitari videbatur. Possent etiam de accerrimis controversiis ab Imperatoribus Romano-Germanicis, Henricis ac Fridericis, cum Sede Romana agitatâ accipi, quippe quæ itidem quæsitâ illi potestati in Imperium Romanum aliosve Reges exitium allaturâ fuissent, si in Causâ sua justa Imperatores prævalere potuissent. 6. *Sed ipsius plaga lehalis curata est*; Convaluit enim Doctrina Sedis Romanæ, tot copiis contra dissidentes eductis; Nec contra potestatem Pontificiam post *Friderici II. Imperatoris* tempora, quicquam amplius tentatum, nisi quæ *Ludovicus Bavarus* movit, *Carolo IV. successore* ejus e contrario abjecto obsequio Pontifici se submittente. 7. *Menfes XLII. v. s. spatium 1260. dierum*, adeoque totidem annorum, in se continent, fatentibus itidem Interpp.; Qui numerus maxime *Seculo XIII.* congruit, tanquam termino à quò, s. initio, quò Sedes Romana cepit *ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν ἀγίων* & *νικῆσαι αὐτοὺς*, h. *bellum facere cum Sanctis & vincere eos*. Idque tantò evidentius erit, si in verbis, *ἐδὲ θη αὐτὸς ἐξουσία* *πὸν πόλεμον ποιῆσαι μῆνα τεσσαράκοντα δύο*, *bellum facere Menfes 42,* non

non insolita apud Græcos construendi ratione, subaudiatur
 Præpositio *kata*, vel similis. *V. Possel. Syntax. de Construct. Verb.
 cum Acuf.* Qua interpretatione stante etiam haut opus erit
 laboriose inquirere, quamdiu potestas illa duratura, & quan-
 do desitura sit; Satis enim est, initium s. terminum à quo in-
 dicatum esse, & quidem secundum Æram Vulgarem in Ec-
 clesia receptam, termino ad quem s. fine Divinæ Providentiæ
 relicto. 8. *Cum Sanctis vero bella fecit eosq. vicit, quæ ipsa illa Bella*
cum Albigenfibus & Waldensibus fuere, de quibus hæctenus egi-
mus. 9. *Atque ex eo data est illi potestas in omnem & populum & lin-*
gvam & gentem, v. 7. Ideo Innocentius III. de se ipso: Secundum pleni-
tudinem potestatis de jure possumus supra Jus dispensare, C. Proposuit X. de
Concess. Præb. Et post eum Bonifacius IX. Porro subesse Romano
Pontifici, omni humano Creaturæ declaramus, dicimus, definimus &
pronunciamus, omnino esse de necessitate salutis. C. Unam Sanctam &
Ecclesiam. X. de Majoritate & Obed. 10. Et adoraverunt eam omnes,
qui inhabitabant terram; Nemo enim post devictos Albigenfes,
adversus Sedem Romanam amplius ausus fuit hircere. II. A-
scendit verò & alia Bestia de terra, v. II. Officium nempe Inquisi-
tionis eodem tempore natum. 12. Et illa quidem habens duo
cornua similia agni, Dominicanos nim. & Franciscanos, qui eo-
dem tempore orti & Specie agnina h. simplicitatis & sanctitatis
obtentu, prædicationem Crucis adversus Albigenfes, Offici-
umque Inquisitionis demandatum susceperunt. V. Francisc. Pe-
agna in Direct. Inquis. & Bull. Alexandri IV. ap. Uffer. c. IX. §. 31.
Quos proinde, & Dominicanos quidem Primanos in bello mi-
lites, Franciscanos vero secundanos ipse Franciscanus Henr. Se-
dulius vocat Comm. ad Vir. S. Franc. c. III. Consentit Greiser. Proleg.
in Script. AntiWald. c. V. Nec dubito, inquit, clarissimos illos Ordines
D. Francisci & D. Domini, singulari Dei providentia oppositos fuisse
cum aliis, tum præcipue Waldensium Sectis, in quibus refutandis, op-
pugnandis & extirpandis duo illa Christianæ Ecclesie lumina, tam per se,
quam per posteros suos præclaram operam posuerunt. ap. Uffer. d. I.
13. Et loquebatur sicut Draco, violenta np. consilia, passim homi-
nibus ad hæc usq; tempora inculcata. 14. Et fecit terram, & ha-
bitantes in eâ, adorare bestiam primam, cujus curata plaga moris. Is
enim

enim finis Inquisitionis, ut Autoritas Pontificia conservetur, hominesque in eâ recipiendâ confirmentur. 15. *Et faciet, ut, quicumque non adoraverint imaginem bestie, occidatur.* Effectus itidem Inquisitionis notissimus; Unde & horrendâ illâ persecu- tionem, à placitis Ecclesiæ Romanæ dissidentibus intentatâ. 16. *Edirque signa magna, adeo ut etiam faciat ignem descendere in terram in conspectu hominum, v. 13.* Varia nim. illa passimque prædicata *S. Francisci* aliorumve miracula, illorum, secutorumque temporum, sed non verè edita, verum, ut hodieque fit, vulgo credita, hominibus quidem spectantibus & admirantibus, sed ob meliorum ignorantiam, non quod re ipsa se ita haberent. *V. Liber Conformitatum S. Francisci* ad illa præcipue tempora spectans. 17. *Et faciet omnes, pusillos & magnos, divites & pauperes, liberos & servos habere Characterem in dextra manu sua, aut in frontibus suis, h. receptâ in sacris phrasi, jugem servare reverentiam erga Sedem ac Doctrinam Romanam.* Videantur similes loquendi modi de exitu ex Ægypto *Ex. XIII. 9.* & de Præceptis Divinis *Deut. VI. 8.* Præcepta nim. erunt in manu tua ut compleantur, & ante oculos tuos, ut die & nocte mediteris in illis. *V. Corn. à Lap. in Ex. XIII. & alii Comment. Pontificii & Evangel.* Si quis etiam ad literam intellexerit & de *Aquâ Lustrali manu dextra fronti applicata*, utpote universali Signo in ingressu Ecclesiæ Doctrinam Romanam profitentium, ei non repugnabimus. Accedit Hostes Waldensium, ut *sup. §. V. vidimus, Signum Crucis*, tq. singularem & apertam notam obedientiæ erga Sedem Romanam vestibus ad pectus affuisse, eoque Characterem, Doctrinam Pontificis se sectari, profiteri voluisse: Unde & transeunte ad eam *Raymundo*, jam victo, solenni Statuto inter alia decretum: *Ut, etiamsi de Reconciliatione constiterit, nisi Cruces assumerint, aut autoritate propria deposuerint, aut cum exterius super vestes, extraque partem pectoris anterioris prominentes portari debeant, eas celare infra vestes deprehensi fuerint, simili penâ puniantur.* 18. *Nullus etiam potuit emere, nisi qui haberet Characterem aut Nomen Bestie: Cæteris quippe omni jure Societatis humanæ exclusis, quorum & Domos dirui jusfit Conciliam Tolosanum c. V. Illam autem domum, in quâ fuerit inventus* *hæc.*

hereticus, diruendam decernimus: & locus ipse sive fundus confisterur, & Concil. Biterrense c. 35. Domos etiam, in quibus inventi fuerint heretici, vivi vel mortui, vestiti vel damnati, scientibus & consentientibus dominis domorum, existentibus legitima etatis, dirui faciatis, & bona omnia ibidem tunc habitantium confiscari, nisi suam innocentiam & justam ignorantiam probare poterint manifeste. 19. Sed quid de Numero 666. Dicitur enim Numerus hominis esse? Nec hic magna difficultas, cum vox LVDOVICVS eum contineat, & Ludovicos duos IIX. & IX. illum Sanctum, sed in quò scintillæ tantum intellectus micuere, agente Serrano, singulares Militiæ contra Albigenes Patronos se præbuisse constat.

Quæ omnia nemini quidem obtrusa cupimus, quia tamen viros doctissimos in explicatione & hujus, & aliorum Capitum Apocalypseos variè occupari, sententiisque divertere cernimus, credidimus & nobis licuisse cogitata hæc utpote citra ullam vim Sacro textui illatam, sponte fluentia aperire, benignoque bonorum omnium iudicio submittere. Si quis etiam alius Vir bonus, hæctenus nobis ignotus, similia alicubi protulerit, ea præsentibus nos approbare, testatum facimus.

X.

Ad propositum verò ut revertamur, latuerunt postea, velut in deserto veræ illi Ecclesiæ Filii, donec renascente passim Seculo XVI. per Europam Evangelio, hi quoque exemplo aliorum populorum custoditam hæctenus à se veterem Doctrinam Christianam apertius profitendam censerent. Sed recrudivisse simul vetus Consilium, vi armata totos cætus ab Ecclesiâ Romanâ dissidentium tollendi, exemplo MERINDOLENSIUM & CAPRARIENSIVM, Cabrieres, illo Provincia, hoc Comitatus Vennis oppido A. MDXL. constitit, qui cum jam à Waldensium temporibus, farente Thuan. Lib. XXXV. f. 720. à Romano Pontifice defecissent, jamque eadem libertate profitendi sacra sua uterentur, & eà de causâ à Senatu Aquensi, Aix, instante Procuratore Regio in jus vocati, sed vel metu periculi, vel amicorum monitis deterriti non comparuissent, post trinam citationem, uti fieri solet, in eos tanquam contumaces, horrida hæc, at-

que, ut ipse fateatur *Thuan. Lib. VI. ad an. 1550. f. 126. b. supra* modum atrox sententia, Præfide Senatus *Barthol. Chassaneo, JCo* magni nominis, XIV. Kal. Decembr. 1540. lata fuit: *Ut omnes patresfam. comburerentur: Bona eorum, conjuges, liberi, cum reliqua familia fisco cederent: Ipsius Merindolii, seu spelunca & sentine Senatoriorum, ædificia omnia diruerentur, antris, fornicibus, cavernis, ipsis deniq; Sylvis ac arboribus hortorum evulsis planè ac dissectis.* Diceres renovatum Legati Pontificii in *Biterrenses* Decretum, exitus tamen à fato illorum paulo alius secutus fuit. Cum enim executionem hujus sententiæ plerique differendam potius, quam accelerandam, alii è contrario (urgentibus *Aquensi & Arelatenfi, Arles,* Episcopis, & belli sumtus, tam suo, quam reliquorum Ecclesiasticorum nomine, offerentibus) suscipiendam esse censerent, occasio propè ridicula, sed personæ accommodata, toti negotio remoram injecit. Erat enim *Aquis Sextiis Alenus* quidam, ex *Arelatenfi* nobilitate, vir probus, & literis non mediocriter tinctus, *Chassaneo* perfamiliaris: Hic judicii iniquitatem ægre ferens, & summo perè illud differri cupiens, eum in privato colloquio apposité monet, quod olim in minoribus constitutus *subsellis, Murium*, ob illata segeti damna in jus vocatorum, patrocinium suscipere non decrevisset, quod cum iis hæc ordines fuisset actum. V. *Chassan. Confil. I. P. V. n. 124. sqq.* Iniquum igitur esse, eum, qui in *murium* causa ordinem judiciorum servandum duxisset, ubi de vita & salute hominum ageretur, pervertere ordinem velle, adeoq; homines ipsis muribus viliores existimare. Qua oratione effectum, ut ab executione absteret *Chassaneus*, militibus, qui jam magno numero convenerant, dimissis. Ac durius quidem postea ab hujus successore *Oppedà, Jean Meynier Baron d'Oppede*, homine vehemente, in eos consultum, sive quod *Capriensium* sibi vicinorum bona, suis hoc modo adicere vellet, sive iisdem idè infestus, quod *Conductor* cujusdam prædii sui, non solutâ sibi mercede, in eorum oppidum confugisset, adeoque se opportunam ultionis exercendæ occasionem natum crederet. *Mezeray. P. II. T. IV. f. 832.* Quippe qui limites Regni mandati longe egressus, sententiam in 17. tantum personas latam, licentiosè in 800. extendit, Regiaque Autoritate nimium quan-

um quantum, notante *Serrano Inv. Hist. Franc. A. 1548. f. 560. B. m.* abusus, cruentam miserorum hominum stragem edidit, exceptis iis, quibus rupes inaccessa præsidium contra ejus furorem præstitierant. Territus tamen paulo post, ne ob factum adeo temerè & nefariè patratum, sibi quoq; capitis periculum imineret, singulari Diplomate Regio XV. Kal. VIIbr. 1545. sibi cavuit, quo facinus illud videbatur comprobari, suggerente potissimum Cardinale *Turmonio*. Sed & hunc postea ejus rei penituit, & Rex inter novissima mandata quæ Henrico II. filio dedit, hoc etiam addidit, ut *Caprariensium & Merindolanorum causam* ritè cognosci juberet; Qui etiam rem, primum in *Magno*, uti vocant, *Consilio* ventilari curavit, *Oppeda*, aliisque fragis hujus Autoribus citatis, ac postea ad se revocatam, ad *Magnam*, denique Senatûs Parisiensis *Classem, la Grande Chambre du Parlement de Paris*, transmisit; Exitu tamen, postquam utrinq; magnâ contentione per 50. dies, *Audientes*, actum fuisset, spei conceptæ non respondente, & solo *Guil. Gerino* Advocato, quod *Aulicorum* favore defitueretur, pro reliquis capitis penas Parisiis luente; Cujus imaginem lineis sanguineis ductam in palmâ uxoris, quæ *Aquis Sextiis* degebat, à pluribus, eodem die, non sine admiratione visam, Historici passim tradunt. *Mezer. d. l.* Reliqui autem, iique multò nocentiores crudelissimi hujus facinoris coryphæi, illo quidem tempore supplicio capitis per fugam vel *Aulicorum* favorem exempti, *Divinam* tamen *Nemesis* effugere non potuerunt; *Johannes enim Romanus Monachus*, qui excogitato novo tormenti genere, miseros homines, ocreas sebo bulliente repletas, induere jusserat, ridensque ad mortis calcariibus: *Ecquid belle instructi essent, ut peregre proficiscerentur?* rogare consueverat, supplicium sibi intentatum fuga declinans, & *Avenione* ab hominibus, ut sibi videbatur, factis securus omni à domesticis peculio spoliatus, & ad extremam redactus inopiam, scatente fædis ulceribus corpore mortem crebrius optatam, serò tandem post immensos dolores fuit expertus. *Oppeda* ipse quoque in *Foro* soli absolutus, non multò post ad supremum vocatus *Tribunal*, crudelem animam inter sævos intestinorum cruciatus exhalavit, meritamque

que pœnam ab humanis Judicibus non exactam, seriùs, sed eò graviorem Deo pendit. Quæ omnia licet *Maimbourg. Hist. Cabo. Lib. II. A. 1547. f. 23.* more solito, vel ceu dubia admodum proponat, vel planè neget, vel excusare quodammodo studeat, assertiones tamen ejus nulli solido fundamento superstructæ, suaptè facillè corruunt, gravissimis Historicis *Thvano & Dupleixio* rei veritatem nequaquam disimulantibus.

XI.

Secutis temporibus Bella iisdem in locis Religionis causâ continuata, ac subinde facta quidem pace intermissa, sed mox, eadem non servatâ, repetita. Nec enim unquam crebrioribus actibus approbatum est vetus illud: *Francis soleme esse, ridendo fidem fallere.* Videnda, quæ de BELLOQUADRI occupatione, præsidio *Agarbe* imposito, isthucque ad *Jac. Crussolium Baudinaum*, Septimaniz Præsidem à Protestantibus delectum, confluentibus ex CEBENNIS, VIVARIENSI Agro, NEMAUSO, UTICA, & LUNELLO copiis: Ejusdem, indeque FLORACI & MONSPELII obsidione frustra ab hostibus tentata, clade ingenti ad FANUM ÆGIDIÏ iisdem illata, MAGELONA capta, PUSINI deditio, &c. *Thvanus* narrat ad *A. DLXII. Lib. XXXI.* Rursus de NONNÆI s. *Ammoniaci* à Pontificiis oppugnatione, & post factam sub honestis conditionibus deditioem, summâ in Protestantes Crudelitate, novo datæ, at non servatæ fidei, exemplo. De QUÆSACI denique & MIMATIS *Mende* in Gabalitanâ Regione occupatione *Serran. f. 595. 596.* Donec Pace secuta *d. XIII. Mart. 1563.* non Religionis modo exercitium in omnibus locis, Parisiensi Præfectura & ViceComitatu exceptis, concessum, sed quisque etiam pristinis honoribus ac bonis fuit restitutus: Quæ ipsâ tamen, eodem secutisque annis, tum in his, tum in aliis Provinciis variè luxata, versâ & inversâ: Legendus de occupatione NEMAUSI, MONSPELII, arciumque adlitarum *A. DLXVII. Thuan. Lib. XL. f. 839.* De consiliis præterea pacis denuò faciendæ, auditisque inter hæc negotia ap. Reginam Catharinam vocibus: *Nihil metu, exiliis, multâs, supplicis habemus profectum contra Protestantes, quos morte ipsâ crevisse consuet: Condam ac faderatos tutela sua necessitate adductos Arma sumfisse, aliâs enim,*

enim, permittit adversariis in ipsos impune grassandi licentiâ, futurum, ut regnum pessum iret: Nunquam de Conjuracione in Regem aut suos cogitasse, & malle se milles mori, quam ut quicquam tale in animum inducerent, &c. Idem f. § 41. § 42. De Pace interim A. LXIX. conclusa, sed mox ruptâ, querelisque Pontificiorum de retentis à Protestantibus oppidis in Cadurcis, Ruthenis, & VIVARIENSI PAGO; At longe majoribus Protestantium, de fide non tantum non servatâ, sed & passim sparsâ doctrinâ: Pacem cum Seltariis non fieri debere, nec posse: Fidei ius datâ neminem obligari: Rempiam & salutarem esse, violentas in eos manus injicere: Christianos omnes adversus pestem eam armari debere: Factiosorum ubique audiri minas: Tres menses, nec amplius, ad vivendum Protestantibus superesse, dum messis & vindemia tempus præterierit, quibus transactis fore, ut ad intercessionem deleantur: Nec verò Regem, esse velit, ea consilia impedire posse, aut si velit, alium se Regem facturos, ipsò in Monasterium deirudò: Pontificem LM. aureorum annui redditus ex patrimonio sacro destinasse, ut bello Seltariis illato illi aut plane deleverentur, aut ad Ecclesie Romanæ obedientiam reducerentur. Idem L. XLII. f. 378. Quæ inter & memorabilis A. LXIX. NEMAUSI interceptio à Protestantibus facta, quos, cum magno numero isthic essent, San Andreanus urbis præfectus partim exegerat, partim in dignitatibus ac fortunis male habuerat; Lignario a. fabro, quem Serranus militem gregarium vocat, non sine vitæ periculo, per aliquot noctes, Canalis cujusdam, per quem aqua in urbem derivabatur, cancellos ferreos, surdâ limâ, secante, per apertum canalem ingressi, portarum excubias trucidarunt, suos foris expectantes in urbem intromiserunt, atque urbem ex voto sibi subjecerunt. Maimbourg, Hist. Calv. Lib. VI. f. 451. & prolixè Thuan. Lib. XLV. f. 929.

XII.

Succesit fœda illa tempestas, quæ A. M DLXXII. Festo & Bartholomei, proximisque diebus, Protestantibus incubuit, extinctis præcipuè Parisiis, indeque Meldis, Aurelia, Andegavi, Avarici Biturigum, Lugduni, Rorbomagi, Tolosæ, aliisque locis XXXM. circiter ex eorum numero, spe quidem universos delendi, sed detestantibus ipsis prudentioribus Pontificiis, & nul-

lum similis sævitiæ exemplum in totâ Antiquitate, evolutis Gentium Annalibus, inveniri, agnoscentibus; Nec eventu etiam respondente; Præter *Rupellam* enim & *Montabanum*, *MILIALDUM*, *NEMAUSUS*, *PRIVATIUM*, *ANDUZA* in *Vivariensi Agro*, & in *CEBENNIS* *Castella* *PUSINUM*, *ALBENACUM*, *VILLANOVA*, *MIRABELLUM* non paucis perflugium, ibidemque vires recolligendi occasionem præbuere, nonnullis quidem disputantibus: Sine Principum aut Magistratus autoritate Arma sumere, vel, si Rex injuriosus sit, vim opponere, subjectis jus non esse: Collignium & socios ob conjurationem & armorum renovata consilia Regis jussu oppressos, idque ad pacandum Regnum extrema necessitate adaptum Regem fecisse: Et quamvis eâ re modum exceßerit, non tamen fas esse sube-
 llo adversus Regem insurgere, aut delictorum rationes & penas ab eo exposcere, cum a Deo populis impositus sit, eique soli ad administratio-
 nis rationes reddendas teneatur. At aliis excipientibus: Deum haut dubie in causa sua præsto futurum: Quodsi ad Arma deveniendi m-
 ste, nihil morte acerbius posse contingere, quæ tolerabilior gladios strin-
 gentibus sit futura, quam si inermes se prædonibus dedant, à quibus non aliam, quam qui *Lutetia*, *Castri*, *Tolosæ* nuper ismaniter truci-
 dati sint, expectare gratiam possint. Oportilius esse, mortem ab hoste in prælio, vel pro mœnibus fortiter pugnando oppetere, quam latronis vel carnificis manu mactari: Neque vel divino vel humano jure injusta esse Arma, pro justa defensione non ad vim inferendam, sed injuriam propulsandam sumta: Nec Bellum adversus Regem, sed impios ejus Consiliarios geri, qui Regia An-
 thoritate ad cades & rapinas abutantur. Non desperandum, si in manifesta Causæ Justitia, & vera peccatorum confessione, in DEUM spes suas conjecerint, quin DEUS ipsorum aliquando misereatur, & in-
 sperata via expediendæ salutis rationem aliquam eis commonstret. Unde *Sancerra* & *Rupella* obsidione à Regis tentata, *NEMAUSUS* ad recipiendum præfidium a *Guil. Ioula*, *Joyense*, Regiæ Militiæ Ductore frustra sollicitata, incolis causantibus: Nisi sibi de vi-
 ra, fortunis, & quod pluris sit, publica Conscientiarum & Religionis libertate, idonee primum caveatur, non posse assensum præbere; terri-
 tos quippe *Parisiensi* aliarumve Urbium lanienâ, ne, imposito sibi, quod detrectent, jugo, paribus, cum religionis sociis, cadibus ac suppliciis de-
 leantur:

leantur : Non eò minus se Regi, ubi tam presentis periculi metus tractu temporis ex animis sensim exoleverit, & in hac re, & in aliis, debitum deinceps obsequium præstituros. Quorum exemplum secuti VIVARIENSES, & alia in CEBENNIS oppida. Belleforest. Chron. Franc. A. 1560. f. 641. b. E quibus tamen VILLANOVA à Logerio, nobili Regiarum partium, præsidium impositum : ALBENACENSES verò, & PRIVATIENSES eam necessitatem numeratâ pecuniâ redemerunt : SUMERIA quoque post quadrimestrem oppugnationem à Regiis occupata, Protestantibus operæ precium se fecisse existimantibus, quod primos Regiorum impetus in ignobilis hujus oppidi obsidione fregissent : At è contrario MIRABELLUM ab iisdem occupatum : VILLANOVA recepta : CHELARIUM quoque, arx munitissima in VIVARIENSI Pago cum adjacente oppido capta, præfecto Arcis Morha, qui forte tunc aberat, auditò nunciò dejerante : Aut per terram subitus in Arcem penetrâsse, aut per aërem involâsse. Quæ omnia pluribus leg. ap. Thuan. Lib. LIII. f. 1078. & sq. & Lib. V. f. 114. 115. Ubi etiam quæ in VELAUNIA, FANO VITI, aliisque locis contigere. De Sancerra denique, ac præcipue, Rupella obsidione, quarum prior, extrema fame, quæ jam plus D. absumserat, potius perire, quam Grassatorum arbitrio se permittere statuit; posterior Regni totius impetum, in se concitatum, per multos menses sustinuit, & ad extremum fregit, prolixè Lib. LVI. lisdem etiam, cum NEMAUSENSIBUS, & Montalbanensibus, quies & libera professio Religionis permisa, sed reliquis querentibus : Edicto post obsidionem Rupellanam factò, ne millesima quidem Protestantium, per universam Regnum sparsorum, parti concessum esse. Id. Lib. LVII. f. 158. Unde iterum insidiâ NEMAUSO fructâ, aliâq; vicina loca ab iisdem petita, Protestantibus è contrario ea defendentibus, & auxiliorum externorum spe, omnes pacis conditiones, ut insidiosas respuentibus, ib. f. 162. Post à Santhomario, Fani Laurentii præfecto VESSALIUM, quod à Protestantibus, inter Privatium & Albenacum tenebatur, interceptum, sed ab his nulla interposita morâ repetitum : NONNÆUM quoque, Regiis ejectis, valido præsidio firmatum.

XII.

Sub Henrico III, eadem necessitas Arma gerendi continua-

ta, prudentioribus quidem Regi in ipso aditu pacem fradentibus: Integra ipsi esse omnia: Protestantes nullâ lesione, nullâ privata offensione, aut injuria intercedente, sensisse ejus in Bello clementiam, pacemque si cum ipsis faciat solidam, ipsi tanti beneficii gratiam debituos, praeitorum invidia in eos, qui vixissent, rejectâ: Providendum ipsi, ne in limine q. aedeundi patrii regni offendant, neve superiorum temporum errorem non solum non emendasse, sed aliâ longe perniciosiore cumulasse videatur: Protestantes nihil ab initio petuisse, quam ut conscientiarum libertati prospiceretur, idque Edicto Januarii primo factum, sed mox eò violatò, cruentissimum bellum, ac funestissimum, non solum in totâ Galliâ, sed in omnibus ejus angulis, & domibus singulis exarsisse, sublatis tandem pacis impedimentis, alterius Edicti gratia factâ compositum. A quo tempore, cum Galliâ per quadriennium quiescisset, rursus exortis suspicionibus & injecto liberis mentibus duræ servitutis metu, ad Arma conclamatum esse, initio à Protestantibus, ut periculo præverterent, factò, & irritato ob id Regem, Itaque illud paulo post compositum, exacerbatis odiis recruduisse; Sed & hujus belli exitum fuisse talem, ut Regem victoriarum quoque ad extremum pœniterit. Tandem tertio Edicto pacem sancitam, additis q. pro vinculo Margaritæ Sororis Regiæ cum Henrico Navarra nuptiis: Jucidisse tamen ejusmodi tempora, quorum vel nulla, vel sobrie mentio faciendâ, cum ex eorum memoriâ à Protestantibus pro bello argumenta ducantur. Parisiensi tumultu, cum debellatum, & sublatis Protestantium Ducibus, nullos toto Regno, qui bellum renovarent, superesse crederetur, unius tamen atque alterius urbis diuturna ac damnosa obsidione præcipitem ruentis fortune impetum sufflaminatum q. fuisse, & ex eorum cineribus homines novos inopinatò exortos, qui non tam virum, quam necessitatis ratione habita, contempto periculo ex desperatione consilium cepissent, repletoque subitis motibus regno, sociis horrenda illa strage absumtis eò essent formidabiliores, quod præter conscientiarum libertatem, ob injuriarum sensum & recens fractæ fidei exemplum, amplius securitati suæ caveri cuperent; quidque illi possint, collectis ex ingenti pavore animis, rerum peritis estimandum relinquit. At pro bello allegatum: Pace cum Sæctariis factâ, iisque, quæ solennia Edictorum clausula sit, fidei subditis pronunciatis, Bellum

Deo

Deo iudici, *cujus causam illi impugnent: Prostrigatis jam magna ex parte dissidentibus, Regis esse, tam felici successui, & Numinis injuriam suam ulciscantis favori instare: Tumultus Parisiensis odium, cum iis, qui jam decesserint, sepeliendum; Dum victoria decus, & damnosus diurnique belli virtute Regis confecti lucrum, penes ipsum sit; præclaram hanc occasionem à Deo oblatam, sine ingratiitudinis notâ prætermitti non posse: Majestatem Regiam per ignava consilia evalescere: Neque Regis, aut publicam salutem sine Protestantium internectione expediri posse.* Quæ sententia etiam prævaluit, magno Regis errore, uti à Montluccio Protestantibus aliàs infensissimo, in Commentariis suis annotatum scribunt *Thuan. Lib. LIX. f. 26. Serran. f. 638.* Pro eo enim, ait, ut omnium præteritorum, quod facere poterat, oblitus, pacem regno inferret, ad Bellum applicuit animum, persequasus etiam, quod vejus erat, omnia ipsi quam primum cum copiis venisset, cessura. Sed è contra vel contemptissima resistèrunt loca, nec vel optimæ ejus acquisitio vel victoria, effusum suorum sanguinem, vel consumptam etiam, quod minus erat, pecuniam, compensare potuit. Statui tamen Protestantium alia facies inducta *Henrico Mommorancio Anvillano, Septimanix hucusque Pro-Rege, sed munere hoc à Regina exutò, in partes ipsorum, utut ipso Pontificio, cum focis transeunte, iisdem Conventu MILIALDENSI, ab Ecclesiarum Septimanix, Aquitanix, & Delphinatus delegatis, receptis, adeoque fundamentis Unionis inter Catholicos, qui Politici dicti sunt, & Protestantes ineundæ jactis. Thuan. Lib. LIX. f. 6.* Scriptum interim ex eodem Conventu Protestationis instar emissum, quò invidiam rebellionis ac seditionis amoliri cupientes, in hoc sumta Arma dicebant, ut Conscientiarum Libertati vitæ ac fortunarum securitati prospicerent, primò quoque deponenda, si pace, Comitibus Regiâ auctoritate convocatis, sancita, quietis perturbatores castigarentur, & que præve inter privatos in jure dicundo vel civili administratione impulsissent, juxta Regni Leges, & antiquas ac recentes Principum Constitutiones emendarentur. Quæ omnia, cum rebus in Piclaviâ, Normannia, & Santoniâ gestis prolixè vid. ap. *Thuan. cit. LL. LIX. LIX.* Nos tantum ex iis, quæ in CEBENNIS vicinisque tractibus gesta sunt, enotamus, ÆGIDII FANUM, amissa omni pacis spe à Protestan-

tibus occupatum: PUSINUM e contrario à Regiis obfessum eorumque arbitrio, eductis antea incolis & in PRIVATI FANUM translatis relictum: Id ipsum PRIVATI FANUM quoq; & LIVERONIUM frustra petita, *Liveronianis* ferream equi soleam, par Chirothecarum, & felem hastæ cuspidi alligantibus iisq; obfidentes momentibus talem felem absque Chirothecis capi, aut contrectari non posse, auditoque Regem in castris esse, eosdem in clamantibus: *Ite sicarii, non nos in nostris, ut Admirantium & alios, confodieris lectis: Adducite huc pictos illos & unguentis delibutos pullos: Nostros invitant uxores, docturas, an praeda sint ablatu faciles.* Serran. f. 641. 642. De Pacis denique negotio A. MDLXXVI. acto huc pertinebit, inter octo Urbes Matrimonii seu Fidei, *Villes d'Ostage*, fuisse AQUAS MORTUAS & BELLOQUADRUM, *Beaucaire*, Reformatorum custodia relictas, pro Articulorum & Personarum ipsarum securitate, seu, ut *Gramondus* loquitur, *velut desiderata pollicitationibus fide, interpositam Cautionem.* Lib. VI. f. 31.

XIV.

Sed mox apparuit incrustatam hanc fuisse Pacem, ut nimitot Belli Duces Armis exuerentur ac disjungerentur: Mox enim inita Parisiis Conspiratio Pontificiorum, specioso nomine, *ut majorum Religionem contra Sectariorum indies crescentium vires tuerentur, & quod Rex patientia peccasset, ipsi suscepta justæ causæ, quam vocabant, defensione emendarent.* Thuan. Lib. LXIII. f. 104. *Serran. f. 647.* Unde peronæ, urbe ex pacis modo condita legibus ipsi debita, sed palam sese ei opponente, *Liga* condita, quam *Thuanus* non dubitat *detestandum & ad omnis divini humanique juris submerisionem tendens fœdus* vocare; *Gramondus* paulo mollius: *Imprudenter Zelus Catholicos Perone in Picardia unite factioni tunc primum subscripsisse, cui color à Religione questus celato Regni ambitu;* Et paulo post: *Barbaram factionem in Regem optimum appellat.* Ejusdem verò fama crebrescente Protestantes in vicinioribus Regiæ Provinciis minus clementer habiti, affixis passim per compita urbium contra eos libellis, & cum ipsis ex ultimo Edicto duabus ab urbe leucis libere conveniendi jus esset, dum redirent, petulanter & contumeliose excepti & ad extremum haut occultis minis territi fuere, ut concessio beneficii

uti

uti non potuerint. *Deloivius* insuper praesidii FANI SPIRITUS ad Rhodanum praefectus, protestantes in suspensionem adducere illisque custodes opponere, & una *Guilielmo Mommorantio Thoreo*, *Avillani* Fratri, sed qui clanculum elapsus BALNEOLUM se recepit. Praeterea Comitibus *Blesensibus* A. LXXVI. exeunte Decretum conditum, ut ad unitatem *Catholicae Apostolicae Romanae Religionis* omnes regiae ditioni subditi populi revocarentur, frustra monente *Joh. Bodino*, illo Scriptis historicis & politicis celebri viro, eo violari Edicta, isq. violatis ad *Arma* regno roties funesta necessario conclamari. Protestantibus quoque datam fidem urgentibus, & ne ea violaretur Deum hominesque obtestantibus, duasq. incommode vitandi causa Religiones tolerari posse multis & rationibus & exemplis demonstrantibus: Neque verò Religionis Causam à Pontificis agi, sed affectari summum *Armorum imperium*, quae postmodum non contra Protestantes, sed adversus legitimum Magistratum disstringant; Sed Theologis pontificis contra disputantibus & jam aperto capite, in concionibus & vulgatis scriptis ad fidem Sectarii servandam Principem non obligari contendentibus, allato eam in rem Concilii Constantiensis Decreto: *Unicam Ecclesiam esse unumque verum Dei cultum; si multi admittantur, falsos necessario admitti, quae re irritatum DEUM non passurum, ut dum Galli plus momentanea quieti, quam Dei gloria studeant, otio tantopere exoptato diu fruantur; Itaque potius justo bello extirpata sectarii veneni peste pacem Deo gratam & durabiliorem in regno constituendam.* *Thuan. L. LXIII. f. 113. 123.* Hinc igitur spe omni abjecta de *Armi* iterum cogitari oportuit, Septimania jam ante *Thorei* casu quasi classico excitata, in qua & *Matthaeus Merula*, *Matthieu Merle*, *Uticensis* carminatoris lanæ filius, sed *Bellis*, quae continua fere in *Septimania* fuerant, innutritus *ISSORIANUM*, *Issoire*, ante triennium interceptum imposito praesidio muniverat, eique *Chavaniacum* praefecerat, ipse autem interea in *CEBENNAS* & *MAROLOGIUM*, *Marveche*, in *Gabalis*, quod sub idem tempus noctu admotis crepitaculis occupaverat, tanquam in tutissimum perfugium concesserat. *Thuan. f. 124. 125.* At *Nivernius Issoriacum* obsidere & ad faciendam deditionem sollicitare, quod cum spe de auxiliis à *Merula* confirmatum recusasset, ipse autem *Merula*, quem à Regiis corruptum ipse met.

suspiciatur *Mezerius P. III. Tom. V. f. 225.* moras neceret nimis diuturnas; tandem tamen non sine ingenti clade incolarum ruinaque ædium victorum sese arbitrio permittens coactum fuit. Res tamen A. LXXIX. Collatione *Neraciana* visa exitum habitura esse; *Neracum* enim cum Regina *Carbarina* venisset ut audiendis protestantium per illas regiones querelis vacaret & pacandæ Aquitanix idonea remedia adhiberet; & cum Delegatis Ecclesiarum egisset, tandem post longas altercationes prid. Kal. Mart. XXVII. Capita confecta, quibus multa ad superioris Edicti ante biennium facti interpretationem, aut necessariam amplificationem adjecta eademque paulo post à Rege confirmata fuere, sed sine promulgatione, unde variè à Regni Curis & Præfectis eludi, Edicti verò ipsius executionem negligi, eoque intuitu omnia tum ipse *Henricus Navarra Rex* tum pars Protestantium questi, defensione adhuc opus sibi esse censuere, ne imparati, ut sæpe alias, opprimerentur. Et cum *Cadurcorum & Agimnensium* Præfecturæ *Margaritæ Henrici* uxori dotis nomine attributæ fuissent, *Cadurci* vero id molestè admodum tulissent, & odio Protestantium, quos superioribus Bellis semper infectati fuerant, eo se magis ab ipso alienos ostendissent, in Civitate insuper plerique essent, qui *lanienæ* ante aliquot annos factæ conscii ac complicis ultionem metuebant, *Henricus* repugnantes ad officium reducere. Unde Arma longius prolata, Pontificiis causam *Cadurcorum* suscipientibus, Protestantibus quoque rerum suarum satagentibus: Quæ omnia fusius ap. *Thuan.* legenda *Lib. LXIIX. f. 206. 208. & L. LXXII. f. 42. 43.* In *Septimania* interim, referente eodem *Thuano*, major initio tranquillitas, sive quod longius à periculo essent, cujus metu præserti Aquitani ad Bellum accendebantur, sive quod minus parati, quietem, quæ gaudebant, turbatam nollent; Circa fin. An. LXXIX. tamen à *Mattheo Merula*, cujus supra mentio facta, *MAROLOGII* commorante, *Gabalorum* Metropolis *MIMATUM* astu interceptum, à *Franc. Colinio Castellioneo* quidem ei rursus ademptum, sed absente *Castellioneo* ab eodem tempore *Condeus* Princeps in *Septimaniam* venisset, summum Provincix Imperium à *Ca-*

à Castellionse & aliis Protestantium Praefectis ultrò delatum, accepit, hujusque justu SPANIACUM, CESULUM ab eo, alia loca, ab aliis occupata. Tandem Conventu *Flexie* instituto auditisque Protestantium querelis, qui superiora Ediçta varie violari aiebant, in certa capita transactum, conditumq; Ediçtum *Flexiana Collationis* nomine, quo Ediçtum ante triennium factum & *Collatio Neraciana* confirmabantur, & nonnulla ad earum, amplificationem addebantur, ut proinde *Gramondus*, homo erga Protestantes utriusque Religionis Evangelicæ passim iniquissimus, de illis temporibus falso queratur, à Calvinistis habitos Reges in ludibrium, eorum proditiones & ferocem audaciam, passim accusans. Quin è contrario datam iis fidem, unicum illud vinculum humanæ societatis, toties totiesque ludibrio habitam, crebrisque insidiis, proditionibus & ferocissima audacia, cum horrore totius Orbis à Pontificiis Protestantes sapius petitos fuisse, in iis, quæ hæctenus dicta sunt, liquido claruit. Nec proximis annis aliter cum iis actum, ipso Rege *Henrico III.* una in odium adducto, tanquam hæreticos foveret, quòd *Urbium Matrimonii* ab iis retinendarum terminum in annos aliquot prorogasset, quique tanquam *Sardnapalus* aut ignavus aliquis *Chilpericus* voluptatibus immerfus esset, eoque dignus cui Coronæ loco in Monasterio aliquo tonsura imponeretur, *Aumalia* Ducissa quoque eam in rem forfices paratos gestante. Accessit post obitum *Alencomii* Ducis, Fratris Regii, quem Galli *Andinum* vocant, Navarræ Regem in proximam spem Successionis in Regnum eveçtum: Unde famosa illa Liga, ejusdemque clamores passim audit: *Hugonotus omnes bello cogendos, & Ediçta, in eorum favorem facta, antiquanda: Navarræ Regis Successionem, cujus jam ille magnam spem, post obitum Alencomii, conceperit, magnas intra & extra Regnum turbas excitaturam: Arma non alio sine capta, quam ut Ecclesia DEi in veterem ac veram dignitatem sub unius in toto Regno Religionis exercitio restituatur.* Secutus mox exercitus *Parisos* tendens, aliis quoque urbibus, in quibus Protestantes nullam habebant potestatem, seditiones moventibus. Quæ rursus ap. *Thuan. & Serran. A. LXXX. sq.* pluribus videnda; Ut proinde Bellum non à Sectariis

riis renovatum, ut malitiose *Gramondus* loquitur, sed à Pontificiis turbæ indies novæ motæ fuerint, pacem omnem Protestantibus invidentibus. Nec *Henricus* se velut hæresis fautorem, medium inter utramque factionem gesit, ut itidem *Gramondus* jactitat, sed emissa Declaratione, zelum suum erga Catholicam Religionem palàm testatus fuit, pacem tamen subditis suis bellis civilibus exhaustis se necessariam judicasse, quippe quæ sola ad reducendos ad unam Religionem Subditos facere possit: *Esse tamen aliquos tam impudentes, ac temerarios potius, quam religiosos, qui pacem hanc secreti alicujus erga Hereticos favoris, qui nunquam mentem subierit, insimulent: Nullam se unquam Successionem favore persecutum, quæ cum Catholica Religionis damno conjuncta: De Successione verò, dum viveret & spes prolis sit, licentia movere, nihil aliud esse, quam diffidere de bonitate DEI, atq; se de Statu, in quò se nasci voluerit Deus, dejicere ap. Serr. f. 65.* Qui & *Guisium* hortatus fuit, ne totum Regnum prædæ exponeret, Ecclesiamq; & populum fortunis exuat, oblatis splendidis Pacis conditionibus. Sed surdis auribus omnia pratermissa; Eductitur exercitus contra Protestantes, & venerabile religionis & Ecclesiæ nomen, privatis obtenditur cupiditatibus. Parisienses excitati adversus Regem, non amplius *Laudes* convetæ effundere, *Vive le Roy*, sed omisâ Regiâ Salutatione clamare: *Vive Guise, vive le Pilier de l' Eglise*, & repagula, *barricades*, ingredientibus Regiis objicere, vicosq; claudere, tandem Regem, ut securitatis causâ urbe excederet, permovere, ipsi ingratisimi erga Dominum suum, non Protestantes, quod iterum effudit *Gramondus*, teste ipomet Rege, cujus verba in egressu audita: *Maledicta à me sis infida atq; ingrata civitas, quam continua honoravi habitatione, & præ omnibus meis ditavi prædecessoribus. Nunquam intra tuos redibo muros, nisi per magnam & memorabilem ruinam: Maledicti quoque sint illi, quorum gratia tot hominum in me excitavi odium.* Parata etiam postea pro forma saltim lenimenta ulceri; Sed facta statim prima petitione de extirpanda hæresi, *Articuli* quidam *Reunionis* Mense Julio Regis nomine conditi, ad extinguendam Navarræ Regis Religionem, eumque in Ligæ gratiam excludendum ab eo, quod nemo nisi

nisi Deus ipsi negare aut tollere poterat. Iisdem, quos *Edictum Julii* postea dixere, Regem adegerunt, ut juraret: *Se nullam, nisi Catholicam admissuram Religionem: Pacem cum hæreticis nunquam facturum; Nullas inducias, nullum Edictum in ipsorum favorem concessurum: Omnibusque belli & pacis honoribus eos exclusurum;* Juramento deinde omnes obligaret; *Ne ulli post se Principi hæretico quicunque ille sit, obedirent; Porrò omnem Pontificis promitteret favorem, modo fideles essent, omnibusque unionibus, conventiculis, intelligentiis, societatibus, ligis, Unioni hoc Edicto confirmata contrariis, renunciarent; Lese Majestatis reos fore, qui Unioni huic vel subscribere recusent, vel post subscriptionem ab eâ recesserint.* Extorta denique Declaratio, de perpetua Navarræ Regis, aliorumque Sanguinis Principum, hæreticis faventium, ad Coronæ successionem inhabilitate. Hæc omnia tamen Rex statim sensit à se quidem observanda, sed ab aliis nequiquam, nisi quatenus ad coronæ suæ everisionem tenderet. Nec desitum est actiones omnes Regis traduci & odiosas reddi: Infidiæ deniq; ipsi Regi strueta, sublatiſque ejus jussu Fratribus *Guifis* orta adversus ipsum rebellio; *Parisienses & Aureliani* palàm se Regi opponere: *Mayennius* tanquam Regni Rege vidui Vicarius constitutus: *Sorbona* decernere: *Francicum* populum à fidei & obedientiæ juramento, Regi *Henrico Valesio* præstito, liberum esse, posseque bona conscientia *Arma* contra ipsum sumere, pecunias ipsius colligere, & ad Bellum ipsi inferendum contribuere. *Serran. f. 686.* Protestantibus interim causam Regis suscipientibus, & ambobus jam *Henricis* opitulantibus, non sine spe felicitis exitus, cum exercitus eorum indies augetur, Rebelles *Ligæ* focii passim profligarentur, ipsaque *Urbs Parisorum* à deditioe propè abesset, nisi mors à *Monacho Dominicani Ordinis*, prisici sc. istius Doctrinæ Pontificiæ *Columinis* ut *supr. §. IV.* visum, *Henrico* Regi nefariè illata, toti Regno *Galliæ* aliam faciem induisset.

XV.

Instituti nostri ratio non fert, isthæc omnia ut plenè exponamus; Sed satis nobis visum, his argumentis breviter ostendi, non Protestantes, quod *Gramondus* tam invidiosè exaggerat, sed Pontificios, ex immodico non tolerandi dissentientes

entes ab opinionibus suis Zelo, motuum omnium causas totiesque lætæ fidei reos fuisse; Protestantium verò illius ætatis Statum varium quidem, & exitio sæpe proximum extitisse, attamen necessaria defensione post fidem toties ab hostibus fractam, adversus vim eorum injustam procul crimine Rebellionis conservatum fuisse. Nec tempora *Henrici IV.* nos morabuntur, quibus, condito *Edicto Nannetensi* plenam tranquillitatem, toti velut cætui Evangelicorum, adeoque etiam **CEBENNIS** concessam esse constat; cujus *Art. LXVI.* etiam singulariter de *Seneschallatibus, Tholosano, Carcassonsi, Rovergano, Lorageso, Bezierso, MONTPESSULANO, & NEMAUSENSI*, cautum fuit, ut in omnibus Instructionibus aliis, quam Informationibus Processuum Criminalium, Magistratus aut Commissarius deputatus pro dicta Instructione, si sit Catholicus, teneatur accipere Adjunctum Reformatæ Religionis, in quem partes convenerint: Aut si non poterint convenire Magistratus aut Commissarius supradietus ex officio aliquem constituant: Vicissim si Magistratus aut Commissarius Reformatæ Religionis, sub eadem formâ teneatur accipere Adjunctum Catholicum. Judicaverat nim. Senatus Augustus Regis & cum eo prudentiores plurimi: Optandum quidem esse, ut una tantum Religio in Regno exerceretur, verum cum torrens sibi nequeat & Schisma sit formatum in Republ. & malum inextratum, hanc facile, neque sine metu mutari posse, quod longo tempore radices egerit: Triumphum ac victoriam animarum soli Deo relinquendam; Nec possibile esse hominibus, ut imponant necessitatem rebus, quarum Deus relinquit libertatem, cujus generis sint Conscientiæ, quæ in Republ. esse debeant æque liberæ: ac cogitationes: Principes sanius sapientes nunquam subiectos suos morte ad fidem convertere studuisse, nunquam destruxisse Provincias Bello, ut conscientias instruerent gladio, quippe non nescios: Religionem esse actum Unionis & concordiæ; Bellum vero seditionis & destructionis: Eos, qui calum terræ miscuissent, ut cogerent Conscientias subiectorum ad unam eandemque Religionem, tandem ipsos quiescere, & eos in vitæ instituto relinquere coactos fuisse, rejectis consiliis pessimorum Medicorum, qui antimonium & phlebotomom omni morbo adhibere siveant, ap. *Petr. Matth. Hist. Hew. IV. Libr. II. f. 116. 117.* Addidit Rex: Se expensa longa serie eximiorum officiorum, quæ ipsi Protestantes præstiterint, statuisse, non usque adeo in-

uriles,

utiles, aut Regno suo parum necessarios esse, ut vita ipsorum exilio & flammis debeat esse exposita, quemadmodum sub Antecessorum suorum, Regis. Serran. f. 753. a. Qui impedimento sint ne Edictum notificetur, hoc bellum velle, statimque se id declaraturum Protestantibus, sed se ipsum id non gesturum, verum Protestantes in P. ce missurum: Frustra Religionem Catholicam allegari, se vel clamosissimos illos Catholicos & Ecclesiasticos, si uni beneficium duorum mille aureorum, alteri quatuor millia librarum in annuo re. tuu assignet, effecturum, ut omnes illico conticescant. Subjecit denique: Edictum Regis defuncti de A. LXXVII. pariter suum esse, nam & secum factum fuisse, & nunc se illud confirmare: Se non posse probare, ut aliud animo cogitetur, aliud in charta perscribatur, & si qui antecessorum suorum id fecerint, nolle se eos imitari: Fraudem si in omnibus facta sit, in Principibus certe fudorem aperta violentia. Matth. f. 121. Plura vid. ap. Scriptt. istorum temporum, Thuanum, hujusque Continuatores, Serranum, P. Matthaum.

XVI.

Sed paucorum Annorum hæc quies fuit: Sub Ludovico XIII. ad ARMA rediri oportuit, non vi doctrinæ Protestantium, quæ Principes ferre nequeat, quod Gramondus malitiose fingit. Libr. VI. f. 323. aut animo per calcatos Reges viam sibi in libertatem faciendi, id enim Pontificum proprium esse exemplo Henrici IV. & V. Fridrici II. Ludovici Bavari Imp. aliorumve Regum passim, constitit, aut exemplo Belgarum, quorum Ordines semper in partem Potestatis admissi, vel Genevæ, quæ diutissime Urbs libera & Imperialis extitit, aut denique Civitatum Imperialium, quasi hæc per hæresin in libertatem assertæ fuerint, quæ crassa Gramondi ignorantia est, cum illæ dudum ante re-nascentem Evangelii lucem, Libertatē illa suâ gavisa sint; Sed mera invidia Pontificiorum, quietam illam Protestantium, eorumque in Communionem Jurium Regni admissionem lincis oculis spectantium, eoque omnem occasionem arripientium Beneficiis istis eos depellendi. Audita jam A. M DCII. ipso Henrico adhuc regnante variæ querelæ Protestantium: Lassæ in Meduana, ad Fanum Leonardi in Nivernia, Calesi in Samonum ora, Montanici in Aremicis, Surgere si prope Rupellam, MONTECLUSI & MONFINI in Diocesi UTICENSI, BELLOQUADRI, ad FANUM SERRANITUS,

OTUS, *Armani*, *Serverta* & *Bleimati* partim à locorum illorum
 Dominis & incolis Catholicis, partim ab ipsis Commissariis Regis pro-
 hiberi, quominus Religionis exercitio frui possint: Ministros Regios
 NEMAUSI, BELLOQUADRI, BITERRIS, injurias sibi illatas legibus vin-
 dicare neglexisse: Incolas Albigesti à Jesuitis turbatos, Cœmeteria pluri-
 bus in locis ipsis negata, inductos Religiosos Ordines locis sibi concessis,
 ut AQUIS MORTUIS, Gignari, & in FANO S. EGIDII, & alia
 non pauca, quibus tamen utcumque tunc responsum fuit V.
Contin. Thuan. ad A. M. DCXI. f. 158. sqq. At longè graviores ob-
 ortæ Ludovico XIII. Regimini admoto: Tarbasti Protestantibus in-
 jurias passim illatas, Templum eorum Burgi in Brescia exustum, Lectoram,
 Leivoire, contra fidem ipsi ereptam, per quam primum in Gallia Au-
 roritati Protestantium descensum fuisse ipse Gramondus agnoscit *Libr.*
H. f. 17. Religionens Pontificiam Beneamio obrusam, Conventum Lo-
dunensem promissi Regis frustratam, fatente itidem Gramond. Libr.
VI. f. 322. Plures adhuc audita ex Conventu Rupellano A.
 M. DCXXXI. Non tantum direpta sua Religionis Tempia, & crema-
 tas, sed suos etiam depulsos Catholicis Urbibus: Rapros parentibus pueros
 vi Monachorum apertas, non exuenda Religionis tantum, sed etiam cucul-
 le induendo: Atrociter sevitum in mortuos, violata sepulchra, effossa
 Cadavera: Quæ, quam frigide diluat Gramondus, videndum
Libr. ejus VII. f. 372. Hinc igitur diffidentia, & memoria su-
 periorum temporum, metus, ne incauti obruerentur: Inde-
 que primi motus PRIVATENSES, non odio in Regem, quæ Gramon-
 di calumnia est, sed cæco amori, ut ipse Gramondus vocat, vel
 potius libidini PRIVATI DOMINÆ, tunc viduæ, Protestantibus
 addictæ, erga Vice-Comitem Chaylanum, summe Catholicum,
 ut idem fatetur, impediendæ: Sed sine sanguine, & à Guil.
 Mesnars, Senatore Parlamentii Tolosani, adjuncto Judice Reforma-
 matæ Religionis, statim compositi, Viduæ monitionibus eo-
 rum adactâ, ut tranquille & pacifice viveret cum Vasallis, id salutem
 publicam, id Regem posere: Sic invelta in urbem tranquillitas,
 Gram. l. c. At ab Amasio Viduæ Chaylano mox turbata. Cum
 enim CC. Legionarii, pacatis Privatæ rebus, in domos suas
 parum custoditè se recipere, isque cum comitatu suo X.
 alaridum & XLV. sclopetariorum in eos incideret, subito ir-
 rumpit,

12

rumpit, & quasi velites præmitterentur adornanda pugna, ex improvise aggreditur, edita pro numero ingenti strage. Tunc vero demum a PRIVATENSIBUS Arma capta non in Regem, aut Statum publicum, sed perfidum tranquillitatis suæ perturbatorem, palam questi: *Alta pace, dum sub fide publicâ quisq; Domum suam regreditur, lacestios non pugnare ausos, ne quietis publica perturbatores dicerentur; Non ausos fugere, ne se fuga proderent inimicos; Chaylanum proditorie aggressorem, seu potius Lanistam jugulasse innoxios, non inferre vim ausos &c.* Unde non quidem negandum est, initium hic secutorum Bellorum factum, è CEBENNIS quoque militem in auxilium vocatum, ac denique cum PRIVATENSIVM incommodo quicquid fuit turbarum finitum fuisse, sed non his Autoribus, verum *Chaylano* Pontificio Tabulas Nuptiales suas sanguine Protestantium scribi gaudente, nec ex causa publica, sed privato exitialium Nuptiarum negotio. Nec repugnamus, quod *Gramondus* pariter vult, motus Seculi penultimi quoque apud *Privatenses* cepisse, sed & illò tempore Autoribus Pontificiis, quibus *Privatenses* extrema passi, pares se paribus opposuere. De sequentium Annorum gestis longa serie hoc loco agere superfluum ducimus, satisque erit de iis, quæ in CEBENNIS gesta fuere, ex Autoribus illorum temporum pauca quædam adduxisse: *Castilolonium* nim. Ducem, Gallia Narbonensi inferiori, *GABALIS*, *VI-VARIENSIBUS* & CEBENNIS A. MDCXXI. præfectum, sed M. Novembri ejusdem Anni iisdem amotum, à CEBENNENSIBUS quoque, *MONSPELIENSIBUS*, ac *NEMAUSENSIBUS* non parum negotii Pontificiis facescitum, Regiis è contrario *Nemausi* & *Montpelii* Agros vastantibus, & *Margaritas* Pagum in vicinia *NEMAUSI* situm occupantibus, Rege iplo quoque *MONTALBANI* obsidionem suscipiente, sed nullo successu, defensionem Urbis fœminis pariter ac viris fortiter sustinentibus, deditionemque spontaneam offerentibus, modo Pax universis Religionis suæ sociis à Rege concederetur, sed non auditur; *Virilibus Curis* sexus fragilitatem exuerant *infracta Viragines*, adeo, ut nullo delectu, *Viri passim ac fœmine militaria munia obirent*, inquit *Gramond.* Libr. X. f. 486. Submissa insuper ex CEBENNENSI

Provincia obsessis à Rohanæo Duce subsidia ; Unde ingentes Clades obsidentibus illatæ, cæsis simul in oppugnatione Hemicycli, *Semilune*, unius, quadringentis Nobilibus, & in his *The-minio* Marchione aliisque magni nominis Ducibus Bellicis, ipsoque paulo post supremo Belli Duce *Henrico Lotharingo*, Duce *Mayerio*, aliis quoque postea in eosdem stragibus editis : Accessit adulto Autumnò Epidemia lues atrociter in castris faviens, unde passim milites dilapsi corpore pariter ex morbo, & animo, ob non soluta stipendia ægri, tandemque svasu *Bassompèri* soluta obsidio, nullo salubri consilio suscepta : Quem exitum *Daniel Chamierus*, Ecclesiastes Montalbanensis, Vir Magnæ Eruditionis & autoritatis apud suos, Civibus prædixerat, ipse quoque mortis suæ, ipsiusque diei emortalis in hac obsidione futuræ, non vanus vates, quippe cui globus ferreus tormento excussus literamque C. velut notam impressam habens stanti haut procul à Propugnaculo *Palliacensi*, vitam abstulit. *Dixerat multoties amicis, compertum sibi esse, se hæc obsidione durante ictu tormenti tactum periturum : Proximo biduo anteparum absuit quin à globo ferreo intra domum suam tangeretur, sed cum adesset dies Dominica multo certius prædixit vitæ suæ finem. Jois-fonius enim Collega ejus, cum ex illo quæreret : Habiturus ne esset à prandio de more Concionem ? Negavit futurum atque pernegavit Chamierus, & an tu, inquit, nescis hunc diem finem laborum meorum & initium quietis esse ? Animadversum insuper est, cum inter concionandum explicaret XXXVII. Cap. Esaia, traxisse eum omnem Historiam Hierosolymitana Urbis ab exercitu Sancheribi, Duce *Isore* Rabsace obsessæ, ad Montalbanum, interpretatumque verba promissionis divina per Prophetam Urbem consolantis pro oppido suo : In primis autem admodum dicitur urisse hæc verba : Nequaquam, nequaquam ingredientur in urbem hanc, sed redibunt eâ via per quam venerunt. *Servan. lro. Hist. Franc. f. 994.* Obsessos mortem ejus magnis planctibus & gemitibus profecutos idem refert, Regios è contrario cum id rescivissent, fannis ac scomatibus eâ de causâ ipsis insultasse, cujus specimen etiam *ap. Gramond. legere est L. X. f. 502.* non negantem alias : *Eademmet die Concione in templo pathetice habita de Regis loquentem finisse in hac ipse**

ipsa verba, distincta voce ter repetita: Non ingredientur. Memorant hinc Scriptores, Regem *Tolosani* abiisse, indeque in *Septimaniam* armata manu properasse, *Robaneum* Ducem verò *MONSPELIO* ad *CEBENNAS* se contulisse, Conventuique apud eos habito, *MONPELIUM*, *NEMAUSUM*, *UTICAM* & *SOMMERIUM* precipue custodienda commendasse *Gram. L. XII. f. 546. 547.* Regios interim *MASSILARGAS*, *AYMARGASQUE* expugnasse, *LUNELLUM* quoque postridie, quam obsidio ceperat, ab iisdem in ditionem acceptum, fide militi & oppidanis datâ, *salva omnia, prestandi munimenta pariter ac muros*, sed à militibus Regiis enormiter violatâ, plerisque praefidiariis in egressu caesis, &, nisi *Condus* obstitisset, jugulatis omnibus, *Gramondo* ipso non diffidente, & nefarium hunc actum *Proditionis* nomine notante *c. l. f. 549.* Denique & *SUMERIA* medio inter *Nemausum* & *Monspeliu* loco, dedita; At *Briextam* à Duce *Vendosmio*, *PRIVATIUM* ab *Esdiguerio* frustra tentata, *MONSPELII* obsidio quoque suscepta, quippe de quo Rex judicaverat, *eo dedito*, ut verba se habuere, *deploratam fore Sæclariorum causam, Clavesq; Sæclariarum Urbium Monspelii asservari*; Sed tardo progressu, nec ab similibus *Montalbanensi* obsidioni fatis, *Robaneo* cum selectu ex *Agro CEBENNICO* obsidentibus crebris vicibus imminente. Unde tandem ad Pacem itum, *Edictum Nannetense* confirmatum, munimentis tantum Urbibus, quas Protestantes tenerent, detractis, murisque solum, portis & turribus retentis; Excepta tamen ab hac destructione *Rupella*, *Montalbanum*, *Castrum Albigensum*, *ÆMILIANUM*, *NEMAUSUS*, *UTICA*: Eo discrimine, ut in totum *Rupelle* & *Montalbari* munimenta manerent, reliquarum Urbium media pars dirueretur, *Monspelii* quoque munimenta dejecta & dimidia esse iusta. Inde nova quidem rursus flamma A. MDCXXV. Autoribus *Robaneo* & fratre ejus *Subiso* erumpere visa, adscitis in partes *CEBENNIS NEMAUSO*, *UTICA*, Conventu quoque *ANDUZÆ* in *CEBENNIS* celebrato, & milite *CEBENNICO* conscripto; sed quæ eodem statim Anno urgente Bello externo, promoventibusq; *Rege Angliæ*, *Veneris*, *Belgii Ordinibus*, ac Duce *Sabaudie* sedata fuit, & quia precipuè querelæ fuerant de violatâ fide, quam Rex *MONSPELII* dederat, placuit

placuit *Britannia Regem* fidejussorio nomine adhiberi contractui quo magis valeret. *Gramon. Lib. XIV. f. 644.* Sed & A. XXVII. eodem *Robaneo* Autore Arma resumpta, occasione Belli inter *Anglos & Gallos* gliscens, primaque expeditio in *MILIALDUM Milbau*, faustis auspiciis suscepta, *CAUNA* è contrario, *la Cauue*, Regiis tradita, cujus deditio *Robaneo* eò perniciosior quò firus ejus opportunior, cum alias per eam à *Septimania & CEBENNIS* ad *Albienses, Fuxenses & Superiores Aquitanos* per abrupta montium, haud difficulter potuisset commeare. Pensabant, tamen hanc jacturam *AYMARGÆ* tormentis bellicis *NEMAUSO* à *Robaneo* eductis ad deditionem adactæ, quarum restitutionem etsi urgeret *Mommarantius*, permutationemq; cum mille legionariis à se captis offerret, impetrare tamen non potuit; unde 50. eorum in furcam actis, *Robaneus* totidem è Regio exercitu captivos pariter suspendi jubet, vanâ illâ, quam *Gramondus* allegat *Lib. XVII. f. 759.*, gloriolâ, *Mommarancio* libenter relicta, quod *Protestantium captivi ex obscura saltè plebe, sui autem magnam partem Nobiles fuissent.* Inde Anno XXIII. *Rupella* post gravem Obsidionem in deditionem accepta, fortissimum *Protestantium Propugnaculum*, & per quam illi hætenus firmiter steterant: Occupatum postea & *PRIVATIUM*, sapius his paginis commemoratum, non tamen sine ingenti strage Regionum, indeque *ALESIA*, *Gram. Lib. XIII. f. 796.* confirmatisque ex eo à *Robaneo* in causæ communionem *CEBENNIS, Rutenis, Montalbanensibus, Castrensibus & Fuxiis*, ne *Richelius* Cardinalis apud quem tunc arbitria rerum, veniæ spem singulis privatim factam, negaret postmodum universis, communi consensu ad Pacem reditum fuit, *Edictog. NEMAUSENSI* Mensè Junio An. XXIX. publicato, libertas pristina conscientiæ, & Religionis usus ex *Edicti Namnetensis* tenore *Protestantibus* confirmatus, munimenta tamen omnibus eorum Urbibus detracta, libera quoque per totam Galliam mansio iis relicta, exceptis *Insulis Rea, & Oleronia*, demtis item Urbibus *RUPELLA & PRIVATIO*. Quæ omnia fufius ap. *Gramond. Lib. XV II. XV III.* Bassompierre aux *Memoires Tom. II. Loysef Tresor de L'Histoire de Louis XIII. Vassor Hist. de Louis XIII, Tomis posterioribus* legenda. **CEBENNENSES** inte-

interim post paucorum Annorum spaciū singulari fidei erga Regem *Ludovicum* specimine se commendarunt; Cum enim *Mommorantius* Occitaniz Pro-Rex, strenuus ille antegressis Annis Partium Regiarum defensor, A. M DCXXXII. artibus Matris Regiz, & Fratris Regii Gastonis permotus, iniisset consilium Regem à *Card. Richeliò* vi armata avertendi, ille, oppidis primum Religionis suz per omnem *Occitaniam* magno numero in partes suas pertractis, CEBENNENSES quoque sibi adungere, summa ope nitebatur, promittens atque spondens, facturum se, ut loca pro securitate ipsis debita & injustè adempta non modo iis restituerentur, sed publicis etiam muneribus, ex *Nannetensis Edicti* tenore rursus admoverentur. Illi vero ad omnes hzce pollicitationum illecebras nequiquam moveri, sed in fide sua persistere, eoque efficere, ut conatus *Mommorantii* prorsus irriti redderentur; Cum è contrario sumtis à CEBENNENSIBUS Armis Bellorum flamma brevi temporis intervallo per omnem Galliam facilè serpsisset, eoque opportuna exacerbatis adversus *Richelium* subditorum animis, exercendz ultionis occasio obventura fuisset.

XVII.

Nec minori argumento fidem suam hodierno Regi *Ludovico XIV.* probarunt, Bello A. MDCLI. à *Condeo* Principe adversus ipsum moto, qui cum totas Provincias sibi passim addixisset, *Ducem Aurelianensem* quoque, Vice Regem *Langvedociz* & Comitem *Albigensem*, *MONSPELII* tum Gubernatorem, suarum partium esse sciret, idque sibi tantum restare crederet, uti CEBENNENSES quoque sibi obnoxios redderet, vel potius contra Regem armaret, eoque sine ipsis spem faceret, muros suos contra *Edictum NEMAUSENSE* dirutos instaurandi, & Consulatum contra idem Edictum ipsis ablatum recuperandi, illi nihilominus in fide Regis persistere eoque effecere, ut tota *Langvedocia* eodem propenderit, hoc ipso confirmantes quod de *Rupellanis* eodem tempore in obsequio Regis persistentibus, indeque de universis Protestantibus *Priolus* prædicat. *Rer. Gall. L. VI. C. 38. Hoc Hugonoticum, de rebus arduis non deserere fidem.* Sed longe aliter illi erga se animatum, fideique tantz

tantæ minimè respondentem Principem invenere. Principum & Subditorum officia reciproca sunt; quodcumq; alterius est, id is ab altero jure suo postulat, hic fidem & obsequium, ille Protectionem, amorem, Clementiam: Quisquis aliquâ parte deficit, peccato non caret. At nulla in hoc Amoris erga ipsos signa, sed aperta odia, non delicti alicujus causa, aut obtentu vel fictæ cujusdam seditionis, sed unice, quod DEUM Patrum suorum non secundum jussa Ecclesiæ Romanæ, sed ex præscripto Sacrarum Literarum colere ament: Immisisti viris bonis Regii milites, qui Romana Sacra ipsis palam injungerent, recusantes durissimis Cruciatibus affigerent: Inde videre fuit ex capillis vel pedibus suspendi, fumoque tantum non enecari, aliis capillos è capite & barba evelli, alios ad ignem torreri, alios follibus inflari, donec crepante corpore animam misere emitterent, alios nudos prorsus acubus indefinenter, pungi, alios continuo tympanorum Capitibus impositorum, pulsu noctes diesque pervigiles agere indeque mentis prorsus impotes reddi; Nec fugæ locus datus libenter omnia relinquere cupientibus, modo libertas Conscientiæ sibi salva esset, sed retracti in carceres vel miserè trucidati, vel ad triremes damnati, vel in Americam abducti, quorum pars tamen primâ statim navi, CEBENNENSIBUS hisce onusta propè Insulam *Martinicam* naufragio submersa fuit. Quæ omnia publicis Literis pluribus exposuere viri Patientissimi, fidem eò majorem habitura, quò crebriora hujusmodi dira supplicia in Fidei suæ Socios per omnes Galliæ Provincias edita Orbis Christianus cum stupore vidit; Nec dissimilia iis, quæ veteres illi Affectæ Sedis Romanæ, iisdem in tractibus eorumq; vicinia *Bitterris*, *Carcaïssonæ* alibive in majores ipsorum patnaverunt, ut supra vidimus §. VI. VII.

XIIX.

Itaque inter tot extremas omnemq; humanum modum superantes calamitates, ad extrema tandem confugere, & cum aliud humanum remedium non esset, post XX. & amplius Annorum patientiam, durissimis illis persecutoribus suis se opposuere, initio factò à CHELARU, *Cheylar*, (oppidi munitissimi, de

de quo supra §. XII. f. 41.) *Abbate*, acerrimo illorum hoste, qui cum in LESURA Monte, *Montagne de Losere*, haut procul Ponte Montis viridis, *Pont de Montvert*, fundendis ad Deum precibus, tranquille admodum ac sine ullo strepitu congregatos, finitisque Sacris ad sua revertentes invadi, correptosque vel è vestigio trucidari, vel in carcerem duriori supplicio afficiendos compingi curasset, cæteri fuga elapsi, audito, pares sibi insidias strui, & decretoriam horam captivis amicis suis jam instare, junctis viribus carceres domosque, quibus detinebantur captivi, petiere, iisque liberatis Abbatem fugà è fenestrâ sese proripientem cum sociis aliquot trucidarunt. Quodque Comes Brolius, *de Broglie*, Regis per has ditiones Vicarius, protinus militum Legionem ablegasset, eos, qui Abbatem enecaverant ad supplicium tracturam, hi verò auctos non suæ tantum, sed Pontificiæ Religionis sociis se viderent, prævis ad DEUM precibus de largiendis sibi viribus & animo, adventanti huic cohorti quoque strenuè obviam iverunt, magnamque ejus partem ceciderunt, reliquis omnibus fugatis. Primus igitur hic defensionis actus, quoniam CEBENNIS singulari Divinæ providentiæ argumento, prospere cesserat, illi ARMIS ulterius sibi utendum rati, quorum JUSTITIAM Summum Numen in ipso statim limine adeò felici successu secundaverat, cætus suos more militari, utpote populus indole sua in Arma propendens, ut *supr. Cap. I. §. VI.* visum, in Legiones ac Manipulos distribuere, non offendendi, aut rapiendi, sed unice vim injustam propellendi, ac salvam Conscientiæ Libertatem præstandi Consilio. Selecti & Militiæ Duces, non dignitate bonisque fortunæ conspicui, sed qui magno animo frementium hostium impetus sustinere ac fortiter avertere scirent; Assumpta præterea & *Tessera Militaris*, quâ hi à gregariis Militibus, quique imperent & qui parerent, internoscerentur, cætera vestitu ac vivendi genere pares. Sicque intrepide venturos hostes expectarunt, ingruentes masculè sustinuerunt, ac profigarunt, hodieque sustinent. Gesta ipsa ex Mercurio Belgico & Gallico, *Litteris, Historicis præcedentis Anni M DCC III. præsentisq; IV. petenda.* Quo Jure ac Justitia, nunc

porro agendum erit, si antea de SIGNO MILITARI ipsorum,
 cuius modo mentio facta, paucis adhuc egerimus. Hujus
 parte una conspicitur Scutum, in quo Bestia Biceps, Bicornis,
 lingvæ ex ore utriusque capitis prominentes, cauda tortuo-
 sa. Quæ corpori adjacent vel cuspides duas fractorum Ensi-
 um, vel etiam acuta Missilia dixeris: Pedes duo accipitrini
 iidemque quatuor ungulis armati. Scuto imposta Corona, in
 cuius inferiori limbo, veluti Unio quidam major, ab utroque
 ejus latere Gemmæ nonnullæ apparent. Loco Apicium VII.
 visuntur Colles, medioque & extantiori globulus impostus,
 inscriptæ verò literæ C. R. S. Ex Scuti dextro latere quinque
 Montes telamonis vice protuberant, aditumque habent Nu-
 merum 16, sinistro lateri tres flexuosi Ductus cum Globulo
 adjacent. In Aversa Parte duo Tela Liliata decussatim posita,
 inter quæ in basi Stellam, & superius Coronam videre est. In
 medio, ubi decussantur, Literæ se offerunt I. O. R. S. M. Quo
 sensu autem tum Imagines tum Literæ veniant, id videmus
 jam alios viros egregios sollicitos habuisse. Nos nihil certi au-
 demus definire, cum non tantum Tessera officiorum Milita-
 rium, sed etiam Signa vel certi Districtus vel Familiæ vel mix-
 ta etiam ex utroque genere esse possint. Autoribusq; eorum
 proinde merito interpretanda relinquuntur, cum unusquis-
 que Symbolorum pariter ac Verborum suorum optimus Inter-
 pres existat. Non repugnamus interim, donec meliora edo-
 ceamur, si quis dixerit Coronam scuto impostam Romam Septi-
 collem, Colles aditos cum N. 16. Coetus CEBENNENSIIUM,
 flexuosos Ductus cum Globulo ex uno collum exeunte fulmina à Jove
 illo Romano emissa: Bestiam Bicipitem, Cornutam & Unguibus arma-
 tam, statum Sedis Romanæ seculari & Ecclesiastica Potestate,
 superbum ac feriendo, lacerando, CEBENNENSIBUS minan-
 tem, at horum ARMIS, quæ Missilia vel Cuspides Ensiæ ad-
 jacentes, peritam, Literas denique inscriptas: CONTRA ROMAM
 SANGUINARIAM. Contre Rome Sanguinaire denotare. Tela decussa-
 tim jacentia in Aversa parte Quietem Armorum videbantur pro-
 mittere. Pars ima eorum Liliata, tanquam Galliæ propria ejus-
 que Coronæ destinata sint, Coronæ Cuspibus Telorum interjectas

Medaille que les Peuple
l'original aete e
et Officiers port

Christianos
Romanos
Sacrificale.

Inoh 2544
anulommas
xii 111111

anulommas
mmpal

Medaille que les Peuples des Sevennes ont fait fraper dont
 l'original a été envoyé en cour, et que leurs Commandans,
 et Officiers portent pour se faire reconnoître parmi eux.

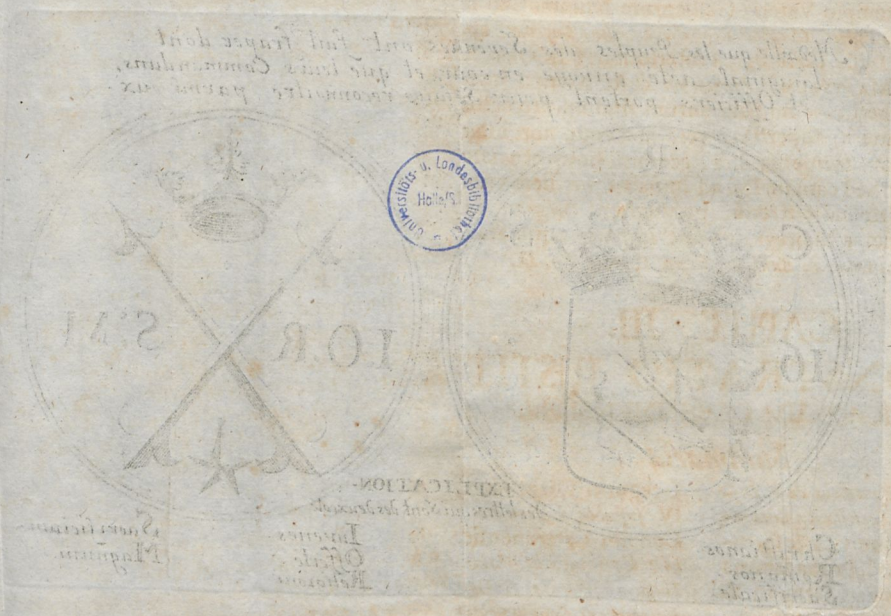
Christianos.
 Romanos.
 Sacrificate.

EXPLICATION
 des lettres qui sont des deux costez

Iuvenes.
 Offerte.
 Religioni.

Sacrificium.
 Magnum.

Mittheilung an die Mitglieder des Vereins zur Förderung der Wissenschaften in Halle
Halle, den 15. März 1915.

Universitäts- u. Landesbibliothek
Halle 1915

Platz
Halle

Offiz.
Halle

Halle
Halle

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher.

EXPLICATION

Imprimé
Offic.
Nürnberg

Christians
Halle
Nürnberg

122

3

Stella libris duabus basibus interposita Spem novæ Lucis ipsiſ G-
 rituræ. Literæ: IN OBSEQUIO REGIS SEMPER MANSURI. Nugæ
 sunt, quæ prioribus Literis affinguntur: CHRISTIANOS ROMA-
 NOS SACRIFICATE, & posterioribus: JUVENES OFFERTE RELIGI-
 ONI SACRIFICIUM MAGNUM cum omnia in iis coacta sint, nihil
 sponte fluens. Atq; si Interpretatione variare licet, non ma-
 le etiam quis dixerit, prioribus Literis indigitari: CHRISTUS
 REX SOLUS, exemplo Veteris Gallicorum Nummorum Inſcri-
 ptionis: *Christus Vincit, Christus Regnat, Christus Imperat.* ap. Dn.
Prof. Sym. Dign. Disf. I. Cap. I. §. 13. Posterioribus: IN ORBE ROMA-
 NO SANGUIS MARTYRUM. *Martyrum* certe Nomen jure CE-
 BENNIS debetur, cum pars eorum dudum pro causa Dei
 mortem sustinuerit, superstites verò hodieque non infamiam
 tantum, exilium, tormenta dira, acerbissimosq; cruciatus fu-
 erint perpesi; Sed causam Dei ad hunc usq; diem cum san-
 gvinis etiam dispendio strenuè propugnent *Designatis* seu *Vi-*
vis veteris Ecclesiæ MARTYRIBUS hac in parte æquiparandi. V.
Gregor. Nazianz. Orat. in Basl. M. f. 319. Cyprian. Ep. IX.

CAPUT III.
 DEMONSTRATIO JUSTITIÆ
 ARMORUM CEBENNENSIIUM.

Summaria

- I. *Hypothesis Pontificia de vi Dis-*
ſidentibus ab Ecclesia Romana in-
ferenda, iisque vita & fortu-
nus exuendis: Prima femina
hujus opinionis: Gregori II.
primum tentamen Leonem,
Haurum Imp. Cplum excommu-
nicandi, & juribus in Italiam
privandi: Excommunicatio Im-
peratorum Occidentis primum a
- Gregorio VII. in Henricum
 IV. suscepta: *Terribilis Canon*
Concilio Lateranensis hac de
re: Cruciatæ in Waldenses ac
Hussitas instituta: Cardinalis
Volaterrani Consilium de iisdem
in Evangelicos excitandis.
- II. *Rationes contra hanc Doctri-*
nam, Periculum Generi Hu-
mano hinc incumbens.

- III. *Et Pontificios in specie premens: Vis argumentorum ex Hypothesi.*
- IV. *Justitia Bellorum Defensorum in his casibus.*
- V. *Discrimen inter Facultatem Defendendi & Resistendi: Statum item singulorum ac multitudinis.*
- VI. *Posse majorem aliquem cœtum se contra Regis savitiam defendere: Exempla Davidis & Maccabæorum: Rationes ejus rei Naturales.*
- VII. *An Christianis id liceat, quod Davidi & Maccabæis?*
- IX. *Nullum Populum Superioris Imperio se ita submittere, ut nullo casu vim apertam ejus arcere velit: Ex causa Cebennensium Statui Gallico nihil decedere: Perniciosum Dogma Principem alterius populi causa alterum excidere posse.*
- IX. *Christianorum veterum maximam quidem, sed dispersam multitudinem, non Populum fuisse. Naturam Populi associatione cum alio populo non tolli penitus, sed regi.*
- X. *Explicatio Obedientiæ passivæ.*
- XI. *Quo sensu dici possit: Non contra Regem Arma geri, sed contra Ministros ejus.*
- XII. *Si in casibus ejusmodi excedatur, excusabiliter saltem peccari: Jus Imperfectum Casibus Necessitatis inherens.*
- XIII. *Consilia evertendi cœtum aliquem non expedire Regibus.*
- XIV. *Quid sperandum Cebennensibus? In tanta Europe in præfenti Confusione & ipsos homines & res hominum se recte habere.*

I.

SUPEREST, ut ad IIIam Dissertationis hujus partem, JUSTITIAM nempe ARMORUM CEBENNENSIVM, hæctenus variis casibus exhibitorum transeamus, in qua firmandam trium generum argumentis utemur, primo ex ipsis Pontificiorum Hypothesibus, inde ex verò & rationibus naturalibus, ac denique ex qualitate hujusmodi actionum depromptis. Hypotheses Pontificiorum quod attinet, illæ nemini ignotæ sunt, totoque jam præcedenti Capite variis modis vitæ fuerunt: Dissidentes nim. à Religionis suæ placitis, non tantum ferro & flamma ad ea amplectenda compelli; Sed & repugnantes vitæ fortunisque suis tq. Genere Humano indignos exui posse. Sedit hæc opinio animis Aulæ Romanæ ejusque Affectarum, ex quo sub Calixto II. ad summum fastigium peruenit, seu ut Otto Frisingensis loquitur, in Magnum Montem crevit.

vit Lib. VII. c. XVI. Qui ideo & non dubitavit omnibus Episcopis scribere : *Sicut Dei Filius venit facere voluntatem Patris ; Sic & vos voluntatem vestre impleatis matris, qua est Ecclesia, cujus Caput, ut praedictum est, Romana existit Ecclesia. Quicquid ergo sine discretionem justitiae contra hujus Disciplinam actum fuerit, ratum haberi ratio nulla permittit.* C. Non decet. Dist. XII. Qui Canon in Decreto à Gregorio XIII. reformato Calixtum I. quidem pra se fert, ut mille Annis antiquior fieret, additurque ex Epistola I. ad Benedictum Episcopum desumptus fuisse. Sed 1. Omnes ante Gregorium XIII. Editiones Juris Canon. habent simpliciter, *Calixtus Papa omnibus Episcopis.* 2. Nec Epistolae ad Benedictum in eo mentio. 3. Epistola ipsa seu summam, seu loquendi genus attendas, nil antiquum sapit. 4. Verosimile est, hunc Benedictum eum ipsum esse cujus in prima Cardinalium Promotione sub Calixto. A. 1120. ab Onuphrio Panvino fit mentio. Semina ejus jam à Gregorio M. jacta literis ad Gennadium Patricium & Exarchum Africae datis : *Oportet inimicis Ecclesiae omni vivacitate mentis & corporis obviare, quatenus ejus ex utroque triumpho magis & magis enitescat opinio : Cum & forensibus Bellis, adversariis Catholicae Ecclesiae pro Christiano populo vehementer obstiteris, & Ecclesiastica praelia sicut Bellatores Domini dimicatis &c. Caus. 23. q. IV. c. 48.* Cujus Titulus : *Ecclesiastica Religionis inimici etiam Bello sunt coercendi.* Postea affectata in Reges Summa Potestate ad *ἀντιπρῆ* perducta : Unde illa Imperatores, Reges, totos Populos excommunicandi, ac Regnis, Ditionibus, omnibusque juribus exuendi audacia. Cujus primum tentamen à Gregorio II. in Leonem Isaurum Imperatorem Orientis ob causam Imaginum editum, *dignum*, ut autumat Baronius, posteris exemplum, *ne in Ecclesia Christi regnare sineverentur Heretici Principes, si saepe moniti in errore persistere obstinato animo invenirentur.* Tunc enim accidit, quod & Graeci Historici omnes affirmant, & idem Theophanes, ait A. XIV. Leonis Imperatoris, ipsum Leonem ab eodem Gregorio privatum esse tributorum Italiae exactione. Annal. ad A. DCCXXX. n. 5. At certe non dignum posteris, primum tamen exemplum fuit exautorati Regis, ob dissensionem à Credulitate vel Praxi Romanae Ecclesiae, monente Spanhem. *Hist. Imag.*

Secl. II. §. 8. Inde in *Constantinum Copronymum*, pessimè & solum in gratiam Sedis Romanæ sic vocatum, aliosve Imp. Græcos continuatum; At in Occidente per aliquot Secula adhuc intermissum, donec *Gregor. VII.* solidata jam in Reges, etiam in Temporalibus potestate Pontificia & post eum *Urbanus II.* idem fulmen in *Henricum IV.* Imp. ob assertam Imperiali Dignitati Investituram Episcoporum & Abbatum, *Paschalis II.* in *Henricum V.*, eandem ob causam *Innocentius IV.* in *Fridericum II.* *Johannes XXI.* in *Ludovicum Bavarum*, alii in alios reges & Principes passim effunderent, inserta unâ semper claufula, de Coronæ, regnorum, Ditionum privatione. Accessit terribilis *Canon Concilii Lateranensis IV.* Autore *Innocentio III.* *Excommunicamus, & anathemizamus omnem hæresin extolentem sese adversus hanc sanctam Orthodoxam Catholicam fidem, quam superius exposuimus &c. & infra.* Si verò Dominus temporalis admonitus ab Ecclesia, terram suam purgare neglexerit ab hæretica fœditate per Metropolitanum & Comprovinciales Episcopos excommunicationis vinculo innodetur. Et si satisfacere contempserit intra annum, significetur hoc summo Pontifici, ut ex tunc ipse Vasallos ab ejus fidelitate denunciaret absolutos, & terram exponat Catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis sine ulla contradictione possideant, & in fidei puritate conferent, salvo jure Domini Principalis, dummodo super hoc ipso nullum præster obstaculum, nec aliquod impedimentum opponat, eadem nihilominus lege servata circa eos, qui non habeat Dominos principales, Succinentibus postea non exiguo numero Theologis & Jctis Pontificiis laudatis à *Card. Bellarmino Tr. de Potest. Temp. Pontif.* refutatis à *Barclajo*, ipso Pontificio, *L. c. Bellarm.* Indeque Cruciatæ illæ in *Albigenses* de quibus antea actum, ac postea in *Husitas A. MCCCCXX. & XXV.* aurore *Martino V.* Papa, ac rursus *MCCCCLXVI.* ex Decreto *Pii II. V. Theobald. Histor. Husit. P. I. f. 152. & 232. P. III. f. 94.* Nec dissimilia fuere, quæ *Franciscus Soderinus* Cardinalis, Pontifici *Adriano* ad reprimendos *Lutheri* Doctrinæ in Germania progressus suggestit. Nullum Pontificem hæreses Reformationibus excidisse, sed Cruciatas, quas vocant, excitatis contra eas Principibus ac populis, Crucis Symbolo insignitis. Meminerit *Innocentium III.* hæc viâ *Albigenses* in *Gallicâ Narbonensi* oppressisse; & eadem secutos Pontifices; *Valdenses*, *Picardos*,

12

cardos, Pauperes de Lugduno, Arnaldistas, Spenonistas & Patavinus, quorum præter nudum nomen nihil remansit, variis in locis extinxisse. Neque defuturos in Germania Principes, qui hoc concesso à Pontifice, ut liceat ipsis fautorum Lutheri territoria invadere, conditionem ulterò sint accepturi; Maxime si populi vicini Indulgentiis & peccatorum expiationibus oblati, ad succurrendum invitentur. ap. Petr. Susv. Hist. Conc. Trid. Lib. I. f. 19.

II.

Sed triumphum & victoriam animarum soli Deo relinquendam; Nec possibile esse hominibus, ut imponant necessitatem rebus, quarum Deus relinquit Libertatem, cujus generis sint Conscientie, quæ in Republ. esse debeant æque liberæ ac Cogitationes, jam supra vidimus Senatam Augustum Galliæ cordate asseruisse, c. II. §. 15. Tanto minus ergò fas est Temporalibus Bonis aut Dignitatibus alicui videatur, eò exui, quod minus recte de Deo sentire alteri videatur, cum illa sicut Solis & alia Naturæ Beneficia, vitæque ipsa bonis & malis æque obveniant, Deusque Solem suum exoriri faciat super malos & bonos, & pluviam mittat super justos & injustos. Matth. V. 45. Nec sine Superbiæ nota aliquis alterum odisse aut fortunis suis ideo privare potest, quod à se in Religionis negotio dissentiat, cum rò ἀντιθέσιον Intellectus & facultas judicandi omnibus & singulis hominibus adeò propria sint, ut à nemine, quocunque casu, auferri queant. Quæ sæpius & prolixè à Theologis & Politicis ac recentius à Nobiliss. Puffendorfo Jur. Feccial. Div. §. 1. exposita. Nos tantum addimus evidentissimam hinc universo Humano Generi perniciem imminere; Si enim semel licet ob imputatum alteri errorem eum Bonis suis pellere, jam & Tertius aliquis priorem Possessorem quemcunq;, Turcæ Christianos, Gentiles Turcas, ditionibus suis ejicere possunt, quod enim uni horum Orthodoxum videtur, id alteri Error est, omnibusque æque patet, opinionem suam aliis anteferre.

III.

At neminem hæ Hypotheses gravius premunt, quam ipsos Pontificios; Si enim Dissidentes ab iis ferro & flammis excidere licet, eo ipso jam hos instruunt, quid sibi adversus eos faciendum sit: Quod nos enim illis sumus, hoc illi nobis

veritatem illi apud se, nos apud nos esse præsumimus, ut Salvianus olim in causa Vandalorum dixit. Licet igitur & illos vi armata petere sedibusque suis movere; Et quod deterius, licebit se vinculo nexuque omni solutos profiteri & superiorem Romanæ fidei quancumque libet pellere, nulla quoque justitiæ ratione, nisi quam vis major præbet, habenda. Quæ certe durissima, at hypothesibus eorum plane conformia. Ac licet ideo nemo Jus male agendi acquirat, quod alterum malè agere videat, ea tamen vis argumentorum ex hypothesi est, ut parti adversæ facultatem querendi de injuria adimat, cum quod Juris illa in alteram sibi sumfit, id in se quoq; eam experi fas sit: Nec Gramondus ideo etiam, ut supra vidimus, queri potuit, Protestantes per calcatos Reges viam sibi ad Libertatem parare, cum ipsi Pontifices per calcatos Reges Autoritatem suam stabiliverint.

IV.

Sed & Armis CEBENNENSIVM singulare ex hac Hypothesi præsidium oritur; Si enim illis tanquam Dissidentibus à Sede Romana vim inferre, ferroque & Armis in eos grassari licuit, hodieque licet, iisdem quoque ferrum ferro opponere, armataque manu se defendere licuisse censendum est, nisi quis eò stultitiæ processerit, ut necessitatem ad mactandum se offerendi, & jugula invaloribus porrigendi ipsis incumbere vanè crediderit, cum *vim vi repellere omnes Leges omniaque jura permittant*, ut Alexander III. loquitur C. Si vero. 3. de Sentent. Excomm.

V.

Sed ad alias & potiores causas veniendum est; Ac supponimus quidè licet Principi simplex deberi obsequium, eoq; vim inferenti etiam in præsentissimo discrimine, seu privatus aliquis sit, seu persona publica, resistere non licere, posseque adversus superiorum injurias quidem defendere, h. intentatas avertere: Ut si quis irato & minanti Principi innocentiam suam probeat, aut si armatus in aliquem ruat, Arma imminentis quoquomodo elidere conetur, aut si in ædes irruere velit, eas obsecratas custodiat, aut si familiæ contra decus vim inferre velit, ea subducta occasionem nocendi auferat; Resisteret

sistere vero, h. vim inferenti vim opponere, neutiquam lice-
re, ob Divinum Principum Characterem eumque salutis Rei-
publicæ adæquatam, ac licet peccent, non eo minus inde-
lebilem. Minime omnium vero id Privato convenire, quia
effectu cariturum esset: Quid enim unus contra eum, quem
tot millia comitentur? Quæ cum alibi à Dn. Praside fatis ex-
posita, Disf. De non abutendo Nomine Principum c.II. §. I. De Jur. Sub-
ditor. circa Sacræc. IV. §. 7., aliàs quoque fatis nota sint, pluribus
haut prosequemur.

VI.

Sed si integer aliquis cætus sub immani Regentis sævitiæ ge-
mat, nostrum omninò facimus, quod Grotius docet: Non
posse indiscriminatim damnari aut singulos aut partem populi, que ulti-
mo necessitatis præsidio sic olim usa sit, ut interim & communis boni re-
spectum non deserat: Idque allegato Davidis exemplo, qui arma-
tos circum se primò CCCC. deinde plures habuit, non urbes
invadendi, aut pagnarum occasiones captandi animo, sed u-
nicè ad vim arcendam, si inferretur; Et Maccabæorum, qui in lo-
ca devia quærendæ securitati cum secessissent, ac nihilominus
ultrò oppugnarentur, tandem Arma expeditè. J. B. L. I. c. IV.
§. VII. n. 4. Nos rationes naturales addimus (1.) quia Regens
talis censetur animum regendi ejusmodi Populum abjecisse;
Adeoq; (2.) Populus ille ad Statum primævum suum rediisse,
suique juris redditus esse. Indeque & (3.) suo jure uti & hos-
tiliter se prosequentes repellere posse. CEBENNENSESQUE pro-
inde etiam Thefi hâc ad Hypothesin translata dicentur Armis
suis hæctenus eodem jure uti fuisse tanquam (1.) extremo neces-
sitatis præsidio, ne fugæ quidem facultate ipsis relicta; Et qui-
dem (2.) desertos à Rege suo: Eoque (3.) Primævo statui suo
redditos. (4.) Nec tamen ideò communis Boni in Regno Galliæ
respectu prorsus abjecto; Idq; (5.) Exemplo Maccabæorum.

VII.

At dubitat Grotius: An quod Davidi & Maccabæis licuit, Chri-
stianis quoq; liceat? Cum Christus Crucem toties subire jubens
exactiorem patientiam videatur requirere, Christiani veteres
quoque

quoque licet maxima eorum multitudo esset, nunquam se Armis tutati sint, eorumque maximâ patientia Religio Christiana invaluerit. *J. B. L. I. iv. vi. n. 8. 9. sq. R. Autumamus omnino licere, cum præcepta utriusque Testamenti eadem sint, nec natura, aut gradu, sed claritate tantum divertant, rationes quoque se defendendi universales existant, nullo tempore circumscriptæ; Et, ut ipse Grotius scribit. I. II. VII. n. 15. Arma, que injuriam arcant, natura laudabilia, & ad Justitiæ ac Beneficentiæ virtutem referuntur: Quæ autem natura & bene moratarum Gentium Consensu justa censentur, Christi Lex adeo non sustulit, ut sub generali præcepto omnes honesti ac virtutis rationes comprehenderit. Phil. IV. 8. 1. Cor. XI. 13. 14. Christi exemplum, quod attinet, id ex sublimiori venit proposito, quod ideo & tanquam singulare & cui vix quicquam reperitur simile prædicat Paulus Rom. V. 7. Et Christiani Veteres quamcumque præclare agendi occasionem arripuerunt, sed necessitatem sequendi nemini imposuere; Eoque nec statim quis peccare, dicendus est, qui patientiam hanc ad ferendam vim injustam non extendit; Alias nulla facultas injuriis resistendi Christianis reliqua esset, Deumq; unquam patientiam talem à nobis exigere voluisse verosimile non est. Totum certe Caput II. Grotianum & prior Pars C. III. CEBENNENSES ab hac objectione liberat.*

IIIX.

Remanere tamen adhuc videtur dubium: *An, quamvis facultas arcendi injuriam licita sit, eam tamen adversus injurias Superiorum vel eorum, qui Superiorum nomine mittuntur, exercere Christianis liceat? Cum Veterum Christianorum maxima multitudo fuerit, & tamen illi nunquam causam suam Armis defendisse legantur. Resp. Suppositis ex §. VI. circumstantiis omnino licere. Quia causa non unius alteriusve privati, sed totius populi agitur, qui an unquam Superioris Imperio se cum hoc onere submittere voluerit, ut mori mallet, quam ullo casu vim apertam ejus Armis arcere, maxime dubium, nec Intellectui humano conveniens est, cum nemo interitus, sed salutis suæ causa Imperium alterius subeat: Nisi forte cum hoc additamento, ut Grotius iterum loquitur, si resisti nequeat, nisi*

12

nisi cum maxima Reip. perturbatione aut exitio plurimorum innocentium. cit. I. B. J. IV. VII. 3. At GEBENNENSES verum hostilem animum Superiorum suorum per tot annos in exitium suum pertulere, nullusve è contrario ex causa ipsorum metus perturbationis in Gallia, cum per discrepantem eorum à Pontificia Credulitate opinionem, Regno per se nihil decedat, per consentientem nihil accedat, Status publici quoque nihil intersit, qua ratione illi ad salutem æternam tendere instituant, dum alias ad debita officia Regi paratos se exhibent. *Principem unius in Populi gratiam alterum perdere posse, nimis dura & in ruinam Humani Generis tendens opinio est, quæ si semel invaluerit, jam alium quoque ac rursus alium populum feriet, pasendi quidem oculos causa, ut Caligulam & Vitellium subinde dixisse legimus, & voto istius, O una Cervix parem, sed cum Desolatione totius Orbis & injuria in Creatorem conjuncta.*

IX.

Sed enim *Christianorum maxima multitudo fuit, & tamen patientia potius, quam Armis jus suum prosecuti fuere.* Resp. Fuisse omnino, sed *Multitudinem dispersam, non uno loco consociatam, quo sensu quoque accipimus, quod alii viri docti antehac scriplere, Christianis non animum, sed vires defuisse.* Alia ratio populorum Consociatione Juris & Imperii junctorum: *Qui si etiam alii populo accedant eoque pars majoris alicujus Imperii reddantur, non ideo tamen Naturam veterem prorsus exuunt, sed eam veluti tectam retinent, sicut Lumen majus minus tollere quidem dicitur, sed revera non tollit, sed tegit, cum majori remoto, minus vires suas æque exerat, ac si nunquam à majori tectum fuisset.* Ideo & Jura sua peculiariter talibus populis relinqui, singularibusque Præfectis, licet sub Regia Autoritate gubernari videmus; Et si Regnum ejusmodi dissolveretur, sine dubio ipsorum jura omnia reviviscerent, ac si nunquam ampliori alicui potestati obnoxii fuissent. Sic Maritus & Uxor unum Corpus Morale constituunt & in mutuum participationem jurium consensere, & tamen in casibus Mortis aut Divortiorum, ad priora jura sua quisque relidit. Christiani ipsi certe post stabilitam in Imp. Rom. Religionem Christianam Bella pro Defensione Christianorum in

Perſa geſſerunt, quanto magis ergo geſturi fuiſſent, ſi Religionis cauſa ſe peri ſenſiſſent.

X.

At conſtat *Parendi Gloriam & Obedientiam Paſſivam* Subditis tantum relinqui, non agendi Facultatem. Reſp. Obedientiam Paſſivam ſemper Parallelam eſſe Abſolutæ Principum poteſtati, adeoque ad ea tantum extendi, quæ Jure Imperii comprehenduntur, non ad ea quæ Juri Divino ac Naturæ ipſique Imperio ejus adverſa ſunt; Unde nec à CEBENNENSIBUS magis poterit exigi, quam à Virgine, ſi à Superiori ad inhonoriſta ſolicitetur; Et Princeps ſi talia jubeat, in partem Reipubl. non ſuam involat.

XI.

Interim quali & quantocunq; Jure Populus aliquis exitium ſuum avertat, ſemper tamen Perſonæ Principis parcendum, ob ſpecialem, Divinoque Charactere munitam ejus eminentiam. *Quis inſons erit, qui manus Regi injicit 1. Sam. XXVI. 9.* Quo ſenſu etiam non Regibus ſed Miniſtris culpam imputari horumque injurias arceri dici ſolet. *V. ſupr. c. II. §. XII. f. 40.* Ob ſingularem illam & inſeparabiliter Regibus ipſis inhærentem venerationem. *Inſt. Unam cauſam eſſe Regi & Miniſtris Regni, neq; ſubditorum eſſe curioſius inquirere, quos aut ex quibus cauſis Rex Conſilii ſui participes facit. Vid. Gram. Libr. VII. f. 368.* Quod in ordinariis negotiis Principum verum eſt, cum illi Principales Cauſæ, Miniſtri horum Inſtrumenta ſint, in Cauſa tamen de qua agimus, omnino alia eſt Principis & alia Miniſtrorum ratio, quos licet Injuſtitia cauſæ conjungat, qualitates tamen ipſis adhærentes diſjungunt; Principem ſublimis Character ſuus ſanctum & inviolabilem præſtat; At hi Inſtrumenta quidem, ſed tamen Activa Injuſtitia, adeoque non alieno tantum, ſed peccato proprio ſimul peccato eoque nomine, culpæ rei ſunt. Unde etiam ſi impediuntur, non magis in Principem peccatur, quam ſi ebrio aut irato Arma eripiantur, cujus perſonæ quidem parcitur, attamen nocendi facultas unâ ei adimitur.

XII.

Sed ſi etiam ſine omni culpa non eſſent, minor tamen

ea foret & extremae necessitatis sub Clypeo excusabilis, quae si alias *Leges frangit* h. effectus earum pro tempore suspendit, his afflictis quoque praesidio erit & *Jus* saltim imperfectum ac *semiplenum* iis relinquet: Tetigit haec olim Paulus Foxius, Vir Pacis & salutis Publicae in Regno Galliae amantissimus in Senatu Augusto coram Henrico III., cum prima Consilia de illius temporis Protestantium Statu agitentur: *Nemo eorum, dixit, qui per tot annos ac toties resumptis Armis rebellaverunt, non legitimo Magistratui parendum fatetur, aut pendendum tributum negat; Idque omnes agnoscunt & inter fidei suae Articulos hoc praecipuum Caput est; Sed in modo & ratione obsequii praestandi perniciosissime erratur, dum plerique conscientias suas illaqueari non ferentes sumta inde libertate ad licentiam abutuntur. Tamen ignoscendum iis nec gravius succensendum censuerim, quippe qui morbo animi, vanis suspicionibus & erroribus astuantis potius laborare, quam, destinato consilio peccare deprehenduntur. Finge tibi aut alicui ex tuis, duos filios esse odii disidentes, an boni ac prudentis parentis officium ducas eos potius inter se committere, ut ad internecionem depugnent, quam vias omnes inter ipsos conciliationis inire, ut amice in posterum vivant: Protestantes nihil ab initio petiisse, quam ut conscientiarum libertati prospiceretur &c. ap. Thuan. Lib. LIX. f. 23. 24. Plura huc pertinentia ex verbis ejus jam allegata *supr. C. II. §. XII.* Sed non auditus fuit vir acquisitissimus, nec nunc audiuntur mitia Consilia,*

Tollitur è medio sapientia, vi geritur res.

XIII.

Nec expedit Principibus, quantumvis potentissimis in totos cœlus, utut rationibus suis non semper addictos durius consulere, quia communibus se odiis exponunt. Quomodo postquam *Philippus Macedoniae* Rex omnem ferè multitudinem equitum ex maritimis Civitatibus cum familiis suis in *Emathiam* traduxisset, Thracibusque & aliis Barbaris urbes tradidisset habitandas, fidiora haec genera hominum ratus in Romano Bello, *ingentem*, dicente Livio, *ea res fremitum in tota Macedonia fecit, relinquentesque Penates suos cum conjugibus ac Liberis pauci tantum dolorem continebant: execrationesque in agminibus proficentium in Regem, vincente odio metum, exaudiebantur. Lib. XL. c. III.* Cumq; hanc Cruditatem, clade *Herodici* Thessalorum Principis sedio.

fecidiorem fecisset, hujus atrocitas facinoris, inquit porro Livius, nobis velut *flamma* Regis invidia adjecta, ut vulgo ipsum liberosque ejus execrarentur, que *diu* brevis ab omnibus Diis exaudita, ut scilicet in suum sanguinem, effecerunt. *Ib.* Cap. V. (2.) Statum eorum in incerto collocat, Quam in rem egregium exemplum est ap. eund. *Lib.* in negotio Privernatium, ubi Consul paucis eorum è medio sublatis: *Quid placet de innoxia multitudine fieri? Equidem etsi meae partes exquirenda magis sententiae quam dande sunt: Tamen cum videam Privernates vicinos Samnitibus esse, unde nunc nobis incertissima pax est, quam minimum itarum inter nos illosque relinqui velim. Cumque ipsa per se res anceps esset, tum incertiora omnia unus ex Privernatibus Legatis fecit, magis conditionis, in qua natus esset, quam praesentis necessitatis memor; a quodam tristioris sententiae autore, quam poenam meritos Privernates censeret, rogatus: cam, inquit, quam merentur, qui se Libertate dignos censent, Cujus cum feroci responso infestiores factos videret Consul eos, qui ante Privernatium causam impugnabant, Ut ipse benigna interrogatione mitius responsum eliceret: Quid si poenam, inquit remittimus vobis, qualem Nos pacem vobiscum habituros speremus? Si bonam dederitis respondet, & fidam & perpetuam; si malam, haut diuturnam. Tum vero minari nec id ambigue, Privernatem quidam, illis vocibus ad rebellandum irritari pacatos populos, Pars melior Senatus, ad meliorem responsa trahere & dicere: An credi posset ullum populum, aut hominem denique, in eâ conditione, cujus eum poeniteat diutius quam necesse sit manfurum? Ibi pacem esse fidam, ubi voluntarii pacati sunt: Neque eo loco ubi servitutem esse velint, fidem sperandam esse. *Libr.* IIX, Cap. XXI. Cuncta per se clarent, nec ulla in applicatione difficultas.*

XIV.

Interim nec dubitamus Vivis hisce Martyribus felicem exitum causae suae, quandoecumque tandem Domini Hora venerit, promittere. Is saepe in humanis negociis debiliori parti contra potentiores favit, ut *Foxtium* paulo ante locutum vidimus, quanto magis id in causa sua sibi propria effecturus, quo suo tempore constet, quod Saeculo penultimo A. MDLXIX. à Parte Adversa in Gallia autore Castilionæo agnitus: *Nihil metu, exiliis, nullis, supplicis contra Majores ipsorum profectum, sed contra damno ac morte ipsa crevisse ac vires novas sumfisse: Expedireque proinde, ut Pax constitueretur, que aequabili jure cunctos nullo Religioni discrimine contineat* ap. *Thuan.* L. XL. f. 341. Eadem fiducia Veteres Christiani in medio persecutionum suarum se palam objecerunt Gentilibus, quorum verba videnda ap. *Grot.* *Lib.* I. c. IV. §. VII. n. 9. Nec sperato eventu suo frustrati fuere. Intermedios actus *Injurias Temporum* vocabimus Divinae Providentiae relinquendas, quae *fidi Parentis instar filios tristiori disciplina continet, servularum alit audaciam.* Neque abs re fuerit eximii Basilicenses Theologi *Grynæi* Theorema ad praesentia tempora transferre, quod de suis ille effatus fuit. *Theor. Theol. P. II. f. 57. Ut ipsos homines & res hominum nunc quoque in tantis confusionibus Generis Humani recte habere: Providentia Divina cuncta in majus Bonum Humani Generis, licet haec nunc nobis ignotum dirigente, cui Honos, Laus & Gloria in Aeternum.*

F I N I S.

12

Wenn anders eine Gans / noch darff bey
Schwanen schreyen /
So köm̄t auch dieses Blat zu den Gelehr-
ten Schrifften ;

Ich wil in deiner Gunst mir noch ein Denckmahl
stifften :

Drum wird hier / Wehrter Freund / zulezt mein
Name seyn.

A. V. Gans Edler Herr
zu Pultis / r.

So kan kein freyer Geist bloß an der Erden
leben /

Und ein gebundner Knecht der finstern Näch-
te seyn ;

Kein auffgewecktes Herz kan im Verborgnen le-
ben ;

Man schrenckt die Klugheit nicht in enge
Circkel ein :

X Dein

Dein mehr als feltner Fleiß läßt sich jetzt gleichfalls
blicken;

Du fängst/ Hochwehrter Freund/ vom Recht
der Waffen an /

Du zeigst / wie Dint und Blut beyfammen ste-
hen kan/

Wie Gegenwehr und Treu sich mit einander schicken.

Ich darff nicht weiter gehn / weil mich das en-
ge Blat/

Die alzu kurze Zeit und dein Befehl heift schließen;

Man wird nach deinem Tod aus klugen Schrifften
wissen /

Daß Beckmanns kluger Geist in dir gewoh-
net hat.

S. F. Freyherr von Kottulinsky.

FRangit & attollit vires si in milite
caula ,

Et nisi iusta subest, excutit arma pu-
dor,

Esse Sevennenles persuasos prorsus o-
portet

Ac certos causæ de bonitate suæ;

Euro-

Europam quorum stupefecit Martia
Virtus,

Et retudit telis Regia tela suis.
Tu verè sentire illos, Doctissime

PLARRI,

Proque bona causa belligerare doces,
Et defendentes sese feliciter armis

Defendis penna voce simulque tua;
Utque illi pariuut famam pugnando

perennem,

Scribendo paritur sic quoque fama
Tibi.

Gratulor ingenii specimen danti atque
laboris

Quem multum in Studiis Te posuisse
liquet:

Utque Sevensenses optas pugnando
salutem

Voti damnatos obtinuisse sui:

Sic veneror Summum sincero pectore
Numen,

Ut voti fias compos & ipse tui,

Atque

Atque tui Studii meritis quæ præmia
pridem es,
Summo, quamprimum, Numine dan-
te, feras!

*Ita Nobilissimo Domino PLARREN publicum Eruditionis
Specimen edenti gratulari voluit*

Barth. ~~Wolff~~ / D. Prof. Theol.
Ord. ac Fac. Theol. h. t. Decanus.

A *Arma Sevensenses* quantumvis *justa* capebant,
Illa tamen Rhodani mox præcipitabit in undas
Longa manus Regis, quæ totum commovet orbem
Audacterque Tagum, Rhenumque, Padumq; cruentat.
Sed licet illa cadant, & debilitata domentur,
Non tamen exitio dabitur Tua pagina, PLARRI,
Nec timet exilium, nec ferrum ignemque tyranni,
Sed procul à bellis ac cædibus *arma* recenset
Justa Sevensensis populi turmasque feroces
In mortem patria pro religione ruentes.
O utinam pugnax *Cavalier* fortisque *Rolandus*
In castris adeo felici Marte fruatur,
Ut Tuus in cathedra Tecum victricibus armis
Utitur indomitus Præses, statuitque trophæa,
Quæ neque tempus edax, neque barbarus eruet hostis.

*Erudissimo Respondenti, diligentissimoq; Auditori suo
ita gratulatur*

Michaël Rhode, J.U.D.&P.P.Ord.

12

WU machst der weisen Welt durch deine Schrift
bekandt
Was du vor Wissenschaft in Franckfurth
eingefogen /

Und wie dasjenige dein muntre Sinn erwogen
Was keiner hie versucht von der Sevenner Land.
Die Themis wincket dir mit ihrer zarten Hand
Die Freundschaft welche du bisher mit ihr gepflogen
Die Liebe welche dich zu ihrer Brust gezogen
Umfrängt dich heute nun mit Gold und Diamant.
Dis ist der schöne Lohn der grauen Ewigkeiten
Da unverdrofner Fleiß allein die Bahne bricht
Und der erhizte Muth nur ist dahin gericht
Ein immerwährend Lob durch Mühe zu erstreiten :
Denn Schönheit des Gemüths ist Blum-
Werck das stets blühet
Ein Phœnix welchen man nicht untergehen
siehet.

Samuel Schmettack /
Berol.

WIr reisen beyderseits von hier /
Du ziehst von mir / und ich von dir /

(3) Doch

Doch bleibet unser Herk zusammen.
Ich sehne mich nach Krieg und Feld
Da dir Gelehrt-seyn wohlgefällt/
Wer wolte unsern Lauff verdamnen.
Doch unser festes Freundschafts-Band
Verpflichtet meine treue Hand/
Dir noch zuvor ein Wort zu schreiben/
Dis aber soll nur dieses seyn:
Schließ mich in dein Gedächtniß ein/
Ich werde stets dein Diener bleiben!

W. B. de Selcho,
Eq. March.

~~~~~
Sevenne schüzt sein Recht durch tapffermüth-
ges Kriegen /
Du thust es ebenfals durch dein gelehrtes
Blat
Beweisest durch die Kunst / was jenes durch sein
Siegen /

Das solche Gegentwehr GOTT selbst gebilligt hat.
An jenem rühmet man / daß es durch wenge krieget
An dir / daß du / mein Freund / durch dich allein gesieget.

G. F. Wedigen,
Berol.

12

ERgo Calliopem decet
Metris Lesbiaci dicere Carminis
Dicatum Themidi Diem,
In quo PLARRIADES differit optime.
Applaudit Charitum Chorus
Parnassique Deæ per nitidas Poli
Arces hoc studium ferunt.
Et si Pieridum Carminibus licet
Deductum Cytharæ melos
Devotique preces jungere pectoris
Quævis fausta precor TIBI
Mi PLARRI, Patriis & Laribus Tuis.

Georg. Ern. de Franckenberg,
Eq. Silef.

Est außert sich/ Mein Freund/ dein unverdroß-
ner Fleiß/
Und weist der klugen Welt des Edlen Geistes
Gaben/
Die Dich vor langer Zeit berühmt gemachet haben/
Und welche man an Dir nur zu bewundern weiß/
Fahr fort! und zeige bald/ durch mehr gelehrte
Schriften/
Wie Du ohn' fremden Ruhm / Dir kanst ein
Denckmahl stiften.
Maximilian Ferdinand de
Gaffron, Eq. Silef.

Da andre dir / mein Freund / so viele
Wünsche schreiben /
So will ich nicht allein dabey zurücke
bleiben /

Ein jeder rühmt an dir den tugendhasften
Sinn

Und weil ich / es zu thun mit nichten fähig
bin.

So soll mein Zweg nicht seyn dich und ihn zu
erheben /

Ich will dis zwenge nur dir auf den Weg mit-
geben:

Nimm an von deinem Freund dis wohl-
gesinnte Wort:

Lieb mich / und lebe wohl an einem je-
den Ort.

F. W. de Wangenheim,
Eq. March.

ERRATA:

Fol. 64. *anore* lege *autore*
£ 66. §. V. lin. 2. *licet* dole;

(CAN)

12

COROLLARIA.

I.
REX de facto solum non est Rex.

II.
Microcosmi cum Macrocosmo comparatio Gentilium Philosophorum inventum est, stylo S. Scripturæ prorsus incongruum.

III.
CAROLUS M. de alieno liberalis in Bellis Justitiam non magnopere attendit.

IV.
Justitia causæ in Bello transire potest in hostem.

V.
Jus Armorum per se ad Imperium non sufficit.

VI.
Papam Sponsum Ecclesiæ esse, sine blasphemia dici non potest.

VII.
Latronum nulla est societas.

VIII.
Dignitates ab extraneo Principe ob-
latas

latas sine sui Principis Consensu recipere
Subditus non potest.

IX.

In Furiosos ob crimina in ipso furore
perpetrata capitis tamen supplicium de-
cerni potest.

X.

Aliud est esse superiorem Bello, aliud
prælio.

XI.

Rex ob furorem deponi non potest.

XII.

Corona semel suscepta omnes defe-
ctus (internos nim. Juris) non tollit.

V.

VI.

VII.

VIII.

ULB Halle

3

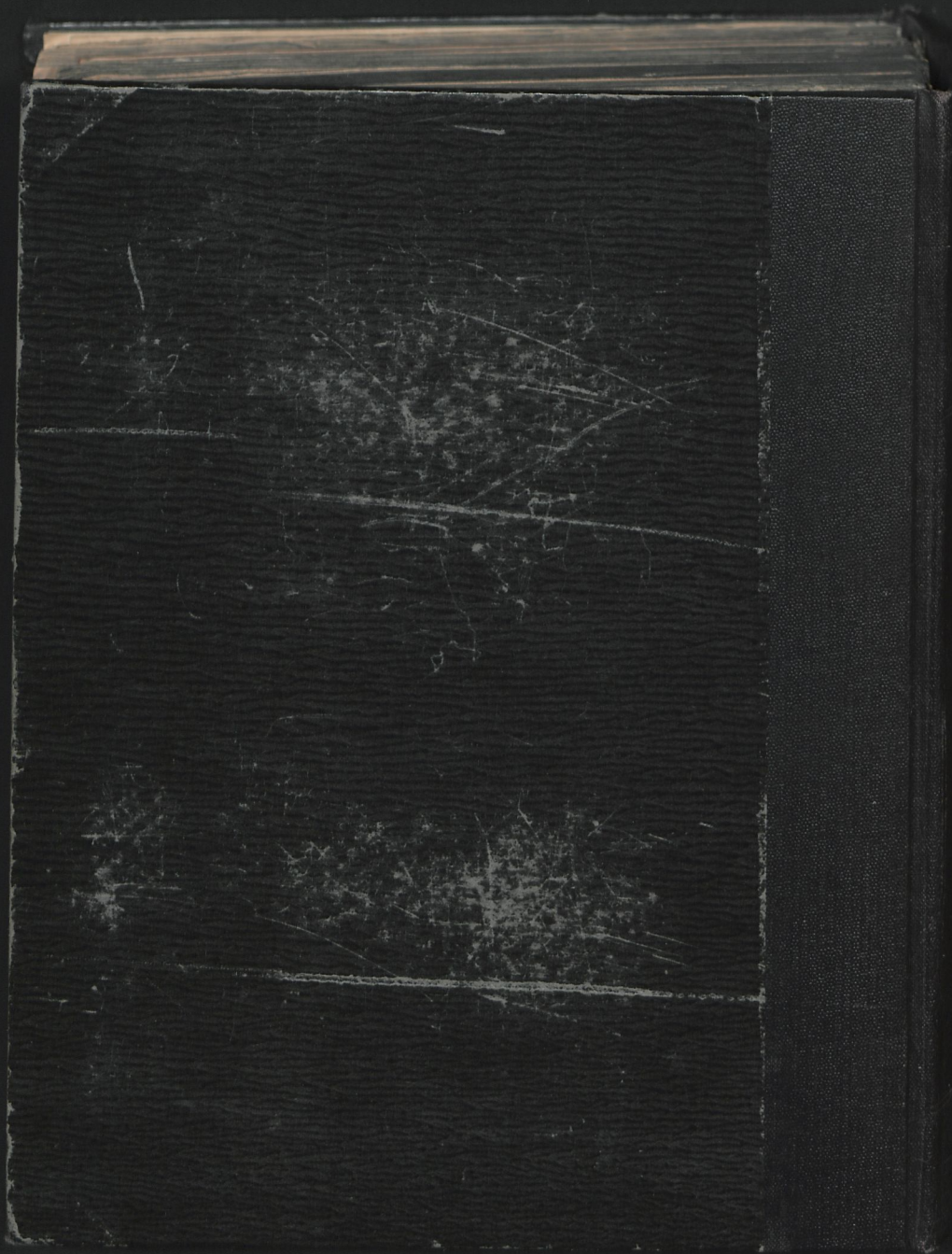
002 061 325

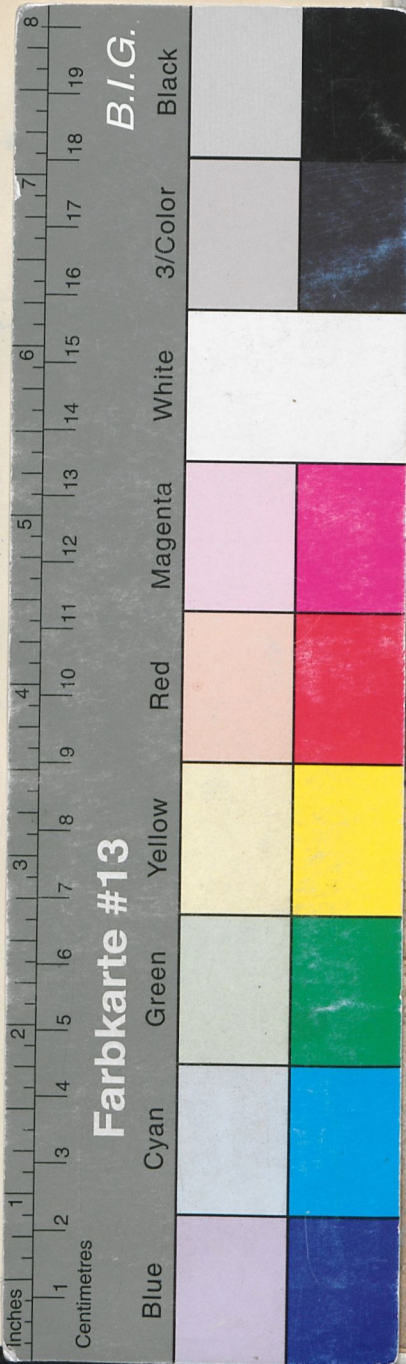
sb

v218

1704, 1

J. N. D. E. D. N. I. C.
DISSERTATIO

DE
JUSTITIA ARMORUM
CEBENNENSIIUM,

QUAM
IN ALMA VIADRINA
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO
CAROLO FRIDERICO,
DUCE WURTENBERGIÆ, TECCIÆ,
ET IN SILESIA OELSNÆ, COMITE MONTISBELGAR-
DI, DYNASTA HEIDENHEMII, STERNBER-
GÆ ET MEDZIBORÆ

ETC. ETC.

PRÆSIDE
JOH. CHRISTOPH. BECMANO,
SS. THEOL. D. ET P. P. O. UNIVERS. ET FACUL-
TATIS SUÆ SENIORE
PLACIDO ERUDITORUM EXAMINI SUBMISIT
ERNESTUS MARTINUS PLARRE,

BEROLINENSIS.

A. ET R.

AD D. IX. JULII M DCC IV. Hora IX. Matutina.

FRANCOF. ad VIADRUM, Typis TOBLÆ SCHWARTZII,